

Iyi' xóo ká'nii nigi'duu

ajngáa me'paa Wí'iin

*Dí náki ginii, ni'ni kumaa Anulú
meku jmaa kuba'.*

Xóo nigi'duu 1.1

*En el principio, Dios creó
los cielos y la tierra.*

Génesis 1.1

El libro de Génesis

en la lengua me'phaa de Acatepec

LigaBíblica®
INTERNACIONAL

Las ilustraciones de las páginas 3, 7, 9, 17, 22, 25, 27, 36, 46, 51, 52, 56, 63, 64, 67, 75, 81, 82, 91, 93, 97, 99, 101, 105, 107, 108, 110, 112, 113, 116, 118, 120 y 121 son propiedad de ©1978 David C. Cook Publishing Co., y son usadas con el permiso correspondiente.

La ilustración de la página 16 es propiedad de ©Global Recordings Network.

Primera edición
Génesis
en el me'phaa de Acatepec
tpx 13-012 5C
©Liga Bíblica Internacional, 2015

Versión electrónica ©Wycliffe Bible Translators, Inc. 2020
www.scriptureearth.org

- Licencia Creative Commons (Reconocimiento-NoComercial-SinObraDerivada 4.0 Unported)
- Compartir — Usted es libre de copiar, distribuir y comunicar públicamente la obra.
- Reconocimiento — Debe reconocer los créditos de la obra.
- No comercial — No puede utilizar esta obra para fines comerciales.
- Sin obras derivadas — No se puede alterar, transformar o generar una obra derivada.

(<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

Iyí' xóo ká'nii nigi'duu

Xká'nii niguma numbaa'

1 ¹Dí náki ginii, ni'ni kumaa Anulú meku jmaa kuba'. ²A'kui dí mbá xníkuáá kriga kuba', xú'kui-má ndaa dí ríga. Ndoó krína kriga iya' mijnu' mbaa. Ndoó Xuu' Anulú ngruámúu' inuu iya'.
³Ni'tí Anulú: «Garigá agu'». Ikú nirígá agu' dí nambi'i. ⁴A'kui ndi'yoo Anulú dí míjián' agu'. Ikú ni'ni wájíí' agu' jmaa dí krína.
⁵Dí agu', Anulú nijxnúu mbi'yuu «mbi'i», dí krína nijxnúu mbi'yuu «mbru'un». Nijka rakí' xú'kui-má nijsi imboo' mbi'i, dí ni'ni timbá mbi'i.
⁶A'kui ni'tí Anulú: «Garigá mbaa majan' náa tumbaa iya', ikaa jngóo mawi'táa iya'.»
⁷Xú'kui ka'nii nirígá. Anulú ni'ni dí mbaa majan', ikaa jngóo nixpí'táa iya' dí kriga kajni' agoo dí majan' jmaa dí kriga suduu dí majan'. ⁸Dí mbaa majan', Anulú

nijxnúu mbi'yuu «meku». Nijka rakí' xú'kui-má nijsi imboo' mbi'i, dí e'ni ajma mbi'i.

⁹A'kui ni'tí Anulú: «Iya' dí kriga agoo meku, aguwaa mbrí'káá, gakujmaa dí mijxoo'.» Xú'kui ka'nii nirígá. ¹⁰Dí mijxoo', Anulú nijxnúu mbi'yuu «kuba'». Náa ndiwaa iya', nijxnúu mbi'yuu «lamáa». A'kui ndi'yoo Anulú dí míjián' dí ni'ni.

¹¹A'kui ni'tí Anulú: «Gajxná iná jmaa ixí náa inuu kuba': iná dí najxná sígoo' jmaa ixí dí najxná xndúu jmaa sígoo'. Mámábá enii gárígá.» Xú'kui ka'nii nirígá. ¹²Nijxná náa inuu kuba' mbá xúguí' enii iná jmaa ixí: iná dí najxná sígoo' jmaa ixí dí najxná xndúu jmaa sígoo'. Ndi'yoo Anulú dí míjián' dí ni'ni.
¹³Nijka rakí' xú'kui-má nijsi imboo' mbi'i, dí e'ni ajsú mbi'i.

¹⁴A'kui ni'tí Anulú: «Garigá agu' dí mambi'i-tiga náa meku mu dí mandoo ma'ni wájíí' mbi'i

jmaꞗ mb̄ru'un. Ikaa jngóo ma'ga rakujmaa mbi'i jmaꞗ sigu', xú'kūi-má ma'ga rakujmaa mbi'i dí na'nii ru'pu jmaꞗ mbi'i na'nii ru'wa. ¹⁵Gambi'in mbá xúguí' meku, xú'kūi-má gambi'i-tigiin inuu kuba' mangaa.» Xú'kūi ka'nii niríga. ¹⁶Anulú ni'ni ajma agu' mba'u. Agu' dí itáan mbaꞗ ma'tí-ñájuun' mbi'i. Agu' dí imba ma'tí-ñájuun' mb̄ru'un. Xú'kūi-má ni'nii a'guaan mangiin.

¹⁷Nisngujmii Anulú náa meku mu dí mambi'i-tigiin inuu kuba', ¹⁸xú'kūi-má dí muti-ñajuín' mbi'i jmaꞗ mb̄ru'un, xú'kūi-má ma'ni wájí' agu' jmaꞗ dí krína. A'kūi ndi'yoo Anulú dí míjián' dí ni'ni. ¹⁹Nijka rakí' xú'kūi-má nijsi imboo' mbi'i, dí e'ni ajku mbi'i.

²⁰A'kūi ni'tí Anulú: «Gakumii xúguín' xujkú-ia', xú'kūi-má ñu'un bu magúun inuu giñáá' náa agoo meku.» ²¹Ni'nii Anulú xujkú' bu pú mba'wiin kúwá náa awúun lamáa. Ni'nii mámbá enii bu namiduun náa awúun iya', xú'kūi-má mámbá enii xujkú-xna' mangiin. A'kūi ndi'yoo Anulú dí míjián' dí ni'ni. ²²Ikú Anulú ni'ni sajku-rámí' jmaꞗ ajngáa rígi: «Guxpí'tá-míjné, ga'ni mba'áan', guni majtí-míjné náa awúun lamáa. Xú'kūi-má gawi'tiin ñu'un mangiin náa inuu numbaa'.»

²³Nijka rakí' xú'kūi-má nijsi imboo' mbi'i, dí e'ni wisu mbi'i.

²⁴A'kūi ni'tí Anulú: «Gawi'tiin náa kuba' mámbá enii xujkú': xujkú-kra'diin, xujkú-xáná, xujkú' bu naxmajta-mijná.» Xú'kūi ka'nii niríga. ²⁵Anulú ni'nii mámbá enii xujkú-kra'diin, mámbá enii xujkú-xáná, mámbá enii xujkú' bu naxmajta-mijná náa inuu kuba'. A'kūi ndi'yoo Anulú dí míjián' dí ni'ni.

²⁶Xú'kūi-má ni'tí Anulú: «Gu'ni xabu rá, xóo-má ikáán', xóo-má ka'niáá' ikáán', mu dí muti-ñajuún' egi' bu kúwá náa lamáa, xú'kūi-má ñu'un bu jngruiguun inuu giñáá'. Xú'kūi-má muti-ñajuún' xujkú-kra'diin, xujkú-xáná, xú'kūi-má mbá xúguín' xujkú' bu naxmajta-mijná náa inuu kuba'.» ²⁷A'kūi dí Anulú ni'nii xabu xóo-má ka'nii, xóo-má ka'nii kayuu' Anulú ni'nii. Xabiya jmaꞗ a'gu ni'nii. ²⁸Ikú ni'ni sajku-rámí' jmaꞗ ajngáa rígi: «Guxpí'tá-míjné, ga'ni mba'áan', guni majtí-míjné náa inuu numbaa', xú'kūi-má guta-ñajuín' numbaa'. Guta-ñajuún' xujkú-ia', ñu'un bu jngruiguun inuu giñáá', jmaꞗ mbá xúguín' xujkú' bu namiduun náa inuu kuba'.»

²⁹Ikú Anulú ni'tí: «Aguyaa, dí najxnala mbá xúguí' iná dí

Anulú ni'ni-kumii xujkú' gajmiúú-má xabu. (1.25)

najxná sígoo' dí ríga náa inuu kuba', jmaa ixí dí najxná xndúu dí gí'doo sígoo', mu dí ikaa mupu. ³⁰Xú'kuí-má xúguíin' xujkú' bu kúwá nduya, xóo-má xujkú-xáná, ñu'un bu jngruiguun inuu giñáá', xujkú' bu naxmajta-mijná, ikiin mupu mbá xúguíí' iná dí maxa'.» Xú'kuí ka'nii niríga.

³¹A'kuí ndi'yoo Anulú mbá xúguíí' dí ni'ni, dí pú míjián' wéñúu' dí ni'ni ndi'yoo. Nijka rakí' xú'kuí-má nijsi imboo' mbi'i, dí e'ni majun mbi'i.

2 ¹Xú'kuí ka'nii níjxi meku jmaa kuba', jmaa mbá xúguíí' dí ríga náa numbaa'. ²Dí e'ni juaan mbi'i niémboo Anulú mbá xúguíí' ñajun' dí ni'ni, ikú ndiyáa xuu' mbi'i rú'kuí. ³Anulú ni'ni sajku-rámúu' jmaa ni'ni sá'kúun mbi'i dí e'ni juaan mbi'i, numuu dí mbi'i rú'kuí ndiyáa xuu' dí ndóo niémboo ni'ni kumaa mbá xúguíí'. ⁴Xú'kuí ka'nii nigí'duu niríga meku jmaa kuba', dí náki niguma kumaa.

Xká'nii nijxtáa xabu náa gúlqa misaan'

Mbi'i dí Anulú Mekuí ni'ni kumaa kuba' jmaa meku, ⁵jndu dímbá ixí xoó ndaa náa inuu kuba' ni-má iná xoó tákrá'áan.

Numuu dí Anulú Mekuí xoó tá'ni dí ma'ni ru'wa náa inuu kuba', xú'kuí-má xoó ndawaa xabu bu mañajun' náa kuba'. ⁶Ndoó-má iya' dí nakrá'áan náa inuu kuba' naxtíjioo' mbá xúguíí' inuu jmbaa'. ⁷A'kuí dí Anulú Mekuí ni'nii mbáa xabu jmaa yojndoo' kuba', ikú nindiyuu rakóo dí nigíwán' xi' dí nda'ya. Xú'kuí ka'nii dí ninindxuu xabu nda'ya ñajuun'.

⁸A'kuí dí Anulú Mekuí ni'ni mbá gúlqa náa ni'du ixí dí misaan', náa jmbaa' Edén, náa na'ka jka'. Ikí nigíwaaan' xabu bu ni'nii. ⁹A'kuí dí Anulú Mekuí ni'ni dí makrá'áan mbá'ya náa inuu kuba' mbá xúguíí' enii ixí dí pú misaan', dí najxná xndúu dí míjián' mi'sí miku xabu. Náa tumbaa gúlqa ni'ni dí makrá'áan mbá ixí dí na'ni dí makuwá kámuu xabu, xú'kuí-má ni'ni mangaa dí makrá'áan ixí dí na'ni dí muni'nuu' xabu dí míjián' jmaa dí ramíjián'.

¹⁰Náa jmbaa'-má Edén a'kuí nagájnuu mbá mañu dí nagíyoo'-má gúlqa, ikí nawi'táa ajku ñawúun'. ¹¹Dí timbá mbi'yuu Pison. Ikaa rú'kuí najka mbájndi náa jmbaa' dí mbi'yuu Abilá, náa ríga ajuan' mujmu', dí mbi'yuu óró. ¹²Ajuan' mujmu' dí ríga náa

jmbaa' rú'kui pú míjián'. Ikí ríga bájia' dí pú míjián' mangaa, xú'kui-má ríga isí dí na'kuta'q mi'xá dí mbi'yuu ónise. ¹³Mañu dí e'ni ajma, mbi'yuu Jión, dí najka mbájndi náa jmbaa' dí mbi'yuu Kús. ¹⁴Mañu dí e'ni ajsú, mbi'yuu Idekél,^a dí najka náa na'ka jka' náa jmbaa' Asíriá. Jmaq mañu dí e'ni ajku, mbi'yuu Éufrates.

¹⁵Anulú Mekuíi nijka kayáa xabu nigíwaaqan' náa gúlqa misaan' náa Edén, mu dí mañajuun', xú'kui-má mañawuun. ¹⁶Ikú Anulú Mekuíi nijxná-ñajuun' xabu: «Mandoo mi'su mbá xúguíi' xndúu ixi dí ríga náa gúlqa. ¹⁷Ndoó-má ixi dí matasi'núu' dí míjián' jmaq dí ramíjián', maxású xndúu ikaa. Mbi'i dí mi'su, gajkuun dí mqañáa' gá'ni.»

¹⁸A'kui ni'tí Anulú Mekuíi: «Ramíjián' dí majxtáq mbáwíi xabiya. Manii mbáa bu pú ka'yoo mu dí mambáyúu ikaa.» ¹⁹Anulú Mekuíi ni'nii jmaq kuba' mbá xúguíin' xujkú', xú'kui-má mbá xúguíin' ñu'un mangiin. Ikú ni'ka kaguiin xúguíin' xujkú' bu'kui náa inuu Adán mu dí mba'yoo xká'nii majxná mbi'yuu mámbáa. Dí mbi'yuu mámbáa xujkú' dí nijxná Adán, ikaa-má rú'kui

ni'ni mbi'yuu. ²⁰A'kui dí Adán nijxná mbi'yuu mámbáa xujkú-kra'daa gajmiúu xujkú-xáná, xú'kui-má ñu'un mangiin. Ndoó-má dí nanguá nikujmaa mbáa bu mambáyúu Adán xóo dí pú ka'yoo.

²¹A'kui dí Anulú Mekuíi ni'ni dí migu midu weñúu' Adán. Ndoó dí ni'gu, ikú Anulú Mekuíi niríya' mbá isu sojxtoo, ikú niruguaá bujúu' náa niríya' isu. ²²Isu sojxtoo xabiya dí niríya' Anulú Mekuíi, ikaa ni'nii jmaq mbáa a'gu, ni'ka kayáa náa inuu xabiya. ²³A'kui ni'tí Adán: «Bigi dí pú gajkuun dí ikaa xuyu' ñajuun' xá, ikaa-má isu' ñajuun'. Ikaa ma'ni mbi'yuu “a'gu”, numuu dí náa sojxtoo xabiya nigájnuu.»^b

²⁴Ikaa jngóo dí xabiya naniñuu' rudúu jmaq anuu mu dí mambajxúu jmaq a'giuu, ma'nii mbawíi xabu ñajúun'.

²⁵A'kui dí Adán jmaq a'giuu nájmii kúwá mbárángíin', xú'kui-má nanguá-tiñuu'.

*Adán jmaq Ébá túnimbúun
kuyáa Anulú*

3 ¹Dí abun' rá, itáan namañuu dí ma'ni-nduwa' ke xóo dí i'wiin' xujkú-xáná bu

^a 2.14 Náa ajngáa ebréó, mañu *Tigrís* mbi'yuu *Idekél*. ^b 2.23 Náa ajngáa ebréó, ajngáa «a'gu» nawáan xóo ewáan wáa ajngáa «xabíya».

ni'nii Anulú Mekuíí, ikaa jngóo
ikaa nirajxuu a'gu:

—Lá gajkuun dí Anulú ni'tí dí
xápula xndúu jndu dimbá ixí dí
rígá náa gúlqa rá'.

²A'kuí dí a'gu nigawuu' abun':

—Mandoo mupúxu ajndu
gú'yaa-má xndúu ixí. ³Ndóó-má
xndúu ixí dí juá'an náa tumbaqa
gúlqa, ni'tí Anulú dí xándoo
mupúxu ni-má xúxkajmaxu,
raq'káa mąkañúxu gá'ni.

⁴A'kuí dí abun' ni'túun a'gu:

—Ragájkuun dí mąkañála
gá'ni. ⁵Anulú nda'yoo míjián'
dí mbi'i dí mupula xndúu ixí
rú'kuí, mamba'too idala, ikú dí
manindxala ajndu xóo Anulú, mu
dí muni'núu' dí míjián' jmaq dí
ramíjián'.

⁶A'kuí ndi'yoo a'gu dí pú
míjián' dí miku xndúu ixí rú'kuí,
mangaa-má pú misaan' ka'nii,
xú'kuí-má pú ni'ni ajkiuun dí
mikuro'oo mbá xúguíí'. Ikú
nirígú xndúu ixí ni'ku, xú'kuí-má
nijxnúu ni'ku ajmbioo mangaa.
⁷A'kuí nimba'too idúún, nájmii
ndiyáá dí mbárángiín'. Ikú
nixmí inúu ixí dí mbi'yuu ígú, dí
maruguáá jmaq xuhúú'.

⁸Ndóo na'ka rangájxa dí
wakí', xabiya jmaq a'giuu
nidxawíin dí nawáán jngu'úun
Anulú Mekuíí náa awúun gúlqa.

Ikú nirka'u-mijná inuu Anulú náa
awúun ixí gúlqa. ⁹Xóo-má Anulú
Mekuíí nindxa'wáa xabiya:

—Náa xtaa rá.

¹⁰Ikú xabiya nigoo':

—Nidxawuun dí jngua'áan'
náa gúlqa, ikú pú nimíñú' numuu
dí mbárángiúún'. Ikaa jngóo
nirka'u-mina'.

¹¹Ikú Anulú nirajxuu:

—Sáá ni'táan' dí mbárángiín'
rú'. Lá nisu xndúu ixí dí nitaan' dí
xású rá'.

¹²Ikú nigoo' xabiya:

—A'gu bu nirajxniú' maní
a'giu', ikaa nijxnú' xndúu ixí,
niku.

¹³A'kuí dí Anulú Mekuíí
nirajxuu a'gu:

—Díí ñajuun' nitani rú'.

Ikú a'gu nigoo':

—Ikaa abun' ni'ni-nduwúún',
ikaa jngóo niku xndúu ixí rú'kuí.

¹⁴A'kuí dí Anulú Mekuíí
ni'túun abun':

—Numuu dí xú'kuí nitani,
ki'tá-sríguíin náa inúu mbá
xúguíin' xujkú-kra'diin, xujkú-
xáná. Dí xúguíí rá, xkambaa'
mataxmaqjtá-mina' jmaq dí
majngruigaa', xú'kuí-má kuba'
mí'su mbá xúguíí' mbi'i dí
marajxtaa. ¹⁵Maní dí ikáán
jmaq' a'gu ma'gua kuda-mijnála
sian', xú'kuí-má xabiqa' jmaq

Anulú nixkriyaa' xabü náa gúlqa misaan'. (3.24)

xabiuu a'gu. Xabiuu a'gu ma'ni-
ngawúun' edxaq', xóo-má ikáán
makijmaá mī'su níjxtuun rajkúu.

¹⁶Ikú ni'túun a'gu:

—Mani dí pú mataya-mínii' dí
ma'ni endiin, xú'kui-má matayaa
gakii dí ndóo magumii ejiaan'.
Ma'ndaa'-má xtayáá ajmbiaq',
xú'kui-má ikaa ma'tí-ñájuaan'.

¹⁷Xú'kui-má ni'túun xabiya:

—Numuu dí nitanimbaa' dí
ni'táan' a'giaa', nisu xndúu ixi
dí nitaan' dí xású, dí xúgui rá,
jmaa numaa' ikáán ki'tá-srígú
kuba'. Gakii gátaya-mínii' dí
matiajun' dí makujmaa dí mī'su
mbá xúguí' mbi'i dí marajxtaa.

¹⁸Náa inuu kuba' makrá'áan
suwan' jmaa iná rí'ná, xú'kui-má
mī'su ya'u dí rígá xanáá. ¹⁹Ajndu
maruñáá' matiajun' dí mī'su,
ajndu ndóo gágutajxiin kuba'
ñajuaan'. Numuu dí ikaa-má
kuba' nigumáá jmaa, ikaa-má
gágutajxiin bujú'.

²⁰A'kui dí Adán ni'tí dí «Ébá»^{ch}
gá'ni mbi'yuu a'giuu, numuu
dí ikaa ñajuun' rudúún mbá
xúguíin' xabu bu nduya. ²¹A'kui
dí Anulú Mekuí ni'ni xtíñú
jmaa xtúún xujkú', dí magúwún'
xabiya jmaa a'giuu.

²²A'kui ni'tí Anulú Mekuí:
«Bu xabu numbaa' ñajuun' ajndu

xóo-má ikáán' rá, nda'yoo dí
míjián' jmaa dí ramíjián'. Dí
xúgui rá, gamíi-má dí marígú
miku mangaa xndúu ixi dí na'ni
dí makuwá xabu, xú'kui-má dí
majxtáa mbá kámuu.»

²³A'kui dí Anulú Mekuí
nixkriya' xabu náa gúla
misaan' náa Edén, mu dí
mañajun' náa inuu kuba' dí
nigumaa jmaa. ²⁴Ndóo dí Anulú-
má nixkriya' kaníi xabu, a'kui
nisdiajuin bu mbi'ñúu kerubín
bu nuñawaan. Náa na'ka jka'
rawuun'-má gúla nisdiajuin,
xú'kui-má nisiji mbá chídí dí
gí'doo agiuu' nagutua'áan, dí
marogoo kamoo ixi dí na'ni dí
makuwá mbá kámuu xabu.

Dí ni'ni Kaín jmaa Abél

4 ¹Adán ni'gu jmaa a'giuu,
ikú ni'ni endii Ébá. A'kui
nigumaa a'dioo bu nixnú
mbi'yuu Kaín,^{dx} numuu dí ni'tí:
«Anulú nimbáyú' dí nigú'dáa
mbáa a'dio' dxámá.» ²Ndáwáá
nigumaa Abél bu gi'tioo Kaín.
A'kui dí Abél ninindxuu mbáa
xabu bu nda'ñúu mugu. Xú'kui-
má Kaín niñajun' náa inuu kuba'.
³Ni'kanú mbá mbi'i, Kaín
ni'ka kaguu nixnájxi náa inuu
Anulú Mekuí dí nijmaa náa

^{ch} 3.20 Náa ajngáa ebréó, mbi'yuu Ébá najxná kuma «dí nda'ya». ^{dx} 4.1 Náa ajngáa ebréó, mbi'yuu Kaín najxná kuma dí «nigú'dáa».

Anulú niniguu' ka'núú bu nixnájxiin Abél. (4.4)

inuu kuba'. ⁴Xú'kuí-má Abél ni'ka kaguin mangaa mugu bu nigumii ginii kayuu', bu itaán rangín'. A'kuí dí Anulú Mekuíí niniguu' ka'yoo Abél, xú'kuí-má bu ni'ka kaguin nixnájxiin. ⁵Muú dí tániguu' Anulú ka'yoo Kaín, ni-má dí nixnájxi. Ikaa jngóo pú niki'náa wéñúu' Kaín, ajndu

nákaa ikaa inuu.

⁶A'kuí dí Anulú Mekuíí ni'túun Kaín: «Ndéjuun' ki'náa wéñúu', dí ajndu nákaa ikaa inaa' rú'. ⁷Má dí míjián' tani, lá ra'káa mandoo maxtriguín rá'. Má dí natani dí ramjián', a'ká gí'tuun dí magatuwíin. Xóo-má ikáán rá, ka'yoo dí marata-ñájuín' ikaa.»

⁸A'ku_i dí Kaín ni'túun gi'tioo:
«Gu'gu_a náa xanáá.» Ndóo kúwá-
má náa xanáá, ikú dí Kaín nigí'duu
nijxnúu Abél ajndu nixíyaa.

⁹Ndawáá Anulú Mekuíí
nirajxuu Kaín:

—Náa xtáa gi'tiaa' Abél rá.

Ikú Kaín nigoo':

—Nanguá eyoo jún. Lá ikúún
ka'yo' dí mañawuun gi'tio' rá'.

¹⁰Ikú ni'túun Anulú:

—Díí-lá ñajuun' nitani nu.

E'diuu gi'tiaa' dí ningadíí náa
kuba', nandxa'wá-rá'a náa ikúún.

¹¹Dí xúgu_i rá, ki'tá-sríguíín náa
inuu kuba', mu dí kuba' ni'gaan
e'diuu gi'tiaa' dí nitaxídíí. ¹²Ndóo
matiajun' náa kuba', naxájmaa
míjián' dí mi'su. Manindxaa'
mbáa xabu bu majngro'oo-má
xú'ku_i náa inuu numbaa'.

¹³A'ku_i dí Kaín ni'túun Anulú
Mekuíí:

—Xá'ngo' dí mbaya-mínuu'
gaki_i wéñúu'. ¹⁴Dí xúgu_i rá,
narajxko' náa inuu kuba', xú'ku_i-
má naxándoo majxtáá náa
inaa'. Manindxu' mbáa xabu bu
majngro'oo-má xú'ku_i náa inuu
numbaa' rígi. A'ku_i ma'ni dí ajndu
sáa bu maxkamúú, maxíñuu.

¹⁵Ikú nigoo' Anulú Mekuíí:

—Mu dí mbáa bu maxíyaa
Kaín, gajkuun dí ma'ni-numaa
a'kúun mbá juan nutu bu'ku_i.

A'ku_i dí Anulú Mekuíí nigí'ma
mbá sinuu' Kaín, mu dí jndu sáa
gáxkamaa, maxáxyaa. ¹⁶A'ku_i
dí Kaín nigájnuu náa inuu Anulú
Mekuíí, ikú nijka gájxtáa náa
jmbaa' dí mbi'yuu Nód, dí gí' náa
na'ka jka' inuu Edén.

Bu ejín-xínú' Kaín

¹⁷A'ku_i dí Kaín ni'gu jmaa
a'giuu, ikú ni'ni endii, nigumaa
mbáa a'diío bu nijxnúu mbi'yuu
Enók. Ikú Kaín nigí' mbá xujuin
dí ni'ni mbi'yuu Enók, xóo-má
mbi'yuu a'diío. ¹⁸Enók nigumaa
mbáa a'diío bu mbi'yuu Irád, Irád
nigumaa mbáa a'diío bu mbi'yuu
Meujaél, Meujaél nigumaa mbáa
a'diío bu mbi'yuu Metusaél,
xóo-má Metusaél nigumaa mbáa
a'diío bu mbi'yuu Lamék. ¹⁹A'ku_i
dí Lamék niguiin ajmii gu'wii,
mbáa mbi'yuu Ádá, xú'ku_i-má
imbaa mbi'yuu Síla. ²⁰A'ku_i dí
Ádá nigumaa mbáa a'diío bu
mbi'yuu Jabál, bu nigí' edxuu
dí kúwá xabu náa gu'wá xtiin,
xú'ku_i-má dí naxpi'tiin xujkú-
kra'diin. ²¹Bu gi'tioo Jabál
mbi'yuu Jubál, bu'ku_i nigí' edxuu
dí nudii xabu rébée jmaa dí nundíí
i'ín. ²²Xú'ku_i-má Síla mangaa,
nigumaa mbáa a'diío bu mbi'yuu
Tubal-kaín, bu namañuu naguwí
mbá xúguíí' enii ajuan' dí naguma

jmaa ajuan' dí mbi'yuu brónsé
jmaa yéró. Xú'kuí-má dxágiúu
Tubal-kaín mbi'yuu Naámá.

²³A'kuí dí Lamék, ni'túún gu'wii:
«Ádá jmaa Sílá, gudxawíín
ajngó',

gu'wii Lamék, gu'gí'
chá'wanla dí maṭa.

Maxíyaa mbáa xabiya má dí
na'ni-ngawún',
xú'kuí-má mbáa dxámá má dí
najxnú'.

²⁴Má dí bu maxíyaa Kaín mbá
juan nutu ma'ni-numaa ikaa,
iwáá-lá bu maxíyaa Lamék,
ajsú-skiñú' guwa' ijuan (77)
nutu ma'ni-numaa ikaa.»

Bu e'ni ajsün ejin Adán jmaa Ébá

²⁵A'kuí dí Adán ni'gu jmaa
bujúu' a'giuu, ikú nigumaa mbáa
a'diío dxámá bu nijxnúu mbi'yuu
Sét.^d Numuu dí a'gu ni'tí: «Anulú
nijxniú' imbaa a'diío' xti'kuu Abél,
bu nixíyaa Kaín.» ²⁶Xú'kuí-má Sét
mangaa nigumaa mbáa a'diío,
bu nijxnúu mbi'yuu Enós. Ikaa-
má mbi'i rú'kuí nigí'dii xabu
niríya' mbi'yuu Anulú Mekuí
ndóo dí niní mbaa.

Bu ejín-xínú' Adán

5 ¹Rígi ñajuun' iyí' náa na'ka
mbi'ñúu ejín-xíní' Adán.

Mbi'i dí náki ni'ni-kumii xabu
Anulú, xóo-má ka'nii Anulú ka'nii
ni'nii. ²Xabiya jmaa a'gu ni'nii.
Ajndu náki mbi'i dí ni'ni-kumii,
a'kuí ni'ni sajku-rámí', ikú nijxná
mbi'ñúu «xabu numbaa'».

³Adán gí'doo mbá siéntú
imba-maskiñú' guwa' (130)
siguu', dí ndóo nigumaa mbáa
a'diío bu pú xóo-má ikaa kayuu'
ka'nii, a'kuí nijxnúu mbi'yuu
Sét. ⁴Ndóo niémbá nigumaa Sét,
a'kuí xóo nijxtáa Adán imba-
migiñu' siéntú (800) sigu', ka'nií
xóo nigumii ejin jíamá gajmiúú
gua'xa'. ⁵Mbá mijnaguwa' siéntú
imba-maskiñú' guwa' (930) sigu'
nijxtáa Adán, ikú nikáñúu.

⁶Sét gí'doo mbá siéntú wisu
(105) siguu', dí ndóo nigumaa
mbáa a'diío bu mbi'yuu Enós.
⁷Ndóo niémbá nigumaa Enós,
a'kuí xóo nijxtáa Sét imba-
migiñu' siéntú-ijuan (807)
sigu', ka'nií xóo nigumii ejin
jíamá gajmiúú gua'xa'. ⁸Mbá
mijnaguwa' siéntú guwa'-ijma
(912) sigu' nijxtáa Sét, ikú
nikáñúu.

⁹Enós gí'doo ajku-skiñú' guwa'
(90) siguu', dí ndóo nigumaa
mbáa a'diío bu mbi'yuu Kainán.
¹⁰Ndóo niémbá nigumaa Kainán,
a'kuí xóo nijxtáa Enós imba-

^d 4.25 Náa ajngáa ebréó, mbi'yuu Sét najxná kuma dí «nijxnú'».

migiñu' siéntú guwá'-minísú (815) sigu', ka'nií xoó nigumii ejiin jiámá gajmiúú guq'xa'.
¹¹Mbá mijnaguwá' siéntú wisu (905) sigu' nijxtáq Enós, ikú nikáñúu.

¹²Kainán gí'doo ajsú-skiñú' guwá' (70) siguu', dí ndóo nigumaa mbáa a'diío bu mbi'yuu Maalaleél. ¹³Ndóo niémbá nigumaa Maalaleél, a'kuí xoó nijxtáq Kainán imbá-migiñu' siéntú ijma-maskiñú' (840) sigu', ka'nií xoó nigumii ejiin jiámá gajmiúú guq'xa'. ¹⁴Mbá mijnaguwá' siéntú guwá' (910) sigu' nijxtáq Kainán, ikú nikáñúu.

¹⁵Maalaleél gí'doo ajsú-skiñú' wisu (65) siguu', dí ndóo nigumaa mbáa a'diío bu mbi'yuu Jaréd. ¹⁶Ndóo niémbá nigumaa Jaréd, a'kuí xoó nijxtáq Maalaleél imbá-migiñu' siéntú imba-maskiñú' guwá' (830) sigu', ka'nií xoó nigumii ejiin jiámá gajmiúú guq'xa'. ¹⁷Mbá migiñu' siéntú ijku-miskiñú' guwá'-minísú (895) sigu' nijxtáq Maalaleél, ikú nikáñúu.

¹⁸Jaréd gí'doo mbá siéntú ijsu-maskiñú' ijma (162) siguu', dí ndóo nigumaa mbáa a'diío bu mbi'yuu Enók. ¹⁹Ndóo niémbá nigumaa Enók, a'kuí xoó nijxtáq Jaréd imbá-migiñu' siéntú (800)

sigu', ka'nií xoó nigumii ejiin jiámá gajmiúú guq'xa'. ²⁰Mbá mijnaguwá' siéntú ijsu-maskiñú' ijma (962) sigu' nijxtáq Jaréd, ikú nikáñúu.

²¹Enók gí'doo ajsú-skiñú' wisu (65) siguu', dí ndóo nigumaa mbáa a'diío bu mbi'yuu Matusalén. ²²Ndóo niémbá nigumaa Matusalén, Enók nijngruigoo xoó-má nandoo Anulú imbá-ajsú siéntú (300) sigu', ka'nií xoó nigumii ejiin jiámá gajmiúú guq'xa'. ²³Mbá ajsú siéntú ijsu-maskiñú' wisu (365) sigu' nijxtáq Enók. ²⁴Enók nijngruigoo xoó-má nandoo Anulú, ndáwáa a'kuí tákujmaa náa nijka, numuu dí Anulú nijkaq kayáa.

²⁵Matusalén gí'doo mbá siéntú ijku-miskiñú' ijuan (187) siguu', dí ndóo nigumaa mbáa a'diío bu mbi'yuu Lamék. ²⁶Ndóo niémbá nigumaa Lamék, a'kuí xoó nijxtáq Matusalén imbá-juan siéntú ijku-miskiñú' ijma (782) sigu', ka'nií xoó nigumii ejiin jiámá gajmiúú guq'xa'. ²⁷Mbá mijnaguwá' siéntú ijsu-maskiñú' mijnaguwá' (969) sigu' nijxtáq Matusalén, ikú nikáñúu.

²⁸Lamék gí'doo mbá siéntú ijku-miskiñú' ijma (182) siguu', dí ndóo nigumaa mbáa a'diío.

²⁹Ikaa nijxnúu mbi'yuu Noé, ikú ni'tí: «Ada bigi ma'ni dí mbu'yáa xujlú náa mbá xúguí' ñajun' dí nu'ni, jmaa numuu dí Anulú Mekuí' ni'tí-srígú kuba'.» ³⁰Ndóo niémbá nigumaa Noé, a'kui xoó nijxtáa Lamék imba wisu siéntú ijku-miskíñú' guwa'-minísú (595) sigu', ka'nií xoó nigumii ejjin jiámá gajmiúú gu'xa'. ³¹Mbá juan siéntú ijsu-maskíñú' guwa' ijuan (777) sigu' nijxtáa Lamék, ikú nikáñúu.

³²Noé gí'doo wisu siéntú (500) siguu' ndóo nigumii ejjin bu mbi'ñúú Sém, Kám, jmaa Jafét.

Dí ramíjián' nuni xabu numbaa'

6 ¹Ndóo nigí'duú ni'ni mbi'iin wéñúu' xabu náa inuu kuba', xú'kui-má dí nigumii gu'a'xiúún', ²a'kui ndiyáa ejjin Anulú dí pú si'fin gu'a'xiúún' xabu numbaa'. A'kui dí náa majiúún' xúguíin' nira'wíin mudiin bu nanigiiyún' muni gu'ñúú. ³Ikú ni'tí Anulú Mekuí': «Máxá'ngoo ajkiun' dí makuwá kámuu xabu numbaa', numuu dí xuwi'-má ñajúún'. Ikaa jngóo maní dí xabu makuwá ndóo mbá siéntú imba-maskíñú' (120) sigu'.»

⁴Mbi'i rú'kui, xú'kui-má ndawáá mangaa, nikúwá xabu mba'wiin náa inuu kuba', numuu

dí ejjin Anulú ninu' gajmiúú gu'a'xiúún' xabu, ikú nigumii ejjiúún. Bu'kui pú gakií ajkiuún ni'ni, xú'kui-má nigí'doo wéñúu' numúú, jndu náki wajiúu' mbi'i.

⁵Ndi'yoo Anulú Mekuí' dí pú mbaa dí ramíjián' nuni xabu náa inuu numbaa', sejsí mbi'i nandxa'u-mijná ndóo dí ramíjián'. ⁶Ikú nitangaa ajkiuun Anulú Mekuí' dí ni'ni-kumii xabu náa inuu kuba', ajndu najmáa ajkiuun e'ni. ⁷Ikaa jngóo ni'tí Anulú Mekuí': «Maningudi-rigíin náa inuu kuba' xabu bu ninii, xú'kui-má mbá xúguíin' xujkú', bu naxmajta-mijná jmaa-má ñu'un mangiin. Numuu pú natangaa ajkiun' dí ninii.» ⁸Xóo-má Noé rá, ikaa dí ni'ni ajkiuun Anulú Mekuí' ka'yoo.

Noé na'ni gu'wá rguwa' mbaa'

⁹Rígi na'tí dí xká'nii nijxtáa Noé gajmíi ejjin. Noé ñajuun' mbáa xabu jmbii jmaa-má gí'doo majkuu náa inúú anguiin. Xú'kui-má nijxtáa xóo-má nandoo Anulú. ¹⁰Noé nigumii mbá ajsiin ejjin bu ñajúún': Sém, Kám, jmaa Jafét.

¹¹Ndi'yoo Anulú dí pú nichúu inuu kuba', xú'kui-má kajtíi wéñúu' dí ramíjián'. ¹²Ndóo niyajxi Anulú náa inuu kuba',

ikú ndi'yoo dí kajtíí wéñúu' dí xkawí', numuu dí xúguíin' xabú pú ramíjián' kúwá náa inuu numbaa'. ¹³A'kuí Anulú ni'túun Noé: «Ni'gí-mina' dí maní-gámbiín xúguíin' xabú, numuu dí kajtíí wéñúu' dí ramíjián' náa inuu kuba' jmaa numúu ikiin. Dí xúguí rá, maní-gámbiín ikiin xú'kuí-má kuba' mangaa. ¹⁴Atani mbá gu'wá rguwa' drígaq' jmaa ixí dí mbi'yuu gófer, xú'kuí-má matani xtóo náa awúun, xú'kuí-má mataxajmáá bájia' awúun jmaa kidxuu'. ¹⁵Xígi ka'nii awuun dí matani: mbá ajsú siéntú (300) suu ma'ni dí mba',^e dí majan' ma'ni ajma-skiñú' guwa' (50) suu,^f xú'kuí-má dí sídán' ma'ni mbá-skiñú' guwa' (30) suu.^g ¹⁶Atasíñáá' mbá-suu pa'ta iñúu' dí náa itaán mambá-wáa' rijmaa, xú'kuí-má matagi'ma mbá xkrugua náa níjiúun gu'wá rguwa'. Atani mbá ajsú karngujxi dí sídán'. ¹⁷Numuu dí ikúún maní dí ma'ni ru'wa-mbi' náa inuu kuba', mu dí maní gámbiín mbá xúguíin' bu guá'dáa xí' dí nda'ya náa agoo meku. Mbá xúguí' dí ríga inuu kuba' mambáa. ¹⁸Ndoó ikáán naku'dá-mina' mbá awan jmaa nindxaq', dí mataq'aa' náa awúun gu'wá rguwa' ikáán,

^e 6.15 Dí 300 suu na'ni mbá 140 wáa métrú.

^g 6.15 Dí 30 suu na'ni mbá 14 wáa métrú.

gajmiáa' ejiqaan', jmaa' a'giaa', xú'kuí-má gujkiqaan' mangiin. ¹⁹Xú'kuí-má mbá xúguíin' bu kúwá nduya, dí mbá xúguíin' xujkú', majmii dí mámbá enii mataxu'díin' náa awúun gu'wá rguwa', xujkú-ísí jmaa xujkú-é'gú, mu dí mandoo makríñaa' gajmiáa'. ²⁰Matu'uun mámbá enii ñu'un, xú'kuí-má mámbá enii xujkú-kra'diin, xú'kuí-má mámbá enii bu naxmajta-mijná mangiin. Majmii dí mámbá enii mataq'aa' gajmiáa', mu dí mandoo makáwiin. ²¹Xú'kuí-má ataxúdaa' mbá xúguí' enii ganisu, atani majtíí mu dí ikaa mi'su, xú'kuí-má ikaa mupu xujkú' mangiin.» ²²Xú'kuí-má ni'ni Noé, ni'ni mbánúu mbá xúguí' xóo-má dí Anulú ni'túun ma'ni.

Ni'ni ru'wa-mbi'

7 ¹A'kuí dí Anulú Mekuí ni'túun Noé: «Ataq'aa' ikáán gajmiáa' mbá xúguíin' xabiqa' náa awúun gu'wá rguwa', mu dí ndoó ikáán ndayoo dí jmbiín ke xóo dí i'wiin' xabú. ²Xú'kuí-má mbá xúguíin' xujkú' bu ka'wiin, mbá juan gajmii xujkú-ísí jmaa xujkú-é'gú mataxu'díin', xú'kuí-má xujkú' bu nanguá ka'wiin, mbá gajmii xujkú-ísí jmaa xujkú-

^f 6.15 Dí 50 suu na'ni mbá 23 wáa métrú.

é'gú gátaxu'díin'. ³Xú'kuí-má maṭaxu'díin' ñu'un mangiin, mbá juan gajmii xujkú-ísí jmaḡ xujkú-é'gú, mu dí xoó maḡuanúú maḡuwá náa inuu kuba'. ⁴Numuu dí ndóo maḡa'máa' juan mbi'i, ikúún maṇi dí maḡxnúu ru'wa náa inuu kuba'. Aḡma-skiñú' mbi'i, aḡma-skiñú' mburu'un maḡxnúu. A'kuí dí maṇingudi-rigíin mbá xúguíin' bu kúwá nduya bu niṇi kumii náa inuu kuba'.» ⁵Ikú Noé ni'ni mbánúu mbá xúguí' xóo-má nigí'maa Anulú Mekuí ma'ni.

⁶Noé gí'doo majun siéntú (600) siguu' dí ndóo nijxnúu ru'wa-mbi' náa inuu kuba'. ⁷Jmaḡ numuu ru'wa-mbi', niṭo'oo Noé náa awúun gu'wá rguwa' gajmí ejjin, a'giuu, gajmí-má gujkuíin'. ⁸Xú'kuí-má xujkú' bu ka'wiin, xujkú' bu nanguá ka'wiin, mangiin-má ñu'un gajmiúú xúguíin' bu naḡmajta-mijná náa inuu kuba', ⁹majmii niṭo'oo gajmí Noé náa gu'wá rguwa', xujkú-ísí jmaḡ xujkú-é'gú niṭu'uun, xóo-má ni'tí Anulú dí ma'ni mbánúu Noé. ¹⁰Ndóo nirámáa' juan mbi'i, ikú a'kuí dí nigí'duú ni'ka ru'wa-mbi' náa inuu kuba'.

¹¹Ndóo gí'doo mbá majun siéntú (600) siguu' Noé, dí mbi'i

guwa'-ijuan ñajuun' gun' dí e'ni aḡmi-gun', ikú nigí'duú nimba'too iduu iya' mba'u náa pú mijnu' lamáa. Xú'kuí-má nimba'too xúguí' náa na'nditígú iya' mekuí. ¹²Ikú nijxnúu ru'wa náa inuu kuba' aḡma-skiñú' mbi'i, aḡma-skiñú' mburu'un. ¹³Ikaa-má mbi'i rú'kuí niṭu'uun náa gu'wá rguwa', Noé gajmí ejjin, Sém, Kám jmaḡ Jafét, jmaḡ-má a'giuu, gajmí-má ajsiin gujkuíin'.

¹⁴Mbóo niṭu'uun gajmiúú mbá xúguí' enii xujkú-xáná, gajmiúú mbá xúguí' enii xujkú-kra'diin, xúguí' enii xujkú' bu naḡmajta-mijná náa inuu kuba', gajmiúú mbá xúguí' enii xujkú-xna' gajmiúú ñu'un. ¹⁵Xú'kuí ka'nii niṭu'uun náa gu'wá rguwa' gajmí Noé, majmii niṭu'uun dí mbá xúguíin' xujkú' bu guá'dáa xi' dí nda'ya. ¹⁶Mbá xúguíin' xujkú' niguwá', xujkú-ísí jmaḡ xujkú-é'gú niguwá', dí xóo-má nigí'maa ma'ni Noé Anulú. Ndáwáa a'kuí Anulú Mekuí niruguáa xkrugua.

¹⁷A'kuí nijxnúu ru'wa-mbi' aḡma-skiñú' mbi'i náa inuu kuba'. Ndóo ni'ni mbaḡa iya', ikú nikujxi gu'wá rguwa'. ¹⁸Xóo-má iya' nijka rajníf' wéñuu'-má xú'kuí náa inuu kuba', xú'kuí-má gu'wá rguwa' niṭujxuu ngruámúu' náa inuu iya'. ¹⁹Nijka rajníf'-má

*Nijxnúu ru'wa-mbi' náa inuu kuba' ajma skiñú'
mbi'i, ajma skiñú' mbru'un. (7.19)*

xú'kuì iya' náa inuu kuba', ajndu ninójpgoo inuu kúbá dí itáan sídán' dí ríga náa inuu numbaa'.
²⁰Mbá guwa'-nísú (15) suuⁱ dí xoó nijníí' itáan iya' ndóo ninójpgoo náa inuu kúbá. ²¹A'kuì níkáñúú mbá xúguíin' bu namíduun kúwá náa inuu kuba', xú'kuì-má ñu'un, mbá xúguíin' xujkú-xáná, xujkú-kra'diin, xúguíin' xujkú' bu

naxmajta-mijná náa inuu kuba', xú'kuì-má níkáñúú mbá xúguíin' xabu mangiin. ²²Níkáñúú mbá xúguíin' bu nduya xi', mbá xúguíin' bu kúwá náa inuu kuba' niémbiin. ²³Xú'kuì ka'nii niémbá-rigiin mbá xúguíin' bu kúwiiin náa inuu kuba', ajndu xabu, ajndu xujkú-kra'diin, xú'kuì-má bu naxmajta-mijná, ñu'un

ⁱ 7.20 Dí 15 suu gí'doo mbá 7 wáa métrú.

mangiin. Mbá xúguíin' niémbá-rigíin náa inuu kuba'. Mbawí Noé nigriguanúu gajmíi bu kajchúún náa gu'wá rguwa'. ²⁴Mbá siéntú ajma-maskiñú' guwa' (150) mbi'i nijni' iya' náa inuu kuba'.

Xká'nii niguu' iya' dí ni'ni ru'wa-mbi'

8 ¹Ikú nimá'áan ajkiuun Anulú ka'yoo Noé gajmíi mbá xúguíin' xujkú-xáná, jmaq mbá xúguíin' xujkú-kra'diin, bu kajchúún náa awúun gu'wá rguwa'. Anulú ni'ni dí majxnúu giñáá' náa inuu kuba', ikú nijka ramá'áan iya'. ²A'kui nigúguáa iduu iya' mba'u dí pú mijnu' lamáa, xú'kui-má nigúguáa xúguíi' náa na'nditígú iya' mekuíi, ikú nitujxií ru'wa-mbi'. ³Mañuu-má xú'kui nijka raguu' iya' náa inuu kuba'. Dí ndóo nirámáa' mbá siéntú ajma-maskiñú' guwa' (150) mbi'i niguu'-má iya'. ⁴Mbi'i guwa' ijuan ñajuun' gun' dí e'ni juan-igun', nitra'máa' gu'wá rguwa' náa kúbá dí ríga náa jmbaa' Ararát. ⁵Xú'kui ka'nii nijka raguu' iya', ajndu mbi'i timbá ñajuun' gun' dí e'ni guwa'-igun', nikujmaq inuu kúbá.

⁶Ndóo ni'ni ajma-skiñú' mbi'i, ikú nimbá'too Noé náa niniñuu' iñúu' gu'wá rguwa' dí ni'ni.

⁷Ikú nikunguaan' mbáa yuwa' bu nijka rajngruigoo mbájni, ajndu nigituun náa nijndoo' inuu kuba'. ⁸Xú'kui-má niku'maa mbáa rigu mangaa, mu dí mba'yoo má dí niguu' iya' náa inuu kuba'. ⁹Nanguá nixkamaa nditáan náa magrigu rigu, ikú nitangaa ni'kaa náa gu'wá rguwa', numuu dí ka'nií kajni' iya' mbá xúguíi' inuu kuba'. Ikú a'kui nikruiya' ñawúun', nigrigu nikudaa' bujúu' náa gu'wá rguwa'. ¹⁰Nigituun imbá-juan mbi'i, ikú a'kui niku'maa bujúu' rigu, nigájnuu náa gu'wá rguwa' nijka. ¹¹Najka rakí'

Nitangaa ni'kaa rigu náa kra'aa Noé. (8.11)

ndóo nitangaa ni'kaa bujúu' rigu, kayá ni'kaa mbá inúu ixi dí mbi'yuu olíbo kátá'a náa xuráwuun'. A'kuí ndi'yoo Noé dí nigúu'-má iya' náa inuu kuba'.
 12 Xoó nigí'tuun imbá-juan mbi'i, ikú niku'maa nijka bujúu' rigu. A'kuí-má nánguá ni'kaa rigu.

13 Noé gí'doo majun siéntú imba (601) siguu', dí mbi'i timbá ñajuun' gun' dí ma'ni mbá gun', ndóo nimá'áan-má iya' náa inuu kuba'. A'kuí Noé niríguu dí kógoon jmaa sūduu gu'wá rguwa', ikú ndi'yoo dí nijndoo' inuu kuba'. 14 Dí mbi'i mbá-skíñú' ijuan ñajuun' gun' dí e'ni ajmi-gun', ikú pú nijndu-ma'áan mbá kayuu' náa inuu kuba'. 15 A'kuí dí Anulú ni'túun Noé: 16 «Atagájnaa' náa gu'wá rguwa' ikáán, jmaa' a'giaa', xú'kuí-má ejiāan', gujkiāan'-má mangiin. 17 Xú'kuí-má trawíin mbá xúguíin' xujkú' bu kra'áan gajmiáa': xúguíin' ñu'un, xúguíin' xujkú'-kra'diin, mbá xúguíin' bu naxmajta-mijná náa kuba'. Gagúún mbá xúguíi' inuu kuba', muxpi'ta-mijná ga'ni mbi'iin náa inuu numbaa'.»

18 A'kuí nigájnaa Noé, gajmii ejiin, jmaa a'giuu, xú'kuí-má gujkuíin' mangiin. 19 Xú'kuí-má nigájnaa mbá xúguíin' xujkú', xujkú' bu naxmajta-mijná, jmaa-

má ñu'un. Mámbá enii dí mbá xúguíin' bu kúwá namíduun náa inuu kuba' nigájnaa náa gu'wá rguwa'. 20 Ikú a'kuí Noé nirngujxi isí náa ni'ni mbaa Anulú Mekuíí. Ikú nira'wíin tikuiin dí náa mbá xúguíin' xujkú' bu ka'wiin, jmaa mbá xúguíin' ñu'un bu ka'wiin, nixnájxiin nikiin ikí. 21 Ndóo nijkanú dí pú ndatawun náa inuu Anulú Mekuíí, ikú nindxa'ú-mina': «Naxátanguún maṭa-srígú kuba' jmaa numúu xabu rá, skamá ajndu náki najsi ajkiuún xabu namíjná muni dí ramíjián'. Xú'kuí-má nimbi'su naxátanguún maní gámbiin xúguíin' bu kúwá nduya, xóo dí niní xúguí.

22 »Dí xoó ka'nií-má kriga kuba', marigá dí mī'du xú'kuí-má maxtagimboon ganisu, ma'ni mijka jmaa ngúwán, marigá mbi'i dí ma'ni ru'wa jmaa mbi'i dí ma'ni ru'pu, marigá-má mbi'i jmaa mbru'un.»

Awan dí ni'ni Anulú jmaa Noé

9 1 Anulú ni'ni sajku-rámáa' Noé gajmii ejiin, ikú ni'túun: «Guxpi'tá-míjná, ga'ni mba'áan', guni majtí-míjná náa inuu kuba'. 2 Mbá xúguíin' xujkú' bu kúwíin náa inuu kuba' mamíñúu gúni ikáan'la xú'kuí-

má mbuya-majkuala: xúguíin' ñu'un, xú'kui-má xúguíin' bu namiduun náa inuu kuba', egi' bu kajchúún náa lamáa mangiin. Mbá xúguíin' bu'kui naxnajxíin náa ñawánla. ³Xúguíin' xujkú' bu kúwíin nduya, mandoo mupúún, xú'kui-má ya'u mangaa, mandoo mupu. Ikúún najxnala xúguíí'. ⁴Ndoó-má xápula xuwi' dí gí'doo e'diuu, numuu dí náa e'di ríga dí nda'ya. ⁵Gajkuun dí ikúún manda'aa jmaa numuu e'diala dí nda'ya, nguátá-má dí ni'ni mámbáa xabu, xú'kui-má mámbáa xujkú' mangaa. Mámbáa xabu manda'aa jmaa numuu mbi'yuu dxájuu.

⁶»Má mbáa bu maxíyaa xabu, ikaa-má xabu maxíyaa mangaa, numuu dí Anulú ni'nii xabu xóo-má ka'nii ikaa ka'nii ni'nii.

⁷»Dí ikáan', guxpí'tá-míjné, ga'ni mba'áan'. Guxpí'tá-míjné, guni majtí-míjné náa inuu kuba'.»

⁸A'kui dí Anulú xoó ni'túun Noé gajmí ejjin: ⁹«Ikúún na'gí' mbá awan jmaa nindxala, xú'kui-má jmaa nindxuún ejín-xíniála bu makuwá ndáwáa, ¹⁰xú'kui-má jmaa nindxuún mbá xúguíin' bu nduya bu kuwaa gajmiála: ñu'un, mbá xúguíin' xujkú-xáná, jmaa

xujkú-kra'diin bu kúwá náa inuu kuba', mbá xúguíin' bu nigájnaá náa gu'wá rguwa', xú'kui-má mbá xúguíin' bu makuwá náa inuu kuba'. ¹¹Awan rígi nagó'dóo jmaa nindxala: dí nánguá maní gámbiin xabu jmaa ru'wa-mbi', nánguá majxnúu ru'wa-mbi' dí ma'ni gámbaa kuba'.»

¹²Ni'tí Anulú: «Rígi ñajuun' sinuu' awan dí kámuu mbi'i nagó'dóo ikúún jmaa nindxala ikáan', xú'kui-má mbá xúguíin' bu nduya bu kuwaa gajmiála. ¹³Nisijii kutaya' náa duun, mu dí ma'ni sinuu' awan dí nigó'dóo ikúún jmaa kuba'. ¹⁴Ndóo maní dí ma'kaa duun náa inuu kuba', a'kui dí makujmaa kutaya' drígó' náa duun. ¹⁵A'kui dí mamá'áan ajkiun' jmaa awan dí nigó'dóo ikúún, dí ríga náa ikúún jmaa ikáan', jmaa-má mbá xúguíin' bu kúwá nduya, xabu jmaa xujkú'. Nánguá ma'ni ru'wa-mbi' dí ma'ni gámbiin xabu jmaa xujkú'. ¹⁶Mámbá dí makujmaa kutaya' náa duun, ikú mbayoó xú'kui-má mamá'áan ajkiun' dí awan dí niní ajndu kámuu mbi'i gajmí' mbá xúguíin' bu nduya, xúguíin' xabu jmaa xujkú' bu kúwá náa inuu kuba'.» ¹⁷Xú'kui-má ni'túun Anulú Noé: «Rígi ñajuun' sinuu' awan dí ni'gí' ikúún gajmí' mbá

xúguíin' xabú jmaq xujkú' bu
kúwá náa inuu kubq'.»

Xóo ká'nii ni'ni Noé gajmú ejjin

¹⁸Ejjin Noé bu nigájnaá náa
gu'wá rguwa', ikiin ñajúún' Sém,
Kám, jmaq Jafét, xú'kui-má Kám
ñajuun' anuu Kanaán. ¹⁹Ajsiin
bigi ñajúún' ejjin Noé. Ikiin
ñajúún' bu niní majti-míjna mbá
xúguíi' náa inuu kubq'.

²⁰A'kui Noé nigí'duu niñajun'
náa kubq', ni'du ixuu xndú úbá.
²¹Ndóo ni'gaa iyoo' úbá dí
ni'kuu, ikú nijngaa, mbárangí'
kra'aa náa awúun gu'wá xtíin
náa xtáa. ²²A'kui Kám, bu anuu
Kanaán, ndi'yoo dí mbárangí'
anuu, ikú nijka gá'túún nájmi
anguiin bu kajchúún rexaq. ²³Ikú
dí Sém jmaq Jafét ndiyá' mbá
xtíin, nijngriqú náa xpajpúún,
skidi' nigúún nitrmaq' anuu.
A'kui dí mbrí'ká-yajxi, xú'kui dí
túyáa dí mbárangí' anuu.

²⁴Ndóo ndijuii Noé dí nijngaa,
ni'dxuun dí xká'nii ni'ñuu a'diío
bu gi'taá. ²⁵Ikú ni'tí:

«Nata-sríguíi ikaa Kanaán.
Xabú yumbáa ngínáa bu ndoó
mayumbáa gánindxuu náa
inúú anguiin.»

²⁶A'kui xoó ni'tí:

«Anu' Mekuíi gá'ni sajku-
rámaa' Sém.

Dí Kanaán gánindxuu bu
mayumbáa náa Sém.

²⁷Anulú gá'ni dí magi'doo
numuu Jafét,
xú'kui-má majxtáa náa go'óo
Sém,
xú'kui-má Kanaán gánindxuu
xtajmiúu.»

²⁸Ndóo niémbá nitujxi ru'wa-
mbi', xoó nijxtáa Noé ímbá-ajsú
siéntú ijma-maskiñú' guwa'
(350) sigu'. ²⁹Dí mbá xúguíi'
mbi'i dí nijxtáa Noé, ni'ni mbá
mijnaguwa' siéntú ijma-maskiñú'
guwa' (950) sigu', a'kui nikáñúu.

Bu nigumii náa ejjin Noé

10 ¹Rígi na'tí mbi'ñúú ejjin
Noé: Sém, Kám jmaq
Jafét, bu nigumii ejiuún dí ndóo
niémbá ninójngoo ru'wa-mbi'. ²Bu
ejjin Jafét ikiin ñajúún' Gómer,
Magóg, Madái, Jabán, Tubál,
Mesék jmaq Tírás. ³Ejjin Gómer
ñajúún' Askenás, Rifát jmaq
Togármá. ⁴Ejjin Jabán ñajúún'
Elísá, Társís, Kitím jmaq Dodaním.
⁵Bu'kui ñajúún' bu nidriga xujuin
náa rawuun' lamáa, mámbá xoo-
má ajngúún, xú'kui-má mámbá
enii anguiún, jmaq xujiúún.

⁶Ejjin Kám ñajúún' Kús,
Misráim, Fút jmaq Kanaán. ⁷Ejjin
Kús ñajúún' Sébá, Abíla, Sábtá,
Raámá jmaq Sabtéká. Xú'kui-má

ejjin Raámá ñajúún' Sébá jmaq Dedán. ⁸Kús nigumaa mbáa a'diío bu mbi'yuu Nimród, ikaa ninindxuu xabu bu ginii nigí'doo mbaa siekii náa inuu kuba'. ⁹Ikaa xabu bigi Anulú Mekuíf niniñuu' dí manindxuu xabu bu pú namañuu najxnúú xujkú'. Ikaa jngóo xigi eti xabu: «Ikáán ñajuaan' xóo Nimród, bu Anulú niniñuu' dí pú mamañuu majxnúú xujkú'.» ¹⁰Xujuin dí ginii ni'tí-ñájuun' Nimród ñajuun' Babel, Erék, Akád jmaq Kálné, náa dí jmbaa' Sinár. ¹¹Náa jmbaa' rú'kui nigájnuu nijka náa jmbaa' Asíriá, ikí nigruiga xujuin dí mbi'yuu Nínibe, Reobót, Kálá, ¹²jmaq Resén. Ikaa Resén ñajuun' xujuin dí pú mbaa dí gí' tomboo Nínibe jmaq Kálá.

¹³Misráim ñajuun' anuú xabu ludím, xabu anamím, xabu leabím, xabu naftuím, ¹⁴xabu patrusím, xabu kasluím, náa dí nigájnuú xabu filistéó, jmiúú xabu kaftorím.

¹⁵Kanaán ñajuun' anuu Sidón bu xabu gi'nii, xú'kui-má Ét. ¹⁶Kanaán ñajuun' anuú xúguín' xabu jebuséó, xabu amorréó, xabu jerjeséó, ¹⁷xabu ebéó, xabu araséó, xabu sinéó, ¹⁸xabu arbadéó, xabu semaréó, jmiúú xabu amatéó. Ndáwáá

nijuidí-rí'in mbá xúguí' enii ejín-xíní' Kanaán. ¹⁹Jmbañúú' xabu kananéó kayá ajndu náa Sidón, najka náa jmbuu gí' Jerár, najkanú ajndu Gásá. Xú'kui-má najka náa jmbuu gí' Sodómá, nanójpgoo náa Gomórrá, Ádmá jmaq Seboím, najkanú ajndu náa Lásá. ²⁰Xúguín' bu'kui ñajúún' ejjin Kám, dí mámbá enii angiiún, xú'kui-má mámbá ajngáa dí nuti, dí náa mámbá jmbañúú' jmaq xujiúún.

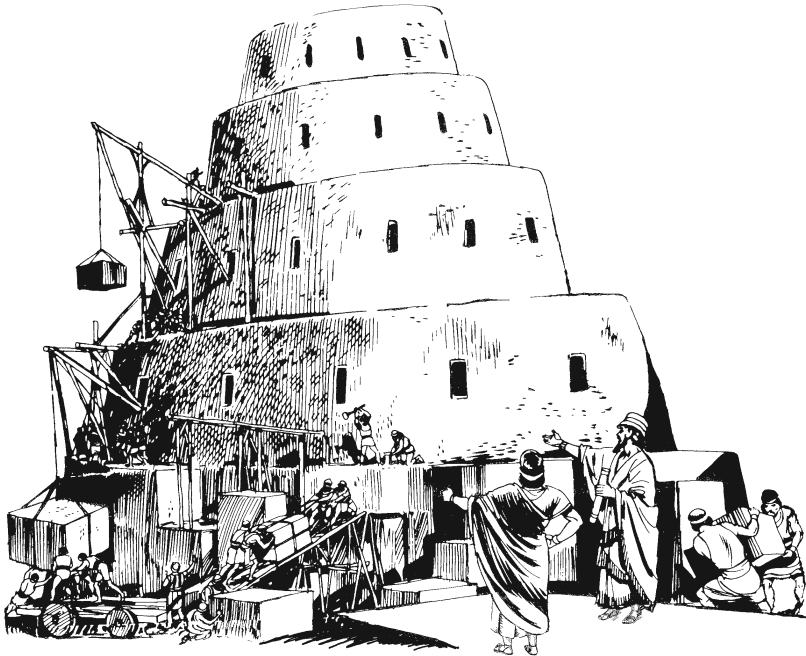
²¹Sém, bu dxájuu Jafét, nigumii ejjin mangaa. Mbá xúguín' ejjin Éber ñajúún' ejín-xíní-egioo Sém. ²²Bu ejjin Sém ñajúún' Elám, Asúr, Arfaksád, Lúd jmaq Arám. ²³Bu ejjin Arám ñajúún' Ús, Úl, Jetér, jmaq Más. ²⁴Arfaksád nigumaa mbáa a'diío mbi'yuu Sálá, xú'kui-má Sálá nigumaa mbáa a'diío mbi'yuu Éber. ²⁵Xú'kui-má Éber nigumii ajmii ejjin. Mbáa mbi'yuu Pelég, numuu dí mbi'i rú'kui niwi'táa jmbaa', xú'kui-má gi'tioo mbi'yuu Joktán. ²⁶Joktán nigumii ejjin bu mbi'ñúú, Almodád, Seléf, Asár-mabét, Jéré, ²⁷Adorám, Usál, Díklá, ²⁸Obál, Abimaél, Sébá, ²⁹Ofír, Abílá jmaq Jobáb. Mbá xúguín' bigi ñajúún' ejjin

Joktán. ³⁰Dí jmbaa' náa níkuwá kayá náa Mésá náa dí jmbuu gí' Sefár, ajndu jmbaa' kúbá náa na'ka jka'. ³¹Xúguín' bu'kuí ñajúún' ejiin Sém, dí mámbá enii angíuún, xú'kuí-má mámbá ajngáa dí nuti, dí náa mámbá jmbañúú' jmaḡ xujiúún.

³²Mbá xúguín' bu'kuí ñajúún' angíuún ejiin Noé, dí mámbá enii ejín-xíníí', xú'kuí-má xujiúún. Ikiin bu'kuí bu nijuidí-rí'iin, nídriga xujiúún mbá xúguíí' inuu numbaa', dí ndóo niémbá ninóingoo ru'wa-mbi'.

*Anulú na'ni mba'a enii
ajngáa náa Babél*

11 ¹Dí náki xú'kuí mbóo ajngúún xabu mbá xúguíí' inuu numbaa', mbóo dí nuti. ²Ndóo nigájnúú náa na'ka jka', ikí níxkamaa mbá xkuḡ náa jmbaa' Sinár. Ikí-má niguanúú dí maḡuwá. ³Mbóo mbi'i niti-mijná: «Mu'ni gá'ku, xú'kuí-má muṣi'káa.» Ikaa rú'kuí nijmúú dí majmúú isí, ndóo mbá xóo bájia' skuni' braka nijmúú dí niringujxi jmaḡ gá'ku. ⁴Ndáwáa ikú niti-mijná: «Mu'ni mbá xujuin,

Nini xabu mbá gu'wá dí maḡrá'áan jndu mekuíí. (11.4)

xú'kuí-má mu'ni mbá gu'wá dí pú sídán' wéñúu', dí maqrá'áan ajndu mekuíí. Mu dí xú'kuí xúguíin' xabū muti jmaq numulú, ra'káa majuidí-rá'áán' mbá xúguíí' inuu numbaa'.»

⁵A'kuí dí Anulú Mekuíí níkaajtaa gá'yoo xká'nii jnii xujuin jmaq gu'wá dí pú sídán' dí nuni xabū numbaa'. ⁶Ikú ni'tí Anulú Mekuíí: «Mbóó xujuin ñajúún', xú'kuí-má mbóó ajngáa dí nuti mbá xúguíin'. Dí ñajun' dí nigí'dii-má nuni, ajndu dimbá maqá'ngoo dí ma'wijiituun dí nimíjná muni. ⁷Ikaa jngóo dí xúguí rá, muguajtaa mu dí mu'ni-ngawaqan ajngúún, ikaa jngóo dí ajndu dimbáa maqá'kuro'oó dí na'tí dxájuu.»

⁸Xú'kuí ka'nii dí Anulú Mekuíí ni'ni dí majuidí-rí'in mbá xúguíí' inuu numbaa', ikú a'kuí niniñaa' runi xujuin. ⁹Ikaa jngóo dí xujuin rú'kuí ni'ni mbi'yuu Babél, numuu dí ikí ni'ni-ngawaqan Anulú Mekuíí ajngúún mbá xúguíin' xabū numbaa', xú'kuí-má ikí ni'ni dí majuidí-rí'in xabū mbá xúguíí' inuu numbaa'.

Bu ejín-xínúí' Sém

¹⁰Bigi ñajúún' ejín-xíní' Sém. Ndóo ni'ni ajma sigu' dí nitujxi ru'wa-mbi', Sém gí'doo

mbá siéntú (100) siguu', a'kuí nigumaa mbáa a'diío bu mbi'yuu Arfaksád. ¹¹Ndóo niémbá nigumaa Arfaksád, a'kuí xoó nijxtáa Sém imbá wisu siéntú (500) sigu', ka'níí xoó nigumii ejiin jiámá gajmiúú gua'xa'.

¹²Arfaksád gí'doo mbá-skiñú' guwa'-minísú (35) siguu' ndóo nigumaa mbáa a'diío bu mbi'yuu Sálá. ¹³Ndóo niémbá nigumaa Sálá, a'kuí xoó nijxtáa Arfaksád gijku siéntú-ijsu (403) sigu', ka'níí xoó nigumii ejiin jiámá gajmiúú gua'xa'.

¹⁴Sálá gí'doo mbá-skiñú' guwa' (30) siguu', ndóo nigumaa mbáa a'diío bu mbi'yuu Éber. ¹⁵Ndóo niémbá nigumaa Éber, a'kuí xoó nijxtáa Sálá gijku siéntú ijsu (403) sigu', ka'níí xoó nigumii ejiin jiámá gajmiúú gua'xa'.

¹⁶Éber gí'doo mbá-skiñú' guwa' ijkú (34) siguu', ndóo nigumaa mbáa a'diío bu mbi'yuu Pelég. ¹⁷Ndóo niémbá nigumaa Pelég, a'kuí xoó nijxtáa Éber gijku siéntú imba-maskiñú' guwa' (430) sigu', ka'níí xoó nigumii ejiin jiámá gajmiúú gua'xa'.

¹⁸Pelég gí'doo mbá-skiñú' guwa' (30) siguu', ndóo nigumaa mbáa a'diío bu mbi'yuu Réú. ¹⁹Ndóo niémbá nigumaa Réú, a'kuí xoó nijxtáa Pelég gijma siéntú

mijnaguwa' (209) sigu', ka'nií xoó nigumii ejjin jiámá gajmiúú guq'xa'.

²⁰Réú gí'doo mbá-skiñú' guwa'-ijma (32) siguu', ndóo nigumaa mbáa a'diáo bu mbi'yuu Serúg.

²¹Ndóo niémbá nigumaa Serúg, a'kuí xoó nijxtáa Réú gijma siéntú ijuan (207) sigu', ka'nií xoó nigumii ejjin jiámá gajmiúú guq'xa'.

²²Serúg gí'doo mbá-skiñú' guwa' (30) siguu' ndóo nigumaa mbáa a'diáo bu mbi'yuu Nakór. ²³Ndóo niémbá nigumaa Nakór, a'kuí xoó nijxtáa Serúg gijma siéntú (200) sigu', ka'nií xoó nigumii ejjin jiámá gajmiúú guq'xa'.

²⁴Nakór gí'doo mbá-skiñú' mijnaguwa' (29) siguu', ndóo nigumaa mbáa a'diáo bu mbi'yuu Taré. ²⁵Ndóo niémbá nigumaa Taré, a'kuí xoó nijxtáa Nakór imbá-siéntú guwa' mijnaguwa' (119) sigu', ka'nií xoó nigumii ejjin jiámá gajmiúú guq'xa'.

²⁶Taré gí'doo-má ajsú-skiñú' guwa' (70) siguu', ndóo nigumii ejjin bu mbi'ñúú, Abrám, Nakór jmaq Arán.

Bu ejín-xíní' Taré

²⁷Bigi ñajúún' ejín-xíní' Taré. Taré nigumii ejjin bu mbi'ñúú Abrám, Nakór jmaq Arán. Xú'kuí-má Arán nigumaa mbáa a'diáo bu mbi'yuu Lót. ²⁸Arán

nikáñúu bapaá ke xóo dí Taré bu anuu. Náa xujuin dí nigumaa, mbi'yuu Úr dríguún xabu kaldéó, ikí-má nikáñúu. ²⁹Abrám jmaq Nakór ninigun'. A'giuu Abrám mbi'yuu Saraí, xú'kuí-má a'giuu Nakór mbi'yuu Mílká. Ikaa Mílká jmaq Íská ñajúún' guq'xee' Arán. ³⁰Dí Saraí rá, nanguá gumii ejjin.

³¹Nigájnuu Taré náa Úr dríguún xabu kaldéó dí najka náa jmbaa' Kanaán. Xú'kuí-má najka jmaq Abrám, mangaa Lót bu a'dá-xíní'-má Taré, xú'kuí-má mangaa Saraí bu a'giuu Abrám. Ndóo nigúnú náa Arán, ikí-má niguanúú dí makuwíin. ³²Ajma siéntú wisu (205) sigu' nijxtáa Taré, a'kuí nikáñúu náa Arán.

Anulú nandxa'wá-riyaa' Abrám

12 ¹Bapa-má dí Anulú Mekuí ni'túun Abrám: «Tasíñáá' jmbayaa', angiaan' jmaq go'óo anaa', ayu' náa jmbaa' dí masngajmáa'. ²Mani dí manindxaa' mbá xujuin mbaq ñajuaan', xú'kuí-má maní sajku-rámáa'. Maní dí pú magí'doo numuu mbi'yaa', xú'kuí-má jmaq numaa' ikáán maguma sajku-rámíi' i'wíin' xabu. ³Maní sajku-rámíi' bu

nuni sajku-rámáá', xú'kui-má bu nuti-sríguíin maṭa-sríguíin. Jmaṭa numaa' ikáán maḡuma sajku-rámíi' mbá xúguíin' xabu numbaa'.»

⁴Ikú nijka Abrám, xóo-má dí Anulú Mekuíi' ni'túun, xú'kui-má nijka jmaṭa Lót mangaa. Ajsú-skiñú' guwá'-nísú (75) siguu' Abrám ndóo nigájnuu náa Arán. ⁵Xú'kui-má kayáa nijka Saraí bu a'giuu, jmaṭa-má Lót bu a'diío dxájuu. Kuda nigúún mbá xúguíi' dí niguá'dáá, xú'kui-má xabu bu nisiin náa Arán. Nigájnuú nigúún náa jmbaa' Kanaán, ikí-má nigúnú.

⁶Ninójngoo Abrám náa jmbaa' rú'kui, nijkanú jndu náa wíji mbá xijxoo náa Moré, náa jmbayuu' Sikém. Náki mbi'i rú'kui xabu kananéó kajchúún-má náa jmbaa' rú'kui. ⁷Ikí nikujmaa Anulú Mekuíi' náa inuu Abrám, ikú ni'túun: «Ikaa jmbaa' rígi majxnuu ejiaṅn'.» Ikí-má nirngujxi isí náa ma'ni mbaṭa Anulú Mekuíi', bu nikujmaa ikí.

⁸A'kui nigájnuu ikí, nijka mbá kúbá dí gí' náa na'ka jka' níjiúun xujuin Bet-él, ikí-má nigí' gu'wá xtiin drígoo. Dí Bet-él niguanúu xígíi' náa narámáa' jka', xujuin dí mbi'yuu Aí gí' náa na'ka jka'. Ikí Abrám nirngujxi isí náa ma'ni

Abrám na'ni mbaṭa Anulú. (12.7)

mbaṭa Anulú Mekuíi', xú'kui-má niríya' mbi'yuu Anulú dí ni'túun.

⁹Ikí nigájnuu Abrám nijka rajngro'oo mañuu-má xú'kui, ajndu náa jmbaa' Negéb.

Abrám nikajtaa náa Ejíptó

¹⁰Dí mbi'i rú'kui nirígá ewi' náa jmbaa' xtáṭa Abrám. A'kui nikajtaa gájxtáṭa náa Ejíptó, numuu dí pú gakij e'ni ewi'.

¹¹Ndóo dí itaṅn ma'ganú náa Ejíptó, ikú ni'túun a'giuu: «Ikúún ndayoo dí a'gu bu pú si'yáa

ñajuaan'. ¹²Dí ndóo mbuyaa' xabū Ejíptó, ikú muti: “A'giuu xabū bu'kuí ñajuun' jnií xú'.” Ikú muxiñúu ikúún, ndoó-má ikáán makríñaa' gúni. ¹³Ikaa jngóo aratúún dí dxágiú' ñajuaan', mu dí ngajuun gúni jmaa numaa', xú'kuí matani mu dí xoó majxtáa.»

¹⁴Ndóo Abrám nijkanú náa Ejíptó, a'kuí ndiyáa xabū xujuin dí pú si'yáa wéñúu' Saraí.

¹⁵Xú'kuí-má ndiyáa xabū edi bu nuñajun' gajmíi Faraón, ikaa jngóo míjián' nitáán Faraón jmaa numuu Saraí. A'kuí nijka ki'yáa náa go'oo Faraón. *j*

¹⁶A'kuí-má Faraón ni'ni ngajuaa Abrám jmaa numuu Saraí. Nimíni' mugu, xedi, xtajmá xabeka jmaa xtajmá gu'u, xú'kuí-má búru jmaa kaméyú.

¹⁷Dí Anulú Mekuíí rá, ni'ni dí ma'kanú mba'a enii nandii dí mbi'i' náa Faraón, xú'kuí-má náa xabū bu kúwá náa go'oo, jmaa-má numuu a'giuu Abrám. ¹⁸A'kuí dí Faraón nindxa'oo Abrám, ikú ni'túun: «Díí numuu dí xígi nitañu' rú'. Ndéjuun' taratun' má dí a'giaa' ñajuun' xú'. ¹⁹Díí numuu niratá dí dxágiáa' ñajuun' xú'. Dí itáán mbayaa maní a'giu' ñajuun'. Ikaa jngóo gií

xtáa a'giaa' rá. Ayáa midxuu' gajmaa' xá.» ²⁰A'kuí dí Faraón ni'tí-ñájúún' xabií dí muxkriyaa' Abrám jmaa a'giuu, jmaa-má mbá xúguíí' dí gí'doo.

Abrám jmaa Lót nuni wáji-mijna

13 ¹Ndóo Abrám nigájnaa jmaa a'giuu náa Ejíptó, nisimaa xígíí náa jmbaa' Negéb, jmaa-má mbá xúguíí' dí gí'doo, xú'kuí-má nijka jmaa Lót mangaa. ²Abrám pú nigí'diin xujkú', pú nigí'doo ajuan' mi'xá dí mbi'yuu plátá, xú'kuí-má ajuan' mujmu' dí mbi'yuu óró. ³Dí náa Negéb nigájnaa Abrám, mañuu-má xú'kuí ni'ka ratangaa, ajndu nijkanúu náa xujuin Bet-él, náa-má nigí' go'oo náki ginii, dí náa tomboo Bet-él jmaa Aí. ⁴Nijkanúu-má náa nirngujxi isí náki ginii, ikí-má Abrám niríyaa' mbi'yuu Anulú Mekuíí dí ni'túun.

⁵Xú'kuí-má Lót, dí jngruigoo jmaa Abrám, nigí'diin mugu, xedi, xú'kuí-má nigí'doo gu'wá xtiin. ⁶Náa jmbaa' dí kúwíin sé'ngoo dí makuwíin mbóo, numuu dí pú mba'a dí guá'dáa. Nánguá eyoo dí makuwíin mbóo, ⁷numuu dí bu nduñúu xujkiúu Abrám nigí'duun gajmiúu bu nduñúu xujkiúu Lót. Xú'kuí-má dí mbi'i rú'kuí kajchúún xabū

Abrám gajmaq Lót nura'wíi jmbaa' náa dí maquwá. (13.9)

kananéó gajmiúú xabú fereséó náa jmbaa'-má rú'kuí. ⁸A'kuí dí Abrám ni'túun Lót: «Ragí'maa dí maqí'dulú ikáán', xú'kuí-má bú nduñúú xujkiáa' ikáán jmaq bú nduñúú xujkiú' ikúún, numuu dí kaníkáán'. ⁹Atayáá, a'kuí-má ríga mbá xúguíí' jmbaa' dí mandoo maatra'wíi. Naṭa-káñáa' táan dí maṭani kaní-mina' náa ikúún. Mú dí ikáán gídxú' náa ñawún-xti', ikúún gá'gá náa

ñawún-míjián'. Mú dí ikáán gídxú' náa ñawún-míjián', ikúún gá'gá náa ñawún-xti' xú'kuí rá.»

¹⁰Ikú niyajxi Lót, ndi'yoó mbá xúguíí' xkuá náa mañu Jordán jmbuu náa Soár, dí mbá xúguíí' xkuá rú'kuí naḡuma xtagíyá'. Xóo ka'nii góloḡ Anulú Mekuíí ka'nii, xóo-má náa jmbaa' Ejiptó ka'nii. Xú'kuí ka'nii xkuá rú'kuí náki xoó tá'ni gámbara Anulú Mekuíí xujuin Sodómá jmaq Gomórrá.

¹¹A'kuí dí Lót nira'wíí mbá xúguíí' xkuá náa mañu Jordán, ikú nijka xígíí náa jmbuu na'ka jka'. Xú'kuí ka'nii dí niní wájí-mijná. ¹²Abrám niguanúu nijxtáa náa jmbaa' Kanaán. Xóo-má Lót rá, nijka gáxjtáa náa xujuin dí triga náa xkoó, nijka ragruiga go'óo ajndu nijkanú náa Sodómá. ¹³Muú dí xabú bu kajchúún náa Sodómá pú xkawíin', pú nuni wéñúu' a'ká náa inuu Anulú Mekuíí.

¹⁴Ndáwáá ndóo niémbá niríya-mina' Lót, ikú a'kuí Anulú Mekuíí ni'túun Abrám: «Ajndu náa-má xtaa a'kuí, atiajxi xígíí ríguú jmaá jndu kawáá, xú'kuí-má náa na'ka jka' jmaá-má náa narámáa' jka'. ¹⁵Numuu dí mbá xúguíí' jmbaa' dí natayáa a'kuí, majxnáa' ikáán xú'kuí-má ejín-xíniáa', dí kámuu ma'ni drígála ikáan' ñajuun'. ¹⁶Mani dí ejín-xíniáa' ma'ni mbi'iin jndu xóo yojndoo' kuba' ka'nii. Má dí mbáa ma'ngoo ma'guxnuu yujnda', xú'kuí-má mandoo ma'gijxnii ejín-xíniáa' mangiin. ¹⁷Atujxaá', midxu' mbá xúguíí' jmbaa' rígi náa dí mbá'mba', xú'kuí-má náa dí majan', numuu dí ikáán majxnáa'.»

¹⁸A'kuí dí Abrám niyájxi-ngaa gu'wá xtíin drígoó, nijka gáxjtáa

náa Ebrón, náa driga xijxoo drígoó Mámré. Iki-má nirngujxi isí dí náa ma'ni mbaa Anulú Mekuíí.

Abrám na'ni-kríyaa' Lót

14 ¹Nákí mbi'i rú'kuí Amrafél na'tí-ñájuun' náa Sinár, Ariók na'tí-ñájuun' náa Elasár, Kedorlaomér na'tí-ñájuun' náa Elám, xú'kuí-má Tidál na'tí-ñájuun' náa Goím. ²Ikiin bu'kuí nigí'duu gajmíi Bérá bu na'tí-ñájuun' náa Sodómá, Bírásá bu na'tí-ñájuun' náa Gomórrá, xú'kuí-má gajmíi Sináb bu na'tí-ñájuun' náa Ádmá, Semebér bu na'tí-ñájuun' náa Seboím, xú'kuí-má bu na'tí-ñájuun' náa Bélá (dí mbi'yuu-má Soár). ³Mbá xúguíin' bu wisiin bigí nigimbíin náa xkoó Sidím (dí mbi'yuu-má Lamáa Bríná dí mbi'i xúgui). ⁴Numuu dí mbá guwa' ijma' sigu' niní dí ni'tí-ñájúún' Kedorlaomér. Ndóo dí e'ni guwa' ijsu' sigu', ikú ikiin nánguá nindúún dí mī'tá-ñájúún'.

⁵Dí ndóo ni'ni guwa' ijku' sigu', ni'ka Kedorlaomér gajmíi xabú ñajun' bu xtáa-má gajmíi ikaa. Ni'nguun niní gajmiúú xabú refaítá náa Astarót Karnáim, xabú susítá náa Ám, xú'kuí-má

x̄abū emítá náa Sabe-kiriataím.

⁶Xú'kuì-má nì'nguun nini gajmiúú x̄abū oréó náa kúbá Seír ajndu náa xkuá Parán, dí gí' mijngii náa jmbaa' mijxoo'.

⁷Ikú nitangjín niguwáán' náa Enmispát, ikaa-má mbi'yuu Kádé. A'kuì-má nini gám̄baa mbá xúguíí' dí ríga náa jmbañúú' x̄abū amalesítá, xú'kuì-má niñuu x̄abū amorréó bu kúw̄iín náa Asesón-tamar.

⁸A'kuì dí nigájnúú túngaa: túngaa bu na'tí-ñájuun' náa Sodómá, bu na'tí-ñájuun' náa Gomórrá, bu na'tí-ñájuun' náa Ádmá, bu na'tí-ñájuun' náa Seboím, jmq̄a-má bu na'tí-ñájuun' náa Bélá (dí mbi'yuu-má Soár). Nigájnúú nigúún gágì'duun náa jmbaa' xkuá Sidím ⁹gajmiúú Kedorlaomé, bu x̄abū ñajun' náa Elám, Tidál x̄abū ñajun' náa Goím, Amrafél x̄abū ñajun' náa Sinár, xú'kuì-má Ariók x̄abū ñajun' náa Elásár. Ajkuìin x̄abū ñajun' bu'kuì nigì'duun gajmiúú mbá wisiin. ¹⁰Mbá xúguíí' náa jmbaa' xkuá Sidím tua'án wéñúu' iñá' náa nagájnuu bájia' skuni' dí mbi'yuu asfáltú. Ndóo dí x̄abū ñajun' náa Sodómá jmq̄a Gomórrá nigañúú, sikuiin ninguí'íin ikí, bu i'w̄iín' nigáñú-tu'úún náa kúbá. ¹¹A'kuì dí x̄abū

ñajun' bu nì'nguun, nirawíi mbá xúguíí' dí míjián' dí ríga náa xujuin Sodómá jmq̄a Gomórrá, jmq̄a mbá xúguíí' dí na'pu x̄abū, ikú nigúún. ¹²Numuu dí náa xujuin-má Sodómá xtáa Lót, bu a'diío-má dxájuu Abrám, ikaa jngóo dí nigúún-má kuyaa mangaa jmq̄a mbá xúguíí' dí gí'doo.

¹³A'kuì dí mbáa bu nikríyaa' nì'ka gátúun Abrám bu x̄abū ebréó, bu xtáa náa driga xijxoo drígoo Mámre bu x̄abū amorréó, dxájuu Eskól jmq̄a Anér. Ikiin nambájuun gajmiúú Abrám.

¹⁴Ndóo ni'dxuun Abrám dí nijkuáa a'diío dxájuu, ikú a'kuì nijxnúú muda ajuan' mbá ajsú siéntú guwa'-migiñii' (318) xtajmá bu nigumii náa go'óo. A'kuì nijka rajxkúún mbá nájkuìin x̄abū ñajun' ajndu náa xujuin Dán.

¹⁵Abrám gajmíi x̄abi, ndaa sumá nigúnú mbru'un nijxnúú x̄abū ñajun', a'kuì nigúún rujxkúún ajndu náa Óbá dí gí' náa suduu xujuin Damáskó. ¹⁶Xú'kuì ka'nii niguu Abrám mbá xúguíí' dí nigúún kudúún x̄abū bu'kuì, xú'kuì-má ni'ni kríyaa' Lót bu a'diío dxájuu jmq̄a-má mbá xúguíí' dí drígoo Lót dí nigúún kudúún. Ni'ni-káwín mangiin gu'u gajmiúú i'w̄iín' x̄abū.

Melkisedék e'ni sajku-rámáa' Abrám

¹⁷Nitangaa-má Abrám ndóo dí ni'ngoo ni'ni jmaa Kedorlaomér xú'kuí-má xabu ñajun' bu gajmí-má Kedorlaomér. A'kuí nigájnuu xabu ñajun' náa xujuin Sodómá nijka gásijnuu Abrám náa xkuu dí mbi'yuu Sábé, dí Xkuu-má Drígoo Xabu Ñajun'. ¹⁸A'kuí dí Melkisedék, bu xabu ñajun' náa xuajin Salém, kagu ni'ka guma jmaa iyoo' xndú úbá. Ikaa ñajuun' dxajkuun náa inuu Anulú Mekuí, ¹⁹ikaa jngóo ni'ni sajku-rámáa' Abrám jmaa ajngáa rígi:

«Anulú Bu Xtáa Mekuí,
bu ni'ni meku jmaa kuba',
gá'ni sajku-rámáa' Abrám.

²⁰Gaguma mbaa Anulú Bu Xtáa Mekuí,

bu nixnájxiin xabu sian'
gajmiáa' náa ñawáan'.»

A'kuí dí Abrám nijxnúu Melkisedék mbá dí mámbá guwa' dí mbá xúguí' dí kagu ni'kaa.

²¹A'kuí dí xabu ñajun' náa xujuin Sodómá ni'túun Abrám:

—Rajxniáa' xabiú', gaganúu-má náa ñawáan' ikáán mbá xúguí' dí xta nidxaa'.

²²A'kuí dí Abrám nigawuu' xabu ñajun' Sodómá:

—Niku'dá-mina' náa inuu Anulú Bu Xtáa Mekuí, bu ni'ni

meku jmaa kuba', ²³dí ajndu dimbá xáyaq dí drígaq' ikáán. Ni-má sí'gíi' gúmáa', ni-má sí'gíi' kuréyoo chádaa' xáyaq, mu dí xárata: “Ikúún ni'ni dí magi'doo wéñúu' Abrám.” ²⁴Bájndi-má ndoó-má dí ni'pu xabiú'. Xóo-má xabu bu nijka gajmí', bu ñajúún' Anér, Eskól jmaa Mámré, mudrigúu ikiin dí ka'ñúu.

*Anulú nikuda-mina' dí magumaa
mbáa a'diío Abrám*

15 ¹Ndáwáa' dí ninóingoo-má rígi, ni'ka ajngá-rawuun' Anulú Mekuí náa inuu Abrám dí náa ajndu ndi'yoo xígi, dí ni'túun:

—Xámíñáa' Abrám, ikúún ñajun' bu nañawaan'. Pú mbaa wéñúu' dí mbiyaa numaa'.

²Ikú nigoo' Abrám:

—Xabu Nikii Anu' Mekuí, dí-lá numuu gárajxnu' wéñúu' rá, dí ndawiin-má ejin'. Ndoó-má Eliesér bu na'ka náa Damáskó nañawuun mbá xúguí' dí gó'dóo. ³—Ni'tí xoó Abrám—: Natayáa-má ikáán dí táraxniú' nimbáa a'diío', ikaa jngóo mbáa xtajmá bu nigumaa-má náa go'ó' maguu' dí gó'dóo.

⁴Ikú a'kuí ni'ka ajngóo Anulú Mekuí bujúu' ni'túun Abrám:

—Maxáguu bu'kuí dí xta'dáa, bu a'diía' ikáán pú maguu.

⁵A'ku_i dí Anulú niríyaa' rexaa
Abrám ni'túun:

—Atanguta'an rijmaa,
arajxnii a'guaaqan má dí ma'ngaa'
marajxnii. —Ikú ni'túun—: Xú'ku_i
ka'nii ejín-xíniáa' gá'ni.

⁶Ikú Abrám ni'nimboo ka'yoo
Anulú Mekuí, numuu rú'ku_i ikaa
jngóo Anulú ndi'yoo dí míjián'
ajkiuun. ⁷Ikú ni'túun:

—Ikúún ñajun' Anaa' Mekuí
bu niríñaa' náa Úr xuajjúún xabū
kaldéó, mu dí majxnáa' jmbaa'
rígi.

⁸Ikú Abrám nirajxuū Anulú:

—Xabu Niki_i Anu' Mekuí,
xká'nii-lá gáyoo dí marajxnáa'
ikúún jmbaa' rígi rá.

⁹Ikú Anulú nigoo':

—Aya cháa mbáa xedi-e'gú bu
ajsú siguu', jmaa mbáa sujtu-e'gú
bu ajsú siguu', xú'ku_i-má mbáa
mugu bu ajsú siguu', mbáa gúgu
jmaa mbáa rigu mangaa.

¹⁰Ikú a'ku_i Abrám ni'ka
kaguiin mbá xúguin' xujkú'
bu'ku_i, ikú nikui'tá-jngiin
tumbaa, mbé'tiin nistiga mámba
xí'taa xujkú'. Ndoó-má ñu'un
tákuí'tá-jngiin. ¹¹A'ku_i niguájtāa
dxá'an náa kuíji xuñúú' xujkú'
bu nikáñúú, xóo-má Abrám
najxkúún.

¹²Ndóo najka rarámáa' jka'
ni'gu midu wéñúu' Abrám.
Pú ra'káa táan nimíñúu ndóo
niguajtoo iduu dí krína wéñúu'
ndi'yoo. ¹³Ikú a'ku_i Anulú Mekuí
ni'túun Abrám: «Gí'maa matayaa
dí ejín-xíniáa' ma_kuwá náa jmbaa'
dí náa ra'káa jmbañúú', dí náa
ma_kuwá muñajun' jmaa sieki,
xú'ku_i-má ma_guma ngíní mbá
ajku siéntú sigu'. ¹⁴Xóo-má ikúún
maní dí mbuya-míni' xabū xujuin
bu náa muñajun' ejín-xíniáa'.
Xú'ku_i-má ndóo ma_gajnáa' ejín-
xíniáa' ikí, maní dí muda-gúwáán'
wéñúu' dí míjián'. ¹⁵Dí ikáán rá,
ma_kañáa' símáa, midíin angiaa',
xú'ku_i-má majui'diín ndóo dí ma'ni
xi'ñáa' wéñúu' ñajuaan'. ¹⁶Xóo-
má ejín-xíniáa', ndóo ma'ni ajku
siéntú sigu'^k ma_guwáán'-má gi,
numuu dí ajndu xúgui xoó-má
sénójngo-rámúu' a'ká dí nuni xabū
amorréó.»

¹⁷Ndóo nirámáa'-má jka' dí
ni'ni krína, ikú nikujmaa mbá
iñúu' agu' na'ni gúní gajmaa
mbá agiuu' xkójndoo nanójngoo
náa kuíjiin xujkú' bu niwi'tá-
jngiin. ¹⁸Ikaa-má mbi'i rú'ku_i,
nigi'doo mbá awan Anulú Mekuí
jmaa Abrám. Xígi ni'túun: «Ikiin
ejín-xíniáa' majxnuū jmbaa'

^k 15.16 Náa ajngáa Ebreó ajma kuma gí'doo ajngáa dí na'tí «generación» náa xtlóo. Mbá dí na'tí numuu nguátá sigu' e'ni náki nigumaa mbáa xabū jndu ndóo na_gumaa a'diío. Imba dí na'tí dí ikaa-má ajngáa rú'ku_i ñajuun' dí nanójngoo mba'a sigu'.

rígi, jndu náa mañu Ejíptó jmaq jndu náa mañu mbqa dí mbi'yuu Éufrates. ¹⁹Majxnuyu xúguí' jmbañú' xabu senéó, xabu seneséó, xabu kadmonéó, ²⁰xabu etéó, xabu fereséó, xabu refaítá, ²¹xabu amorréó, xabu kananéó, xabu jerjeséó, jmaq-má xabu jebuséó.»

Agár jmaq Ismaél

16 ¹Saraí bu a'giuu Abrám nanguá gi'diin ejin. Ikaa gí'daa mbáa xtajmá bu na'ka náa Ejíptó bu mbi'yuu Agár. ²Ikú a'kui Saraí ni'túun Abrám: «Natayáa-má dí Anulú Mekuíí niniñu' dí xágú'diin ejin. Ikaa jngóo nata-káñáa' dí minu' jmaq' xtajmiú' Agár. Ma'ni má dí mandoo magú'diin ejin ikaa.»

Ikú Abrám ni'nimboó dí ni'túun Saraí. ³Ndóo ni'ni-má guwa' sigu' xtáa Abrám náa jmbaa' Kanaán, ikú Saraí nijka kayáa Agár bu xtajmá na'ka náa Ejíptó, nixnájxiuu Abrám dí ma'ni xóo a'giuu. ⁴Ikú a'kui Abrám ni'gu jmaq Agár, a'kui-má ni'ni endii. Ndóo ndi'yoo Agár dí na'ni endii, ikú a'kui nanguá e'ya-majkuu a'gú-nikii. ⁵Ikú a'kui Saraí ni'túun Abrám:

—Ikáán a'káan' dí sé'ya-majku' xtajmiú'. Ikúún-má nijxniqa' dí

matani a'giaa', ikú ndóo nda'yoo dí na'ni endii, nanguá e'ya-majku'. Anulú Mekuíí gá'ti sáa gí'doo a'kúun, má ikáán o ikúún.

⁶Ikú nigoo' Abrám:

—Náa ñawáan'-má xtáa xtajmiáa'. Tani-má jmaq' jndu ndíi-má e'ni ajkiaqan' ikáán.

A'kui dí Saraí na'ni-míni' Agár, ikú-má nigáyúu. ⁷A'kui dí Ánkli drigoo Anulú Mekuíí nixkamaa náa jmbajxoo', mijngii náa gí' iduu iya' náa kambaa dí najka náa Súr. ⁸Ikú ni'túun:

—Agár, xtajmiúu Saraí, náa edxa' ikáán nu. Náa edxu' rá.

Ikú ikaa nigoo':

—Nagayú' náa inuu a'gú-nikii Saraí.

⁹A'kui dí Ánkli drigoo Anulú Mekuíí ni'túun:

—Gatangaán midxuu' náa a'gú-nikii, tasíñá-mina' dí ma'ti-ñájuaan'.

¹⁰Xú'kui-má xoó ni'ti Ánkli:

«Mani dí ma'ni mbi'iin wéñúu' ejín-xiniáa',
ajndu xá'ngoo magijxnii numuu dí mbi'iin.

¹¹Endiin-má dí matani mbáa a'diáa',

Ikaa marajxnaq mbi'yuu Ismaél, Numuu dí Anulú Mekuíí ni'dxawuun dí xtaa nataya-míni'.

¹² Ikaa maṇindxuu mbáa xabu namanguu' ñajuun', xú'kuí-má ikaa ma'ni gajmí mbá xúguín', dí mbá xúguín' muni gajmiúú ikaa, xú'kuí-má ikaa majxtáa kaní náa inúú mbá xúguín' anguiin.»

¹³ Ikú a'kuí dí Agár nijxná mbi'yuu Anulú Mekuí bu na'tí-mina' jmaḡ: «Ikáán ñajuaan' Anu' Mekuí bu nda'yoo», numuu dí ni'ti ajiuun: «Lá ra'káa ndiyoo gi bu nda'yo' rá'.» ¹⁴ Ikaa jngóo dí iduu iya' rú'kuí ni'ni mbi'yuu «Iduu iya' Bu Nda'ya Nda'yo'». Ikaa dí gí' náa numuu Kádé jmaḡ Beréd.

¹⁵ A'kuí dí Agár ni'nii mbáa a'diío Abrám, ikú-má Abrám nijxnúu mbi'yuu Ismaél. ¹⁶ Ajku-skiñú' majun (86) siguu' Abrám, ndóo Agár ni'nii Ismaél.

Awan dí nigí'doo Anulú jmaḡ Abrám

17 ¹ Abrám gí'doo ajku-skiñú' guwa' mijnaguwa' (99) siguu', dí ndóo nikujmaa Anulú Mekuí náa inuu, ikú ni'túun:

—Ikúún ñajun' Anḡa' Mekuí bu Gí'doo Xúguí' Sieki. Ga'ni mbá ka'u ajkiḡan' dí maḡajxtaa náa inu'. ² Ikúún maḡó'dóo mbá awan jmaḡ nindxḡa', xú'kuí-má

maṇi dí ma'ni mbi'iin wéñúu' ejín-xíniáa'.

³ A'kuí dí Abrám nismbátigoo nigí' inuu jndu mbayí', a'kuí dí Anulú ni'túun xoó:

⁴—Rígi ñajuun' awan dí naḡó'dóo jmaḡ nindxḡa', dí ikáán maṇindxḡa' anuú mba'a enii xabu. ⁵ Nánguá ma'ni mbi'yaa' Abrám rá, dí Abraám gá'ni mbi'yaa' xúguí rá, numuu dí ikúún ni'gíin' dí maṇindxḡa' anuú mba'a enii xabu. ⁶ Maṇi dí ma'ni mbi'iin wéñúu' ejín-xíniáa'. Náa ikáán maḡuma xujuin mba'u, xú'kuí-má maḡajnúú xabu ñajun' mba'wiin. ⁷ Xú'kuí-má na'gí' awan jmaḡ nindxḡa' ikáán, xú'kuí-má ejín-xíniáa' bu maḡumii ndáwáa, xú'kuí-má ejín-xíniúú' ikiin, dí kámuu ñajuun' awan rígi. Ikúún maṇindxu' Anḡa' Mekuí, xú'kuí-má Anuú mangiin ejín-xíniáa' bu maḡumii ndáwáa. ⁸ Majxnḡa' ikáán, xú'kuí-má ejín-xíniáa' bu maḡumii ndáwáa, jmbaa' dí náa xtaa, mbá xúguí' jmbaa' Kanaán, dí kámuu gá'ni dríguún ikiin ñajuun', xú'kuí-má ikúún gánindxu' Anuú.

⁹ Anulú ni'túun bujúu' Abraám:

—Dí ikáán rá, maṡaṇi mbání awan drígó', xú'kuí-má muni

mbáníí ejín-xíniáa' bu maḡumii ndáwáá, gajmiúú-má ejín-xíniúú' mangiin. ¹⁰Rígi ñajuun' awan drígó' dí maṭani mbáníí ikáán, xú'kuí-má muni mbáníí ejín-xíniáa' bu maḡumii ndáwáá: Mbá xúguíin' xabeka bu kúwá náa ikáan'la, gí'maa dí maḡua'dáá sina' dijndi. ¹¹Sina' dijndi ñajuun' dí mutu-rígú xtóo edxuú dí namíjxála jmaḡ, rú'kuí ñajuun' dí masngájma awan dí nigua'dáá ikáán'. ¹²Mámbáa xabiya bu maḡumaa náa ikáan', gí'maa dí maḡi'doo sina' dijndi, dí ndóo gá'ni migiñu' mbi'i dí nigumaa, dí xúguí ajndu kámuu mbi'i. Xú'kuí-má gájui'nií bu nigumaa gu'wáá, jmaḡ bu nanguá xtayáá bu kí'sii jmaḡ bújkaḡ inuu xabu bu na'ka imbrí'ká xujuin. ¹³Gí'maa dí maḡi'doo sina' dijndi bu naḡumaa náa gu'wáá', xú'kuí-má bu nirasiiin jmaḡ bújkaḡ'. Xú'kuí ka'nií dí maḡuanúu awan drígó' náa xuyala, dí ñajuun' awan dí kámuu mbi'i. ¹⁴Xabu bu nanguá gí'doo sina' dijndi, ikaa bu tútu-rígú xtóo edxuú dí namíjxuu' jmaḡ, xabu bu'kuí miḡkriyaḡ' náa xujuiun, numuu dí tá'ni mbánúu awan drígó'.

¹⁵Xú'kuí-má Anulú ni'túun xoó Abraám:

—Bu a'giaḡ', naḡá'ni mbi'yuu

Saraí, dí Sára gá'nií mbi'yuu xúguí xá. ¹⁶Ikúun gáni sajku-rámáa', xú'kuí-má jmaḡ majiúun' ikaa majxniḡḡ' mbáa a'diáa'. Pú gajkuun dí maṇi sajku-rámáa', dí jndu ikaa maṇindxuu rudúun xabu xujuin mba'u, xú'kuí-má náa ikaa maḡajnúú xabu ñajun' mba'wiiin.

¹⁷A'kuí dí Abraám nismbátigoo nigí' inuu jndu mbayí', ikú nindu'wá ndóo dí ni'tí aḡkiúun: «Lá xoó maḡi'daa a'diáo mbáa xabu bu gí'doo mbá siéntú (100) siguu' rá'. Xú'kuí-má Sára, lá xoó ma'ni endii dí gí'doo-má aḡku-skiñú' guwa' (90) siguu' xá'.»

¹⁸Ikú Abraám ni'túun Anulú:

—Míjián'-lá má dí maḡxtáa míjiúun' Ismaél náa inaa' nu rá.

¹⁹Ikú Anulú nigoo':

—Gajkuun dí a'giaḡ' maḡi'daa mbáa a'diáa', bu maḡajxnaḡ mbi'yuu Isaák. Ikaa maḡó'dóo jmu' awan, dí kámuu maḡigá awan rú'kuí náa ejín-xínií' bu maḡkuwá ndáwáá. ²⁰Xú'kuí-má niḡdxuun dí niratá jmaḡ numuu Ismaél mangaa. Ikaa jngóo dí maṇi sajku-rámáa', xú'kuí-má maṇi dí maḡpi'ta-mijna ma'ni mbi'iin wéñúu' ejín-xínií'. Ikaa maṇindxuu anuú bu mbá guwiiin'-ijma xabu-edi, xú'kuí-má dí náa ikaa maṇi mbá

xujuin dí pú mbaa. ²¹Ndoó-má Isaák, magó'dóo jmu' awan, bu magi'daa Sára xigaa dí imba-sígú'.

²²Ndóo niémbooo Anulú ni'tí-míjná jmaa Abraám, ikú Anulú nijkaa. ²³A'kuí dí Abraám nigutuwiin Ismaél, xú'kuí-má mbá xúguíin' xtajmá bu nigumii náa go'óo, jmaa-má xtajmá bu ni'siin jmaa bújkaa, mbá xúguíin'-má xabeka bu kúwá náa go'óo, ikú nijxnúú sina' dijndi. Ikaa-má mbi'i rú'kuí nírujtu-rígú xtóo edxuu dí namijxúún' jmaa, xóo-má dí Anulú ni'túun ma'ni. ²⁴Ajku-skiñú' guwa' mijnaguwa' (99) siguu' Abraám ndóo dí nigí'doo sina' dijndi. ²⁵Xú'kuí-má Ismaél gí'doo guwa' ijsu (13) siguu' ndóo nigí'doo sina' dijndi. ²⁶Mbóo-má mbi'i rú'kuí Abraám jmaa Ismaél niguá'dáa sina' dijndi. ²⁷Mbá xúguíin' xabeka bu kúwá náa go'óo niguá'dáa sina' dijndi gajmíi Abraám. Ikaa-má nijui'nií xtajmá bu nigumaa náa go'óo, jmaa-má bu ki'sii jmaa bújkaa náa xabu bu na'ka imbrí'ká xujuin.

Anulú nakuda-mina' dí magumaa Isaák

18 ¹Ndáwáa nikujmaa Anulú Mekuíi náa ríga

ixi xánúu drígoo Mámré. Ikí-má gí' Abraám mbá xuájka' wáa náa rawuun' gu'wá xtiin drígoo. ²A'kuí niyajxi Abraám, ikú ndi'yoo dí guájun ajsiin xabu wanii náa jmbuu gí'. Ndóo ndi'ñúú, ikú nitujxuu nigáyúu nijka gásijnúú. A'kuí nismbátigoo nigí' inuu jndu mbayíi'. ³Ikú ni'tí:l

—Xabu Nikii, tani mbaa ajkiaa' xtayo'. Nata-káñáa' dí xóo maxádxuu'. ⁴Ma'ka ki'yá xúguí sí'gíi' iya' dí mujiáan jmaa rajkuála, xú'kuí-má mbuyaa xajla náa agoo xii gii. ⁵Numuu dí ninújngala-má mijngii náa xtáa, ikaa jngóo ma'ká-kayo' mbá sí'gíi' dí mupula mangaa, mu dí mbuyaa siekii. Ndáwáa gá'guala.

Ikú ikiin niti:

—Míjián', ga'ni-má xóo ratá ikáán.

⁶Ikú mbá nacha nijkaa Abraám náa gu'wá xtiin náa kra'aa Sára, ikú ni'túun: «Mbá nacha atarmajan mbá ajsú awan ríná dí itáan míjián', mu matani guma migu' madíi'.»

⁷Xú'kuí-má mbá nacha nijka Abraám náa kajtiin xedi, ikú nigutuwiin mbáa a'dá-xedí rudii' bu míjián' wáa, nijxniúu xtajmá mu dí ma'ni míjián' mbá nacha.

⁸A'kuí ni'ka kaguu yá'dú jmaa-

^l 18.3 Abraám na'túun jminaa' Anulú, numuu dí ánkli ñajúún' bu ajmii, xóo-má na'tí náa 19.1.

Na'dxawuun a'gú-nikii Sára dí maḡi'daa a'diáo. (18.10)

má a'dá-xédí bu niguma míjiáan',
nisruwán náa inúú xabú bu'kui.
Ikí-má niwiji Abraám mangaa
náa agoo ixi dí ndoo nipi'su.

⁹A'kui nirajxi Abraám:

—Náa xtáa a'gíaa' Sára rá.

Ikú ikaa nigoo':

—Náa gu'wá-má a'kui kra'aa.

¹⁰A'kui mbáa dí ikiin ni'tí:

—Gajkuun dí matanguún
gáya'a' xígaa dí imba-sígú'. A'kui
dí a'gíaa' Sára gí'daa-má mbáa
ada gáyoo.

Xú'kui-má Sára wiji ra'dxuun
náa rejuun gu'wá, náa kidxuu'
bu na'tí. ¹¹Abraám jma'a Sára

xabu wanii-má wéñúu' ñajúún', xú'kuí-má Sárá nánguá-má e'kuu-giuun' dí xóo-má naguá'níí gu'u. ¹²Ikaa jngóo dí Sárá nindu'wá náa awúun ajkiuun, dí nimína': «Lá marigá xoó gagi rú'kuí náa ikúún dí nikiuun-má wéñúu' rá, dí nijka-má wéñúu' siguu' xabu nikií mangaa rá.»

¹³A'kuí dí Anulú Mekuíí ni'túun Abraám:

—Díí numuu nindu'wá Sárá, dí ni'tí: “Lá gajkuun dí xoó mandoo magú'daa a'diód' dí nikiuun-má wéñúu' rá.” ¹⁴Lá ríga dí magíjiúu' maní ikúún tayáá rá. Xígaq-má dí imba-sígú' matanguún gáyaq', xóo-má mbi'i dí nitaan'. A'kuí dí Sárá gí'daa-má mbáa ada xú'kuí rá.

¹⁵Numuu dí nimíñúu Sárá, a'kuí ni'ni-nduwa':

—Nanguá nindu'wa jún.

Ikú Anulú Mekuíí ni'tí:

—Ragájkuwín ján. Gajkuun dí nitandu'wá.

*Abraám na'tá-mbáa jmaq
numuu xujuin Sodómá*

¹⁶Ikú a'kuí dí xabu wanii bu'kuí nitujxuun dí magúún náa jmbuu Sodómá. Xú'kuí-má Abraám nijka gajmíí mu dí ma'tí-ngawúún. ¹⁷A'kuí dí Anulú Mekuíí ni'tí: «Lá maní ngu'wáá náa inuu

Abraám dí xtáa maní rá. ¹⁸Numuu dí ejín-xíníí' Abraám manindxuún mbá xujuin mbaq dí magí'doo siekií. Xú'kuí-má jmaq majiuun' ikaa maguma sajku-rámúu' mbá xúguíí' xujuin náa inuu numbaa'. ¹⁹Numuu dí ikúún ndayoó dí ma'túún ejíin, xú'kuí-má bu magumíí náa go'óo ndáwáá, mu dí makuwá xóo-má nando' ikúún, xú'kuí-má muní dí míjián' jmaq dí jmbu. Mu dí xú'kuí maní-mbánúu mbá xúguíí' dí niku'dá-mina' maní náa Abraám.»

²⁰A'kuí dí Anulú Mekuíí ni'túun Abraám:

—Ninójngoo nawáán wéñúu' numúu xabu xujuin Sodómá jmaq Gomórrá, xú'kuí-má a'ká dí nuní na'ni mbaq wéñúu'.

²¹Ikaa jngóo dí makajtáa xúguí, mbayoó má dí gajkuun nuní wéñúu' a'ká xóo-má dí nidxuun numúu. Má nanguá bu', mbayoó-má mangaa.

²²Ikú nigájnúu xabu wanii, nigúún xígíí náa Sodómá. Dí Abraám rá, niguanúu xoó náa inuu Anulú Mekuíí. ²³A'kuí dí Abraám nijka tá'ngúun mijngíí, ikú ni'tí:

—Lá mataní gámbaq bu míjián' jmaq bu ramíjián' mangaa rá. ²⁴Mú dí kúwá ajmaq-skiñíí' guwa' (50) xabu bu míjín' náa xujuin, lá mataní gámbaq rá.

Lá xátani mbaa ajkiaqan' xtayáa xujuin rú'kui, jmaa numuu dí nangawíin' ajkiaqan' xtañúú bu ajma-skiñíi' guwa' xabu bu míjín' rá. ²⁵Raká'yoo dí matani xú'kui ka'nii, dí makañúu bu míjiáan' jmaa bu ramíjiáan', dí ikaa-má gágumaa bu míjiáan' xóo-má bu ramíjiáan'. Nimbí'sú xátani dí xú'kui ka'nii ikáán. Ikáán bu natani mbáníí numuu mbá xúguíí' numbaa', lá rǎ'káa matani mbáníí míjián' ikáán rá.

²⁶A'kui nigoo' Anulú Mekuíí:

—Má nixkamii náa xujuin

Sodómá ajma-skiñíi' guwa' (50) xabu bu míjín', maní mbaa ajkiun' kayoo mbá xúguíí' xujuin, numuu dí nangawíin' ajkiun' kañuu ikiin.

²⁷Ikú Abraám ni'tí:

—Atani mbaa ajkiaqan', Xabu Nikii, dí mataqan' xoó, skamá dí yujnda' jmaa idi' ñajun'. ²⁸Mú dí mbá'yóó' imbá-wisiin dí náa ajma-skiñíi' guwa' (50) xabu bu míjín' rá. Lá matani gámbaa mbá xúguíí' xujuin jmaa numúú bu wisiin nda'núu' rá.

Ikú nigoo' Anulú:

—Xáni gámbaa-má, má dí maxkamii bu ajma-skiñíi' wisiin (45) bu'kui.

²⁹Ikú ni'tí bujúu' Abraám:

—Má dí kúwá ajma-skiñíi' (40) xá.

Ikú nigoo' Anulú:

—Xáni gámbaa-má, numuu dí nangawíin' ajkiun' kañuu bu ajma-skiñíi' (40).

³⁰A'kui ni'tí Abraám:

—Xáki'náa-lá, Xabu Nikii, dí mataqan' xoó. Mú dí kúwá mbá-skiñíi' guwa' (30) xá.

Ikú nigoo' Anulú:

—Xáni gámbaa-má mú dí maxkamii mbá-skiñíi' guwa'.

³¹Ikú Abraám ni'tí:

—Atani mbaa ajkiaqan', Xabu Nikii, dí mataqan' xoó. Mú dí kúwá ndoo mbá-skiñíi' (20) xá.

—Xáni gámbaa-má, numuu dí nangawíin' ajkiun' kañuu bu mbá-skiñíi' bu'kui, —ni'tí Anulú ndoo nigoo'.

³²Ikú xoó ni'tí Abraám:

—Xáki'náa-lá, Xabu Nikii, dí mataqan' imbóo xoó. Mú dí kúwá guwiin' xá.

—Xáni gámbaa-má, numuu dí nangawíin' ajkiun' kañuu bu guwiin' bu'kui, —ni'tí Anulú.

³³A'kui nijkaa Anulú Mekuíí, ndoo niémboo ni'tí-míjná jmaa Abraám. Xú'kui-má Abraám nitangaa náa xtáa.

*Anulú ni'ni gámbaa Sodómá
jmaa Gomórrá*

19 ¹A'kui dí ánkli bu ajmii, niguá'nú náa Sodómá

ndóo ni'ka rakí'. Xú'kui-má Lót
gí' náa rejuun dí kúgu-ma'án
xujuin Sodómá. Ndóo Lót ndi'ñúú,
ikú nitujxuú mu dí magruiguín,
a'kui nigí'ndu-tiga jndu mbayí'.
²Ikú ni'túún:

—Xabu wanii, nanda'ala mbá
péñú dí mu'gua gu'wáá, mu dí
mbuyaa xajla, xú'kui-má mbi'juu'
rajkuála. A'kui dí mi'cha gájsí
matujxala murajtuun kambala
mu'gua.

Ikú ikiin niti:

—Nanguá jan', maguanúxu-
má rexaq gii dí mbu'un rígi.

³Numuu dí ikaa Lót ni'tí-
káñúú wéñúú', ikaa jngóo
nigúún-má gajmiúú gu'wáá.
Ndóo niguá'nú ikí, ikú Lót ni'ni
míjiúun' dí pú mi'sí dí mupu.
Xú'kui-má ni'ni guma dí nanguá
gí'doo dí nakáxii jmaa, a'kui-
má nijí'su. ⁴Ajndu xoó-má
túbúún' muni', ndóo dí xabu
xujuin Sodómá niguá'nú nirugua-
ma'án gu'wá. Mbá'ndu' niguwá'
xúguín' xabeka, dí jndu jiámá
ajndu bu xi'ñáá'. ⁵Ikú nindxa'wa-
riyaa' Lót, a'kui nirajxii:

—Náa kúwá xabeka bu
niguá'nú náa gu'wáa' mbu'un
rígí rá. Trawíin mu dí munú'
gajmiúxu.

⁶A'kui dí Lót nigájnuu gá'ñúú
náa rejuun go'óo, ikú-má mbá

nacha niruguaá xkrogoo ndóo
nigájnuu. ⁷Ikú ni'tí:

—Nata-káñála anguin', dí
xúñila rú'kui, dí xkawi' wéñúú'.

⁸Gú'diin ajmii ejin' guaxa'
bu xoó túnú' gajmiúú xabu.
Magúwíin náa inala mu dí ikáan'
muní gajmiála ikiin jndu ndí-
má nandala. Ndóo-má xabu bigi,
xúñúú nimbá dí xkawi', numuu dí
niguwá' mbuyaa xuún' náa go'ó'.

⁹Ikú ikiin nigoo':

—jRajxuun kaní! —Xú'kui-
má xoó niti—: Ikáán bu nidxa'
kaní marajxtaa jmaa nindxuxu,
lá ikáán maratq-ñájunxu rá'.

Dí xúguí rá, ikáán pú itáan
muñaa'xu dí xkawi' ke xóo xabu
bu'kui.

Ikú nigí'dii nigí'duun gajmiúú
Lót, xú'kui-má niguá'nú dí
muxpi'ta-ra'a xkrugua. ¹⁰Ikú dí
xabeka bu'kui nixu'wíi ñawúún'
dí nixmatra'aa Lót náa gu'wáá,
ikú niruguaá xkrugua. ¹¹Xú'kui-
má niní dí magogóo idúún xabu
bu guájun náa rejuun gu'wá,
dí jndu jiámá ajndu bu xi'ñáá'.
Xú'kui ka'nii niskúún dí ndiyá'
xkrogoo gu'wá. ¹²A'kui dí xabeka
bu'kui nitáán Lót:

—Lá xoó xta'diin i'wíin'
angiaan' gii rá'. Nigiaan', ejaan'
jiámá jmiúú guaxa', jmaa mbá
xúguín' bu xta'diin náa xujuin

rígi, trawíin kaníi, ¹³numuu dí muni gámbáaxu xujuin rígi. Nijkanú ajngáa náa inuu Anulú Mekuíi jmaá numúú xabu bigi, ikaa jngóo niku'máa'xu Anulú Mekuíi dí muni gámbáaxu.

¹⁴A'kui dí Lót nigájnuu gá'túún niguiin', bu nimbánúu-má dí mudiin guq'xee': «Gatujxala magajnála gii, numuu dí Anulú Mekuíi ma'ni gámbaa xujuin rígi.» Bu niguiin' níkumuú dí na'tí xndu'wá.

¹⁵Ndóo najka rambi'i, ikú xabu bu ñajúún' ánkli nitáán Lót:

—jGa'chaa'-lá! Atujxaa' midxu' gajmaa' a'gíaa', xú'kui-má nájmii guq'xiaa' bigi, numuu dí xámbaan' ndóo dí maguma-míni' xujuin.

¹⁶Xú'kui-má Lót nanguá echoo dí ma'ga, a'kui dí xabu bu'kui niraajtuun ñawúun' jmaa a'giuu xú'kui-má nájmii guq'xee', numuu dí Anulú Mekuíi nangawíin' ajkiuun ka'ñúú. A'kui dí nirawíin, nigúún gúniñuu' náa rawuun' xujuin. ¹⁷Ndóo niémbá nirawíin náa xujuin, ikú nitáán Lót:

—Atani kríya-mina'. Xátangáán matiajxi kidxaa', xú'kui-má xáñajún kayuu' mbá xúguíi' xkuá rígi. Mbá nacha

Nagájnuu ragáyúu Lót náa xuajin dí na'ni-gámbaa Anulú. (19.17)

gídxú' jndu náa kúbá, ra'káa makañáa' gá'ni.

¹⁸Ikú Lót ni'túún:

—Xabu wanii, natq-kañála dí xá'ni xú'kui jnii. ¹⁹Xúgui dí ikáan'la nangawíin' ajkianla koyo', dí pú míjián' nuñu' dí nuni-kríñuu'. Muú dí ikúún xá'ngo' dí ma'gá ragayú' jndu náa kúbá, ra'káa maxkamúú dí ramíjián', xú'kui-má makañú' gá'ni. ²⁰Guyaala dí mijngii-má

gí' mbá xujuin, dí náa mandoo magayú-tó'o'. Guni'nú' dí ma'gá gáni kríya-mina' ikí. Lá ra'káa pú sí'gí' rá', ikaa jngóo maní kríya-mina' ikí.

²¹Ikú mbáa ánkli nigoo':

—Nidxawuun-má dí nitanda'a jmaa numuu rígi, ikaa jngóo dí xáni gámbaa-má xujuin dí niratá. ²²Ga'chaq'-lá, midxu' gátani kríya-mina' n'ú'úún, numuu dí nditáan ndaa dí gándoo gání jndu gidxú'nú-má ikí.

Ikaa jngóo dí xujuin rú'kui ni'ni mbi'yuú Soár.

²³Jndu ikaa nakrá'áan jka' ndóo nijkanú Lót náa Soár.

²⁴A'kui dí Anulú Mekuí ni'ni dí majxnúu ru'wa agu' jmaa jioo náa xujuin Sodómá jmaa Gomórrá. ²⁵Xú'kui ka'nii ni'ni gámbaa xujuin rú'kui, jmaa mbá xúguí' xkuq, xú'kui-má mbá xúguín' xabu bu kúwá náa awúun xujuin, jmaa-má mbá xúguí' dí najmaa náa inuu kubq' rú'kui. ²⁶Xóo-má a'giuu Lót, nitangaa niyajxi kidxuu', ikú ikí-má niwijii ni'nii mbá isí idú ñajuun'.

²⁷A'kui dí mi'cha nisimuu Abraám náa nijxtáa ni'tí-mina' jmaa Anulú Mekuí. ²⁸Ikú niyajxi xígí' náa Sodómá jmaa Gomórrá, jmaa mbá xúguí' náa jmbaa'

xkuq rú'kui. Ikú ndi'yoo dí ndoó gúní tujxuú náa inuu kubq', jndu xóo gúniúu mbá iñá' dí naka-ro'oo agu' ka'nii.

²⁹Ndóo dí Anulú ni'ni gámbaa xujuin náa xkuq, nimá'áan-má ajkiuuu ka'yoo Abraám. Ikaa jngóo dí niríyaa' Lót náa awúun xujuin dí ni'ni gámbaa, ndóo ni'ni gámbaa náa nijxtáa Lót.

Lót gajmii gua'xee'

³⁰Lót nigájnuu náa xujuin Soár, nijka gájxtáa náa kúbá gajmii najmii gua'xee', numuu dí nimíñúu dí maguanúu náa Soár. A'kui níkuwiin náa iñúu' mbá isí. ³¹A'kui dí dxá'gú bu gi'nii ni'túun gi'tioo: «Niki-má anulú rá, xú'kui-má ndáwiin xabu náa jmbaa' rígi, bu mu'diin ikáán', dí xóo-má nuní mbá xúguín' xabu numbaa'. ³²Aya, mu dí mujxnáa iya-najngaa magaan anulú, xú'kui-má mu'nu' gajmiúlú, mu dí xú'kui magua'diin ejin ikaa.»

³³Ikaa-má mbu'un rú'kui nijxnáa anuu magaan iya-najngaa, ikú bu gi'nii nito'oo ni'gu jmaa anuu. Nanguá-má níkuuuu anuu dí xká'nii nibóo' ikaa, xú'kui-má nanguá níkuuuu dí ndóo nitujxi. ³⁴Dí imboo' mbi'i, bu dxá'gú gi'nii ni'túun gi'tioo: «Nitayáa dí ikúún nigú gajmu' anu' gu'wiin'. Xú'kui-má gujxnáa magaan

iya-najngaa dí mbru'un rígi, ikaa jngóo matá'aa' minu' jmaa', mu dí xú'kui maqua'diin ejjin ikaa.»

³⁵Mangaa-má mbru'un rú'kui nijxnáa anuú maqaan iya-najngaa, ikú nitujxuu bu gi'taá nijka gígú jmaa anuu. Nanguá-má nikumuú anuu dí xká'nii nibóo' ikaa, xú'kui-má nanguá nikumuú-má ndóo nitujxii. ³⁶A'kui dí nájmii-má gua'xee' Lót ni'ni endiin ni'ni anuu. ³⁷A'kui dí bu gi'nii nigumaa mbáa a'diáo, xú'kui-má nijxnúu mbi'yuú Moáb, bu ñajuun' anuú xabu moabítá ajndu xúgui. ³⁸Xú'kui-má bu gi'taá mangaa nigumaa mbáa a'diáo, xú'kui-má nijxnúu mbi'yuú Ben-ámmí, bu ñajuun' anuú xabu amonítá jndu xúgui.

Abraám ni'ni-nduwaa' Abimelék

20 ¹Ikí nigájnuu Abraám nijka náa jmbaa' Negéb, nijka rajxtáa náa numuu jmbaa' Kádé jmaa Súr, xú'kui-má nijka gájxtáa mbángxngaa náa Jerár. ²A'kui dí Abraám, xígí ni'tí jmaa numuu Sára, bu a'giuu-má: «Ikaa ñajuun' dxágiú'.»

A'kui dí Abimelék, bu na'tí-ñájun' náa Jerár, niku'mii bu maquwá' kuyaa Sára dí ma'ni a'giuu. ³Muú Anulú ni'ka

mbru'un náa Abimelék dí náa nigundaa, ikú ni'túun:

—Xóo xabu nikáñúu-má ñajuuan', numuu dí a'gu bu ndiyáa, gí'daa-má ajmbioo.

⁴Muú Abimelék xoó-má tígú jmaa Sára, ikaa jngóo ni'tí:

—Xabu Nikii, lá mataxíyaa mangaa bu ndaa a'kúun rá. ⁵Lá ra'káa ikaa-má ni'tún': “Dxágiú' ñajuun' xi.” Xú'kui-má a'gu ni'tí mangaa: “Dxáju' ñajuun'.” Ikaa jngóo dí mbá kañii' ajkiun' nini rígi. Tání-lá dí xkawi' eyoo.

⁶Ikú nigoo' Anulú náa nigundaa:

—Ikúún-má mangúún ndayoo dí mbá kañii' ajkiqaan' nitani rígi. Xú'kui-má nigújún-taan' dí xátaxu'dá-mina' mbá a'ká náa inu', ikaa jngóo dí táni'ñáa'-má dí matruguqa. ⁷Dí xúgui rá, araxnájxi a'gu bu'kui náa inuu ajmbioo. Numuu dí ikaa ñajuun' mbáa xabu bu na'táwii ajngá-rawun', xú'kui-má ma'tá-jkáan jmaa numaa', mu dí xoó marajxtaa. Mú dí nanguá raxnájxi, tayáa-má mjíáan' dí maqañáa' ikáán, xú'kui-má mbá gu'wáan'.

⁸A'kui dí Abimelék nitujxii mi'cha, nindxa'úún mbá xúguín' xtajmiúu, xú'kui-má ni'túun mbá xúguí' ajngáa rígi. Ikú pú

nimiñúú wéñúu' ikiin. ⁹Ndáwáá Abimelék nindxa'óo Abraám, a'kuí ni'túun:

—Díí numuu xígí nitañuxu rá. Díí-lá a'káq niku'dá-mina' ikúún náa inaa', dí nidxa' cháa' mbá a'ká dí pú mbaa wéñúu' náa inu', xú'kuí-má náa xujiun'. Nitañu' mbá dí ragí'maa matañi.

¹⁰Xú'kuí-má Abimelék xóo ni'túun Abraám:

—Xká'nii-lá pú níkuṁṁa' ikaa jngóo dí xígí nitani nu.

¹¹Ikú Abraám nigoo':

—Numuu dí nimína': “Ma'ni-má gajkuun dí nanguá míñúú kuyáá Anulú xabú náa xujuin rígi, mangaa-má muxiñúu jmaṁ numuu a'giu'.” ¹²Gajkuun-má mangaa dí dxágiú' ñajuun', guáxioo anu'. Muú dí ra'káa guáxioo rudú' ñajuun', ikaa jngóo ikúún ndiyaa dí ma'ni a'giu'.

¹³Ndóo dí Anulú ni'ni dí magajnú' náa go'óo anu' dí majngro'o', ikú nituun a'giu': “Rígi ñajuun' mbá péñú dí matañu', dí jndu náa-má mu'guá'nú, marata táan jmaṁ numu': ‘Dxáju' ñajuun'.”

¹⁴A'kuí dí Abimelék nijxniúu Abraám mugu gajmiúú xedi, xú'kuí-má xtajmá xabeka gajmiúú gu'u, mangaa-má nijxniáa Sára. ¹⁵Ikú ni'tí Abimelék:

—Dí xúguí rá, náa ñawáan' ríga mbá xúguí' jmbayu', arajxtaa jndu náa-má e'ni ajkiṁṁa'.

¹⁶Xú'kuí-má ni'túun Sára mangaa:

—Nijxnuu dxájuaa' mbá-míi bújkaṁ ajuṁ' mi'xá. Ikaa ma'ni xóo marogoo idúún mbá xúguíin' bu xtaa gajmiáa', a'kuí dí mbuya-majkuua'.

¹⁷A'kuí dí Abraám ni'tí-káñúu Anulú, ikú Anulú ni'ni dí magriṁguí Abimelék xú'kuí-má a'giuu gajmíi xtajmá bu gu'u, a'kuí dí niguá'diín ejiuún.

¹⁸Numuu dí bapa-má Anulú Mekuíi niruguáá awúún gu'u dí xáguá'diin ejiuún náa go'óo Abimelék, jmaṁ numuu Sára, bu a'giuu-má Abraám.

Xká'nii nigumaa Isaák

21 ¹Anulú Mekuíi ni'ni sajku-rámáa' Sára, dí xóo-má ni'túun, xú'kuí-má ni'ni mbánúu xóo-má dí nikuda-mina' jmaṁ nindxu. ²Ikaa jngóo mbi'i dí xóo-má ni'tí Anulú, ni'ni endii Sára, nigumaa mbáa a'diío jmaṁ Abraám, dí xi'ñáa'-má ñajuun'. ³Ikú Abraám nijxnúu mbi'yuu adq, bu ni'nii jmaṁ Sára. Isaák ni'ni mbi'yuu. ⁴A'kuí dí Abraám nijxnúu sina' dijndi a'diío dí

ndóo nirámáa' migiñu' mbi'i dí nigumaa, xóo-má ni'tí-ñajuun' Anulú ma'ni. ⁵Xóo-má Abraám gí'doo mbá siéntú (100) siguu' ndóo dí nigumaa Isaák.

⁶Ikú ni'tí Sárá: «Anulú ni'ni dí mandu'wá. Ajndu sáa bu ma'dxuun rígi mandu'wá mangaa.» ⁷Xú'kui-má xoó ni'tí: «Nimbá-mí'sú tákumuu Abraám dí a'giuu maxníxín' ejín. Skamá xú'kui, nijxniuu-má mbáa ada ndóo dí xi'ñáá'-má ñajuun'.»

*Agár jmaa Ismaél nagájnaá
náa go'oo Abraám*

⁸Nijka rakii-má ada, ikú niniñuu' dí na'xúu'. A'kui dí Abraám ni'ni mbaa ndxa mbi'i dí ndóo niniñuu' ra'xúu' Isaák. ⁹A'kui ndi'yoo Sárá dí a'diío Agár bu na'ka Ejiptó, ada bu ni'nii-má jmaa Abraám, bu'kui nasijmaa Isaák. ¹⁰Ikaa jngóo ni'túun Abraám: «Arajxkáa ma'ga a'gú-xtajmá bigi jmaa a'diío, mu dí xáguu a'diío ikaa dí ka'yoo maguu a'diío' Isaák.»

¹¹Ndóo Abraám ni'dxuun xú'kui ka'nii, pú ningawíin' a'jkiuun numuu dí a'diío ñajuun'. ¹²A'kui dí Anulú ni'túun Abraám: «Xájmáa' wéñúu' jmaa numuu dxámá ni-má numuu xtajmiáa'. Mbá xúguí' dí na'táan' Sárá,

atanimbaa' dí na'tí. Numuu dí náa Isaák maguwá' ejín-xíniáa'. ¹³Xú'kui-má a'diío xtajmiáa', manj mbá xujuin mbaa ñajuun' mangaa, numuu dí a'diáa'-má ñajuun'.»

¹⁴A'kui pú mi'cha ndijuii Abraám, niguwíi guma jmaa mbá xtá-kulámba iya', nijxnúu Agár, nigrígu náa xpajpoo. Xú'kui-má nixnájxi dxámá, ikú ni'tí-ngawuu. A'kui nigájnuu nijka rajngro'oo náa jmbaa' mijxoo' dí mbi'yuu Beerséba. ¹⁵Ndóo niémba iya' dí kajni' náa xtá-kulámba, ikú nijka gátigaa dxámá náa agoo mbá xta'duu iná. ¹⁶Ikú ikaa nijka gági'i mbá xóo sínguán' najka ixuu xkamída. Numuu dí ni'tí: «Síyó' mbayoo ndóo maqañúu dxámá.» Ikú ndóo Agár nijka gági'i, a'kui nigí'duu nimbija' dxámá.

¹⁷Ikú ni'dxuun Anulú a'óo dxámá, a'kui dí ánkli drigoo Anulú ni'túun Agár jndu mekuí: «Díi gí'daa' rá, Agár. Xámíñáa', numuu dí Anulú-má ni'dxuun a'óo dxámá náa krigaa-má a'kui. ¹⁸Atujxaa' midxu' gátaxujxi dxámá, xú'kui-má tartuwiin jmaa ñawáan', numuu dí ikúun manj dí ikaa manindxu mbá xujuin mbaa.» ¹⁹A'kui dí Anulú nimbá'too iduu Agár, ikú ndi'yoo

mbá iduu iya'. A'kuí nǐjka gá'ni majní' xtá-kulámbá, ikú nǐjxnúu maqqaan iya' dxámá. ²⁰Anulú nǐjxtáa jmaqa nǐndxuu dxámá, xú'kuí-má nǐjka rakíi. Nǐjxtáa náa jmbaa' mǐjxoo', mangaa-má nǐmañuu nada' jmaqa xkamídá. ²¹Nǐjxtáa náa jmbaa' mǐjxoo' dí mbi'yuu Parán, xú'kuí-má rudúu ndiyáa' mbáa a'gu bu na'ka Ejíptó dí mbayáa.

*Ni'ni mbá awan Abraám
jmaqa Abimelék*

²²Nǐjkanú mbi'i dí Abimelék nǐjka gá'túun Abraám, xú'kuí-má nǐjka jmaqa Fikól, xabuu-má bu na'tí-ñájúun' bu kuda ajuan'. Xígi ni'túun:

—Anulú xtáa jmaqa nǐndxaa' jmaqa-má mbá xúguí' dí natani. ²³Ikaa jngóo dí xúguí rá, ataxúda-mina' náa inu' jmaqa-má náa inuu Anulú gii, dí xatañu' dí ramíjián', xú'kuí-má ejin' gajmiúú-má ejín-xíní' mangiin. Xóo-má gamajku dí nigó'dóo ikúún jmaqa nǐndxaa', ikaa-má gátani mangáan jmaqa nǐndxu', xú'kuí-má jmaqa jmbaa' dí náa nadxu' rarajxtaa.

²⁴Ikú nigoo' Abraám:

—Ikúún naku'dá-mina'.

²⁵A'kuí dí Abraám nǐrýúu Abimelék jmaqa numuu mbá

púsiuu iya', dí bu xtajmiúu Abimelék nǐrigú-ká'yíí'. ²⁶Ikú nigoo' Abimelék:

—Nanguá eyoo sáa ñajuun' ni'ni rú'kuí jún, ni-má ikáán tárātun', ra'kuún-má nǐdxuun jndu xúguí.

²⁷A'kuí dí Abraám nǐ'ka kaguín mugu jmaqa xedi, nǐjxnúu Abimelék. A'kuí dí nájmií niguá'dáa awan. ²⁸A'kuí dí Abraám nǐguwíin wájíí' mbá juiin mugu-e'gú náa dí mbá gúlín.

²⁹Ikú Abimelék nǐrajxuu Abraám:

—Dí eyoo gá'tí dí nǐtrawíin wájíí' mbá juiin mugu-e'gú bu'kuí rú'.

³⁰A'kuí ikaa nigoo':

—Dí mbá juiin mugu bigi mađríguín náa ñawún', mu dí xú'kuí maqumaa dí ikúún nǐndii púsú rígi.

³¹Ikaa jngóo dí jmbaa' rú'kuí nǐjxnúu mbi'yuu Beerséba, numuu dí ikí nǐxuda-mijná awan nájmií. ³²Xú'kuí ka'nii nǐxuda-mijná awan náa Beerséba. A'kuí nǐtuxuu Abimelék jmaqa Fikól, bu na'tí-ñájúun' xabu kuda ajuan', ikú nǐtangíin niguún náa jmbañúú' xabu filistéo. ³³A'kuí dí Abraám ni'duu mbá ixí dí mbi'yuu tamarísko náa Beerséba, xú'kuí-má ikí ni'ni mbaa Anulú Mekuí dí nǐrýa'-má mbi'yuu dí

mbá kámuu mbi'i xtáa. ³⁴A'kui-
má pú mbayuu' nijxtáa náa
jmbañúú' xabú filistéó.

*Anulú najxná-ñájuun' Abraám dí
maxnájxi Isaák xóo mbá segejian'*

22 ¹Ndóo dí ninójngoo-má
dí nirígá rú'kui, a'kui
Anulú nindoo mbq'yoó xká'nii
ajkiuun Abraám, ikaa jngóo
ni'túun:

—Abraám.

Ikú ikaa nigoo':

—Gii-má xtáa.

²Ikú Anulú ni'tí:

—Tartuwiin a'diáa' Isaák, bu
mbáwíí, xú'kui-má bu pú nandaa'
xtayáa, ayu' jmaa' náa jmbaa'
Moriá, mu dí maraxnajxíi ikí
mikkaa xóo mbá segejian', náa
inuu mbá kúbá dí maqaan'-má
ikúún.

³A'kui dí pú mi'cha nitujxii
Abraám, nigrígúu xiliuu
búriuu, xú'kui-má nijka gajmíi
ajmii xtajmiúu, mangaa-má
Isaák. Xú'kui-má nirujtu ixí dí
majmaa jmaa segejian', ikú
nigájnuu nijka náa-má ni'túun
ma'ga Anulú. ⁴Ndóo ni'ni ajsú
mbi'i, sínguán' niyajxi Abraám
ndi'yoó dí náa ma'ganú. ⁵A'kui
dí Abraám ni'túun xtajmiúu:
«Gagua'tiin-má gii ikáan'
gajmiála búru. Ndoó ikúún jmu'

dxámá mu'guáxu jndu ikí, mu
dí muni-mbaa Anulú, xú'kui-má
magúwaa'xu xúgui.»

⁶Ikú Abraám nigujxi ixí
dí mika-má jmaa segejian',
nixiá'doo magu Isaák, ikú ikaa
ndiyá agu' jmaa chílu. Mbóó-má
nigúún nájmi. ⁷A'kui dí Isaák
ni'túun anuu:

—Anu'.

Ikú Abraám nigoo':

—Díí eyaa' rá.

A'kui ni'tí Isaák:

—Gii ríga agu' jmaa ixí. Náa-
lá xtáa mugu bu muxnájxi mikaa
rá.

⁸Ikú nigoo' Abraám:

—Anulú-má gájxnáa mugu bu
mikkaa.

Mbóó-má xú'kui egúún. ⁹Ndóo
niguá'nú náa dí ni'tí-má Anulú

*Abraám naxnájxi a'diáo
dí maqañúu. (22.9)*

maguá'nú, a'kuí dí Abraám nírngujxi isí, xú'kuí-má nistámá' ixí. Ikú niro'óo Isaák, nitámáa' náa inuu ixí, náa suduu-má isí. ¹⁰A'kuí dí Abraám nigujtuun chílú dí marujtu-ro'oo chágoo a'diío. ¹¹A'kuí dí Ánkli drígoo Anulú Mekuíí pú gakij ni'tí jndu náa mekuíí:

—¡Abraám! ¡Abraám!

Ikú ikaa nigoo':

—Gij-má xtáa.

¹²Ikú dí Ánkli ni'tí:

—Xátrugaa-lá dxámá, xátanij nimbá. Ndayoo-má dí nataya-majkuíí Anaq' Mekuíí, numuu dí tátanij gaduun' dí marajxniaq a'diáa' bu mbáwíí.

¹³A'kuí dí Abraám niyajxi náa kidxuu', ndi'yoo mbáa brégú kambró'oo chijiyu' náa ixí suwan' miduu. A'kuí dí Abraám nijka gáyáa brégú, bu'kuí nixnájxi dí xóo xti'kuu-má a'diío mu dí mikaa. ¹⁴A'kuí dí Abraám nijxnúu mbi'yuu kúbá rú'kuí «Anulú Mekuíí najxná dí ndayóo'». Ikaa jngóo dí jndu xúguí nuti: «Náa kúbá drígoo Anulú Mekuíí marigá dí ndayóo'.»

¹⁵A'kuí dí jndu náa mekuíí, Ánkli drígoo Anulú Mekuíí ni'tí-mú'úun Abraám dí ma'ni ajma nutu. ¹⁶Ikú ni'tí:

—Ikúún jmínuu'-má niku'dá-mina' —e'tí Anulú Mekuíí—, numuu dí nitanij rígi, tátanij gaduun' dí marajxniiu' a'diáa' bu mbáwíí. ¹⁷Ikaa jngóo pú gajkuun dí manij sajku-rámáa', xú'kuí-má manij dí ma'ni mbi'iin ejín-xíniáa' jndu xóo a'guaan bu kúwíin mekuíí, xú'kuí-má xóo jui'í dí ríga náa rawuun' lamáa. Mangaa-má ma'nguun ejín-xíniáa' munij gajmiúú xabu sian'. ¹⁸Jmaa majiúun' ejín-xíniáa', maguma sajku-rámúu' mbá xúguí' xujuin dí ríga náa numbaa', numuu dí nitanij mbáníí ajngó'.

¹⁹A'kuí dí Abraám nitangaa ni'kqa náa kajchúún xtajmiúu, ikú mbá'ndu' nitujxuun niguún náa Beerséba. Ikí-má niganúu nijxtáa.

Ejiiin Nakór

²⁰Ndóo dí ninójngoo-má dí niríga rú'kuí, a'kuí ni'ka ajngáa nijui'táan Abraám: «Mangaa-má Mílká nigumii ejiiin bu ni'nii jmaa dxájuaa' Nakór. ²¹Bu a'dá-gi'nii ñajuun' Ús, bu guq'tee-má ñajúún' Bús, xú'kuí-má bu anuu Arám bu mbi'yuu Kemuél, ²²xú'kuí-má Keséd, Ásó, Píldás, Jidláf jmaa Betuél.» ²³Betuél-má ñajuun' anuu Rebéká. Bu mbá migiñii' bigi ñajúún' ejiiin Mílká

jm̄aa Nakór, bu dxájuu Abraám.
 24 Xú'kūi-má músiúu Nakór
 mbi'yuu Reúmá, mangaa-má
 nigumii ej̄iin bu mbi'ñúú: Téba,
 Gaám, Táás jm̄aa Maáká.

Nikáñúu Sára xú'kūi-má nijui'dii

23 1 Sára nijxtáa mbá siéntú
 imba-maskíñú' ijuan (127)
 sigu'. 2 Ikú-má nikáñúu Sára náa
 Kiriát-árbá, ikaa-má ñajuun' Ebrón,
 dí náa jmbaa' Kanaán. Ikú Abraám
 nijxtáa gajmúu, xú'kūi-má nimb̄iya'
 jm̄aa numuu Sára. 3 A'kūi nitujxuu
 Abraám náa krigaa nikáñúu a'giuu,
 nijka gá'túún ej̄ín-xíní' Ét:

4 —Ikúún ñajun' xabu na'kaá
 dí jngro'oo náa ikáan'la. Gujxnu'
 mbá jmbaa' magó'dóo dí náa
 mađiín anguin', mu dí mandoo-
 má mađii a'giu'.

5 A'kūi nigoo' ej̄ín-xíní' Ét dí
 nitáán Abraám:

6 —Atadxawunxu, xabu nikii.
 Nduyaaxu dí ikáán ñajuaan'
 mbáa xabu bu pú gí'doo numuu
 náa inuu Anulú. Atadii-má
 a'giaa' náa iná-wájiunxu dí pú
 itáan míjián'. Jndu dimbáa dí
 náa ikáan'xu mangajoo iná-
 wájiun', dí xatadii wajin'
 a'giaa'.

7 A'kūi dí Abraám nitujxuu
 niwiji, nirájka-rígú edxuu dí
 ndi'ya-majkúún xabu xujuin

rú'kūi, bu ej̄ín-xíní'-má Ét. 8 Ikú
 ni'túún:

—Má gajkuun nandala mađii
 a'giu', guñu' mbá péñú dí mut̄a-
 káñí táan Efrón bu a'diío Soár
 jm̄aa numu', 9 mu dí magojo'
 inúu' isí náa Makpéla, dí gíwán'
 náa rawuun' jmbayuu'. Gutaa dí
 magojo' dí xoo-má pú numuu, mu
 dí xú'kūi magó'dóo náa mubáán'
 anguin' náa dí xujianla gi.

10 Ikaa Efrón gí'-má ikí
 mangaa gajmíi anguin. Ikaa
 jngóo nigawuu' Abraám, náa
 inúu' ej̄ín-xíní' Ét, jm̄aa-má
 náa inúu' mbá xúguin' xabu bu
 natu'yun náa rejuun xujiún.
 A'kūi ni'tí:

11 —Xatani xú'kūi, xabu nikii.
 Atadxawín dí mataañ': ikúún
 namíní' jmbaa' rú'kūi jm̄aa-má
 inúu' isí dí gíwán' ikí. Ikaa jngóo
 na'ni ginúu' mbá xúguin' xabu
 xujuin' dí namíní'. Atadii-má
 wajin' a'giaa' rá.

12 A'kūi dí nirájka-rígú
 bujúu' edxuu Abraám dí
 ndi'ya-majkúún xabu xujuin,
 13 xú'kūi-má náa inúu' mbá
 xúguin' xabu xujuin, nigawuu'
 Efrón:

—Atañu' mbá péñú,
 atadxawun'. Ikúún maní-númuu
 jmbaa' rú'kūi. Atrigú' ikaa jngóo
 mandoo mađii a'giu' ikí.

¹⁴Ikú Efrón nigawuu' Abraám:

¹⁵—Atadxawíin, x̄b̄u n̄ik̄ij̄:

jmbaa' rú'kūi numuu ājkū siéntú
bújkāa ājuan' mi'xá. Dí-lá
gí'doo numuu wéñúu' rú'kūi náa
ikáán'lú rá. Tadii-má a'ḡiāa' rá.

¹⁶A'kūi-má ni'ni-mbánúu
Abraám dí ni'tí Efrón. Xú'kūi-
má ni'ni ginúú bu ejín-xíníi' Ét
dí nigíawan Abraám mbá ājkū
siéntú bújkāa ājuan' mi'xá dí
majxnúu Efrón. Nigiáwan-má
xóo-má mbá ká̄jxi n̄ugiawan
x̄b̄u bu nāgujūa.

¹⁷Xú'kūi ka'nii n̄igujūa
jmbayuu' Efrón dí ríga náa
Makpélá, dí k̄riga mijngii inuu
Mámré, jmbaa' jmāa iñúu' isí dí
rígá ikí, xú'kūi-má mbá xúguíi'-
má ix̄i dí ríga-má ikí. ¹⁸Jmbaa'
rú'kūi ni'nij̄ jmbayuu' Abraám.
Ni'ni ginúú mbá xúguíin' ejín-
xíníi' Ét, jmāa-má bu natu'ũun
náa rejuun xuajin, dí jmbaa'
rú'kūi ni'sij̄ Abraám. ¹⁹Ndáwáa
a'kūi Abraám ni'dij̄ wajin' a'giūu
náa iñúu' isí dí gíwán' náa
jmbaa' Makpélá dí k̄riga mijngii
inuu Mámré, dí ikaa-má mbi'yuu
Ebrón, náa jmbaa' Kanaán.
²⁰Xú'kūi ka'nii niguanúu ñawúun'
Abraám jmbaa' jmāa iñúu'
isí dí ríga-má ikí, dí māgi'doo
jmbayuu' dí náa ma'diín an̄guin̄,
dí ni'sij̄ náa ejín-xíníi' Ét.

Abraám ndayáa' bu ma'ni a'giūu Isaák

24 ¹Abraám n̄ik̄ij̄-má
wéñúu', xú'kūi-má
Anulú Mekuíi' na'ni sājku-rámáa'
jmāa mbá xúguíi'. ²A'kūi dí
Abraám ni'túun mbáa xtajmiúu,
bu ni'níi-má xtáa náa go'óo,
bu na'tí-ñájuun' mbá xúguíi' dí
gí'doo:

—Ataxkajma táan náa agoo
xtiyu' gīi, ³mu dí mātaxu'dá-
mina' náa inuu Anulú Mekuíi,
Anulú-má bu ni'ni meku jmāa
kub̄a', dí xát̄a'yáa' mbáa a'gū
bu gūa'xiúún'-má bu ejín-xíníi'
Kanaán, dí mbayáa a'diól', skamá
gīi xtáa gajmí'. ⁴Xá'ni xú'kūi,
m̄idxu'-má siek̄ij̄ náa xujiun'
náa kúwiin an̄guin', mu dí ikí
gát̄a'yáa' bu ma'ni a'giūu a'diól'
Isaák.

⁵Ikú xtajmá nigoo':

—Díi gán̄i má dí síyóo gá'ka
a'gū ma'ká jmu' náa jmbaa' rígi
rá. Lá ma'gá kayaa a'diáa' náa
xujuin náa nidxa'-má rá.

⁶Ikú Abraám ni'tí:

—Tayáa-lá, xádxūu'-lá cháa
a'diól' ikí. ⁷Anu' Mekuíi, bu
niríñūu'-má náa go'óo anu',
xú'kūi-má náa xujiúún an̄guin̄,
bu nikuda-mina' dí ni'tún':
“Jmbaa' rígi majxnúu ejín-
xíniáa'”, ikaa-má maku'maa

mbáa ánkli bu mambáyáa', mu dí mīdxá' cháa ñú'úún bu ma'ni a'giuu a'dió'. ⁸Má síyóo a'gu mīdxá' jmaá', níkríñaa'-má dí nitaxúda-mina' náa ikúún xú'kui rá. Ndoó-má dí xádxú' cháa ñú'úún a'dió'.

⁹A'kui dí xtajmá nigídá' ñawúun' náa agoo xtiyuu xabu níkií Abraám, xú'kui-má níkuda-mina' dí ma'ni mbánúu ñajun' rígi. ¹⁰A'kui dí xtajmá niguguiin mbá guwiiin' xujkú' bu mbi'ñúú kaméyú bu drígióo-má xabu níkií, xú'kui-má nígu mba'a

enii xtamínú' dí nira'wíí dí drígióo-má xabu níkií. Ikú nígájnúu níjka, a'kui níjkanú jndu náa Mesopotámía náa gí' xujiuun Nakór. ¹¹Níjkanú-má ikí ndóo najka rákí', ndóo-má nagájnúú gu'a'xa' nuda iya'. A'kui ni'ni dí masmbatiguun mbuyaa xuún' kaméyú náa gí' mbá púsiuu iya', náa rawuun' xujuin. ¹²Ikú ni'tí: «Anu' Mekuíí, Diúu-má drígióo xabu níkií Abraám, naqa-káñáa' dí magi'doo numuu dí maní xúgui, ikaa jngóo makujmaa dí nandaa' xtayáa xabu níkií Abraám. ¹³Dí xúgui rá,

Esta ilustración
no está
disponible.

Ni'kanú xtajmiúu Abraám náa nuda iya' gu'a'xa'. (24.14)

xtáá gji náa iduu iya', xú'kui-má nagájnúú ruda iya' gu'a'xiúún' xabu bu kúwíin náa xujuin rígi. ¹⁴Ga'ni dí dxá'gú bu matuun: “Nata-káñáa', trígú táan rayaa' mu dí magan' táan sí'gí' iyaá’”, ikú ikaa ma'tí: “Agiin, xú'kui-má majxnuu muwaaan xujkiáa' mangiin”, ga'ni dí bu'kui ñajuun' bu nitriyaa' ikáán dí ma'ni a'giuu xtajmiáa' Isaák. Mu dí xú'kui mbayoo dí pú nandaa' xtayáa xabu nikii.»

¹⁵Jndu xoó-má támboo ra'túun Anulú, ndóo ndi'yoo dí na'ka Rebéka, grígú raya' náa xpajpoo. Ikaa ñajuun' guáxioo Betuél, bu a'diío Nakór jmaa Mílká, bu dxájuu-má Abraám. ¹⁶Dxá'gú bu'kui pú si'yáa, xú'kui-má jndu dimbáa-má xabu xoó tígú jmaa. Níkajtaa náa iduu iya', ni'ni majní' rayoo'. Nachoo-má ma'gaa ¹⁷ndóo dí xtajmá nijka mbá nacha gáxkamaa, ikú ni'túun:

—Nata-káńáa' dí marajxnu'
táan sí'gíi' iyaá' magan', dí kajni'
náa rayaa'.

¹⁸Ikú Rebéká nigoo':

—Agiin, xabu nikii.

Mbá nacha nirígú rayoo'
náa xapjoo, nigujtuun jmaá
ñawúun', ikú nijxnúu magaan.
¹⁹Ndóo niémboo xtajmá ni'gaan
iya', ikú ni'tí Rebéká:

—Xú'kui-má maríyá' iya'
muwaaan xujkiáa' mangiin, jndu
gági'múú.

²⁰A'kui dí mbá nacha
niguxi'ńá-jngaa iya' náa rguwa',
ikú xoó nijka ragáyúu gágú
bujúu' iya', xú'kui jndu ni'waaan
mbá xúguíin' kaméyú. ²¹A'kui dí
xtajmá wíi niwiji ndi'yoo dxá'gú,
mu dí mbá'yoo má Anulú Mekuí
ni'ni dí magi'doo numuu dí ni'ka,
o má nanguá bu'.

²²Ndóo niémbúun ni'waaan iya'
kaméyú, a'kui dí xtajmá nijxnúu
Rebéká mbá xábi ajuan' mujmu'
dí mbá tiku síkló^m dí kiwun,

Nakánáa xábi dxá'gú e'ni xtajmá. (24.22)

^m 24.22 Mbá tiku síkló gí'doo 6 grámú.

xú'kui-má nijxnúu ajma xábí dí magrua'q náa apuu ñawúun' dí mbá guwq' síklóⁿ dí kiwun. ²³Ikú ni'túun:

—Sáá-lá guáxioo ñajuaan' nu. Aratún' táan mú dí majan' náa go'óo anaq' dí muguájúnxu munú'.

²⁴Ikú ikaa nigoo':

—Ikúún ñajun' guáxioo Betuél bu a'diío Nakór jmaq-má Mílká. ²⁵—Xoó ni'tí—: Xú'kui-má náa gu'úxu ríga náxní jmaq rajxa, mangaa-má ríga náa muguajúnla.

²⁶A'kui dí xtajmá nirájka-rígú edxuú, ni'ni mbaq Anulú Mekuíí. ²⁷Ikú ni'tí: «Aguma mbaq Anulú Mekuíí, bu Diúu-má drígoo xabú níkií Abraám, numuu dí tábumuu dí gajkuun nandoo ka'yoo xabú níkií, ikaa jngóo mbájmbuú ní'ka kañúú náa gu'úún anguiin xabú níkií.»

²⁸A'kui dí dxá'gú mbá nacha nijkaq náa go'óo rudúu gá'túún dí xká'nii nirígá. ²⁹Xú'kui-má Rebéká gí'daa mbáa dxájuu bu mbi'yuu Labán, ikú nigájnuu mbá nacha nijka gáyáa xtajmá náa iduu iya'. ³⁰Numuu dí bapa-má ndi'yoo xábí jmaq ajuan' dí tra'q náa ñawúun' dxágiúu, xú'kui-má ni'dxuun dí ni'tí dxágiúu: «Xígi

ka'nii ni'tún' xabú bu'kui.» Ikaa jngóo Labán nijka gá'yoo xabú, náa wíji gajmíi kaméyú náa iduu iya'. ³¹Ikú ni'túun: «Aya, ikáán bu ni'ni sajku-rámáa' Anulú Mekuíí. Ndíjka-lá dí náki gií xiajún rá. Numuu dí niní míjiúun'-má gu'wá náa maxiajun, xú'kui-má ríga-má náa maguanúú xujkiáa'.»

³²Ikú xtajmá ní'ka gu'wáa, a'kui dí Labán nigruigú e'dúún kaméyú, mangaa-má nijxnúu náxní jmaq rajxa mupu. Xú'kui-má nijxná iya' dí mbi'juu' rajkúu xtajmá, jmaq-má dí mbi'juu' rajkúún bu ní'ka gajmíi. ³³Xú'kui-má nijxnáa dí miku, ikú ikaa ni'tí:

—Xákuí'su jndu ndóo gámbó' ratq dí pú numuu e'ká.

Ikú ni'tí Labán:

—Aratá-má.

³⁴Ikú ni'tí:

—Ikúún ñajun' xtajmiúu Abraám. ³⁵Anulú Mekuíí pú ni'ni sajku-rámáa' xabú níkií, ikaa jngóo xtáa míjián' wéñúu'. Gí'diin mugu, xedi, xú'kui-má gí'doo ajuan' dí mi'xá jmaq dí mujmu', xú'kui-má gí'diin xtajmá xabeka, xtajmá gu'u, mangiin-má kaméyú jmaq búru. ³⁶Xóo-má Sára bu a'giuu xabú níkií, nigumaa mbáa a'diío dí

ⁿ 24.22 Mbá guwq' síkló gí'doo 110 grámú.

xíñaa'-má ñajuun'. Ikaa niguu mbá xúguí' dí gí'doo anuu.
³⁷Xú'kuí-má ikaa xabú níkií ni'ni-káñú' dí maku'dá-mina'. Xígi ni'tún': "Xátayáa' mbáa a'gu bu gua'xiúún'-má ejín-xíníi' Kanaán náa jmbaa'-má xtáa gii, dí mbayáa a'diío'. ³⁸Xá'ni xú'kuí, mīdxu'-má siekií náa go'óo anu' náa kúwiin anguin', mu dí ikí gátayáa' bu ma'ni a'giuu a'diío'."

³⁹»Ikú ikúún nītuun: "Díí gáni má dí síyóo a'gu ma'ká jmu' rá." ⁴⁰Ikú ikaa nigoo: "Anulú Mekuí, bu níjka rajxtáa jmaa nīdxu', ikaa gáku'maa ánkli drígoo bu mīdxu' jmaa', mu dí magi'doo numuu dí náa mīdxu'. Ikaa jngóo mīdxu' cháa bu ma'ni a'giuu a'diío', dí náa ejiúún anguin' náa go'óo anu'. ⁴¹Mbóo-má dí mandoo ma'ni kríñaa' dí nitaxúda-mina' náa ikúún, má dí séjxniiaa' a'gu ndóo nīdxu'nú-má náa gu'úún anguin'. A'kuí dí níkríñaa'-má dí nitaxúda-mina' xú'kuí rá."

⁴²»Ni'kánú-má náa iduu iya' xúguí, ikú nīta: "Anu' Mekuí, Diúu-má drígoo xabú níkií Abraám, má dí ikáán natani dí magi'doo numuu náa najká, ⁴³xúguí dí xtáa náa iduu iya', ga'ni dí dxá'gú bu ma'ka gáyá iya', ikú matuun: 'Nata-káñáa'

dí marajxnu' táan sí'gíi' iya'a' magan' dí kajni' náa rayaa', ⁴⁴ikú ikaa ma'tún': 'Agíin, xú'kuí-má maríyá' iya' muwaaan xujkiáa' mangiin', ga'ni dí a'gu bu'kuí nítríyaa' ikáán, Anu' Mekuí, ma'ni a'giuu a'diío xabú níkií."

⁴⁵»Jndu xoó-má támbó' ratuun Anulú náa awúun ajkiun', ndóo ndiyoo na'ka Rebéká kayóo rayoo' grígú náa xpajpoo, nakajtaa gágú iya' náa iduu iya'. Ikú nītuun: "Nata-káñáa' dí marajxnu' táan sí'gíi' iya'a' magan'." ⁴⁶A'kuí dí mbá nacha nírigú rayoo', ikú ní'tí: "Agíin, xú'kuí-má majxnuu muwaaan xujkiáa' mangiin." Ikú-má nigan', xú'kuí-má nī'waaan xujkú' mangiin. ⁴⁷A'kuí nírajxuu: "Sáa-lá guáxioo ñajuuan' nu." Ikú ikaa nigoo: "Ikúún ñajuun' guáxioo Betuél, bu a'diío Nakór jmaa Mílká." Ikú nígidá' xábí náa rakóo, xú'kuí-má nígruá'q xábí náa apuu ñawúun'. ⁴⁸Ikú nírájka-rígú edxu' níni mbaa xú'kuí-má ndiya-majkuu Anulú Mekuí, bu Diúu-má drígoo xabú níkií Abraám, numuu dí mbájmbuú ní'ka kañúú' dí mbayaa gá'gá guáxioo dxájuu xabú níkií, bu mbayáa a'diío. ⁴⁹Dí xúguí rá, guta-má jmbala

má gajkuun dí nangawíin' ajkianla kuyaa xabu níki. Xú'kuí-má gutun' mangaa má nanguá, a'kuí dí mbayoo-má díí gí'maa maní, xú'kuí rá.

⁵⁰A'kuí dí Labán jmaa Betuél nigawíí':

—Náa Anulú Mekuíí e'ka rígi. Ikáan'xu xándoo dí mutaan'xu má míjián' o má ramíjián'. ⁵¹Gii xtáa Rebéká, ayu' jmaa' mu dí ma'ni a'giyu a'diíoo xabu níki, dí xóo-má ni'tí Anulú Mekuíí.

⁵²Ndóo xtajmiúu Abraám ni'dxuun ajngúún, ikú nismbátigoo mbayíí' ni'ni mbaa Anulú Mekuíí. ⁵³Ikú xtajmá niguwíí xábí ajuan' mi'xá jmaa xábí ajuan' mujmu', jmaa-má xtíñúú gu'yu, ikaa rú'kuí nijxnúu Rebéká. Xú'kuí-má nijxnúu dxájuu jmaa rudúu Rebéká i'wá' dí misaan'. ⁵⁴A'kuí-má níkuí'su gajmíi xabu bu niguwá' jmaa nindxuu, ikú ikí-má ninu' mbu'un rú'kuí. Ndóo ndijuii mi'chq, ikú ni'tí:

—Guni'ñú'-má ma'gáa' náa xabu níki rá.

⁵⁵Ikú nigoo' dxájuu Rebéká jmaa rudúu:

—Xóo maguanúu dxá'gú gajmiúxu imba-guwa' mbi'i wáa, ndáwáa gá'ga.

⁵⁶Ikú xtajmá ni'túún:

—Xúriko'-lá, numuu dí Anulú Mekuíí-má ni'ni dí magí'doo numuu dí ni'ká. Guni'ñú' mu dí ma'gáa' náa xabu níki.

⁵⁷A'kuí ikiin nigoo':

—Mundxa'wáa-má dxá'gú ma'ka, mu dí murajxií.

⁵⁸Ikú a'kuí nindxq'waa ma'ka Rebéká, ikú nitáán:

—Lá midxu' jmaa' xabu bigi rá. Ikú ikaa nigoo':

—Ma'gá lo.

⁵⁹A'kuí dí niníñaa' ma'ga Rebéká jmaa a'gu bu ni'ni makii, xú'kuí-má niníñaa' ma'gaa xtajmiúu Abraám gajmíi-má xabií. ⁶⁰Ikú niní sajku-rámáa' Rebéká, nitáán ajngáa rígi:

«Ikáán, dxágiúxu, ganindxq' rudúún xabu bu ma'ni mbi'iin wéñúu'.

Xú'kuí-má ejín-xíniáa' gúti-ñajuín' xujiúún xabu sian'»

⁶¹A'kuí nitujxuu Rebéká gajmíi gu'a'xa' bu numbayíí, ikú nidruwíin kaméyú, a'kuí nigúún gajmiúú xabu. Xú'kuí ka'nii ni'ni xtajmá dí nijka gáyáa Rebéká, a'kuí níjkaa.

⁶²Xóo-má Isaák na'kaa-má dí nijka náa púsiuu iya' «Bu Nda'ya Nda'yo'», numuu dí ikaa, náa jmbaa'-má Negéb xtáa.

⁶³A'kuí mbá wakí' nijka Isaák

Na'ti-ngawúún anguiin Rebéká dí najka. (24.61)

gándxa'wá-mina' náa xanáá,
 ikí niyaxjì ndi'yoo dí naguwá'
 kaméyú. ⁶⁴Xú'kui-má niyaxjì
 Rebéká mangaa, ikú ndi'yoo
 Isaák. A'kui nìkajtaa náa sūdū
 kaméyú. ⁶⁵Ikú nirajxuu xtajmá:

—Sáá-lá xabíi ñajuun' bu
 na'ka gásijnulú náa xanáá
 ñú'úún rá.

Ikú nigoo' xtajmá:

—Ikaa xabu níkiì drígó'
 ñajuun'.

A'kui-má nirogoo inuu jmaa
 xtiin.

⁶⁶A'kui dí xtajmá ni'túun
 Isaák mbá xúguí' dí ni'ni. ⁶⁷Ikú
 dí Isaák nì'ka kayáa Rebéká náa
 gu'wá xtiin náa nijxtáq rúduu.

A'kui ndiyáa dí ni'ni a'giuu,
xú'kui-má pú nindoo ka'yoo. Ikú
Isaák ni'nii qjkiuun dí najmúu dí
nikáñúu rudúu.

Bu ñajúún' ejín-xíníi'
Abraám jmaa Setúrá

25 ¹Abraám ndiyáa imbaa
a'gu bu mbi'yuu Setúrá.

²Ikaa ni'nii ejin bigi jmaa
Abraám: Simrám, Joksán, Medán,
Madián, Isbák, jmaa Súwá.

³Joksán nigumii ejin bu ñajúún'
Séba jmaa Dedán. Bu Dedán ni'ni
anuú xúguin' ejín-xíníi' Asúr,
ejín-xíníi' Letús jmaa-má ejín-
xíníi' Leúm. ⁴Xóo-má bu ejin
Madián ñajúún' Éfá, Éfer, Anók,
Abída jmaa Éldá. Mbá xúguin'
bigi ñajúún' ejín-xíníi'-má Setúrá.

⁵A'kui dí Isaák nigruigúu mbá
xúguí' dí gí'doo Abraám. ⁶Xóo-
má ejiuún bu i'wín'-má gu'wii
xá, mámbáa ríga dí nijxnuú dí
nákí ka'nii xoó xtáa nda'ya,
xú'kui-má niku'mii magúún
sínguán' náa jmbaa' na'ka jka',
mu dí naxákúwín gajmiúú Isaák.

Abraám nikáñúu jmaa nijui'dii

⁷Abraám nijxtáa mbá siéntú
ijsu-maskíñú' guwa'-minísú (175)
sigu'. ⁸A'kui nijka xuu' Abraám,
nikáñúu míjiúun' ndóo niki-má
wéñúu', ikú niguín anguiin.

⁹A'kui dí Isaák jmaa Ismaél, bu
ejin-má Abraám, nidi náa iñúu'
isí dí náa jmbaa' Makpélá, náa
jmbayuu'-má Efrón a'diío Soár,
bu ejín-xíníi'-má Ét, dí gí' mijngii
inuu Mámré, ¹⁰jmbaa'-má dí ni'si
Abraám náa ejín-xíníi' Ét. Iki-má
nijui'dii Abraám náa-má nijui'dii
Sará bu a'giuu. ¹¹Ndáwáa ndóo
niémbá nikáñúu Abraám, ikú
Anulú ni'ni sajku-rámáa' Isaák.
Xú'kui-má nijxtáa náa mijngii
iduu iya' «Bu Nda'ya Nda'yo!».

Bu ñajúún' ejín-xíníi' Ismaél

¹²Bigi ñajúún' ejín-xíníi'
Ismaél bu a'diío-má Abraám,
bu ni'nii jmaa Agár bu na'ka
náa Ejiptó, xtajmiúu-má Sará.
¹³Xígi mbi'núú ejin Ismaél,
xóo-má nijka ragumii: Ada gi'nii
mbi'yuu Nebayót, ndáwáa na'ka-
má Sedár, Adbeél, Mibsám,
¹⁴Mísmá, Dúmá, Mássá, ¹⁵Adár,
Témá, Jetúr, Náfis jmaa Sedémá.
¹⁶Bu'kui ñajúún' bu mbá guwii'
ijma ejin Ismaél, xóo-má
mbi'yuu xujiúun jmaa-má náa
kúwín. Mámbáa na'tí-ñájuun'
mámbá kujtiin anguiin. ¹⁷Ismaél
nijxtáa mbá siéntú imba-maskíñú'
guwa' ijuan (137) sigu'. A'kui
nijka xuu' nikáñúu, xú'kui-má
niguín anguiin. ¹⁸A'kui dí ejín-
xíníi' Ismaél nikúwá náa jmbaa'

Abílá ajndu náa Súr, dí náa mijngii inuu Ejíptó, náa kamboo Asíriá. A'kui-má níkáñúu Ismaél náa inúú mbá xúguíin' anguíin. ^ñ

Xká'nii nigumaa Jakób jmaá Esau

¹⁹Bigi bu ñajúún' ejín-xíníí' Isaák. Dí ikaa, a'diío-má Abraám ñajuun'. ²⁰Ikaa gí'doo ajma-skiñú' (40) siguu' ndóo ndiyáa Rebéká, bu guáxioo Betuél a'dá-xíníí' Arám bu xtáa náa Padán-arám, bu dxágiúu-má Labán a'dá-xíníí'-má Arám. ²¹Isaák ni'tí-káñúu Anulú Mekuíí' jmaá numuu a'giúu, numuu dí nanguá eyoo gágumii ejíin. Anulú Mekuíí' ni'dxawuun dí ni'tí, ikú ni'ni endií Rebéká. ²²A'kui dí nagi'duun ejíin kajchúún náa awúun, ikú ni'tí: «Mú dí xú'kui ríga, díí-lá numuu gájxtáa xú'kui rá.» A'kui nijka gárajxuu Anulú Mekuíí'. ²³Ikú nigoo' Anulú Mekuíí:

«Ajma xujuin mba'u ríga náa awáan'.

Dí ajma xujuin rú'kui, ma'ni wájíí' náki-má náa awáan'.

Mbá xujuin magi'doo itáan mbaa siekií ke xóo dí imba xujuin.

Xú'kui-má bu gi'nii ma'ni

ñajun' drígoo bu gi'taá.»

²⁴Dí ndóo nijkanú mbi'i dí magumii ejíin, a'kui nikujmaa dí kuété' ejin kajchúún awúun.

²⁵Bu nigumaa ginii, xání' maan' edxuu, xú'kui-má mbá xabii gí'doo tásiuun, jndu xóo xtóo xujkú' ka'nii. Ikaa nijxna-mbi'íí Esau. ²⁶Ndáwáa nigumaa gi'tioo, kujtuun níjxtuun rajkúu Esau jmaá ñawúun', ikú ikaa ni'ni mbi'yuu Jakób. Isaák gí'doo ajsú-skiñú' (60) siguu' dí ndóo nigí'diin ejin a'giúu.

*Esau nigujua dí ka'yoo maguu
dí xabu gi'nii ñajuun'*

²⁷A'kui-má nijka ranii ejin. Dí Esau ninindxuu mbáa xabu bu namañuu míjián' najxnúu xujkú', naniguu' ma'ga xanáa. Xóo-má Jakób ninindxuu mbáa xabu babaa', naniguu' dí majxtáa gu'wáa. ²⁸Xóo-má dí Isaák nandoo ka'yoo Esau, numuu dí na'kuun xujkú' bu najxnúu. Dí Rebéká rá, nandoo ka'yoo Jakób.

²⁹Mbá mbi'i ndóo Jakób na'ni-míjiúun' ganisu, Esau pú né'ngoo e'kaa náa xanáa.

³⁰Ikú Esau ni'túun Jakób:

—Nata-káña'a' dí marajxnu' dí nitani míjiáan' dí maan' rú'kui mi'ku táan, numuu pú né'ngoo'

^ñ 25.18 Ikaa-má ajngáa ebréó dí wayuu najxná imba kumq dí xigi e'tí: «Ikiin ejín-xíníí' Ismaél niní sínguá-mijna náa inúú-má xúguíin' anguíin», xóo na'tí náa 16.12.

naxkidxu'. (Ikaa jngóo ni'ni mbi'yuu Edóm.)^o

³¹Ikú Jakób nigoo':

—Ginii kayuu' gátagojo' dí ka'yaa' mīdaa dí xabū gi'nii ñajuaan'.

³²Ikú Esaú ni'tí:

—Lá sétayáa dí ajndu nandoo-má gákáñú' xkidxu' rá. Dí-lá gí'doo numuu dí xabū gi'nii ñajun' rá.

³³A'kuí Jakób ni'tí:

—Ataxúda-mina'-má xúgui, náa inu'.

Ikú ikaa Esaú nikuda-mina'. Xú'kuí ka'nii nigujuqa náa Jakób dí ka'yoo maguu ikaa, dí xabū gi'nii ñajuun'. ³⁴A'kuí dí Jakób nijxnúu Esaú guma jmaā yaja lentéjā dí ni'ni míjiúun'. Ikú níkuí'su, a'kuí-má nītūjxūū nijka. Xú'kuí ka'nii dí nánguá ndi'ya-majku-mina' Esaú dí xabū gi'nii ñajuun'.

Isaák nijka náa Jerár

26 ¹Ndáwáa nirígá ewi' náa numbaa' rú'kuí, mbá-má ewi' dí nirígá ginii, dí náki mbi'i dí nijxtáa Abraám. Ikú nijka Isaák náa xtáa Abimelék bu xabū ñajun' dríguún xabū filistéo, náa xujuin Jerár. ²Ikí nikujmaa Anulú Mekuíí náa inuu, ikú ni'túun: «Xáyajtaa náa

Ejíptó, arajxtaa náa jmbaa' dí maṭaṭan' ikúún. ³Arajxtaa-má xoó e'choo' náa jmbaa' rígi. Ikúún majxtáa jmaā nindxaā', xú'kuí-má mañi sajku-rámáá'. Numuu dí ikáán gajmiáa' ejín-xíniáa' majxnāa' mbá xúguíí' jmbaa' rígi, mu dí xú'kuí mambanúu awan dí níku'dá-mina' jmu' anaā' Abraám. ⁴Mañi dí ma'ni mbi'iin ejín-xíniáa' jndu xóo mbi'iin a'guāan bu kajchúún mekuíí, xú'kuí-má majxnūū ejín-xíniáa' mbá xúguíí' jmbaa' rígi. Xú'kuí-má mbá xúguíí' xujuin dí ríga inuu numbaa', maḡuma sajku-rámúu' jmaā numúú ejín-xíniáa'. ⁵Numuu dí Abraám ni'dxuun dí nītūun, xú'kuí-má ni'ni mbánúu dí nīta-ñajuun', xú'kuí-má ni'ni mbánúu xtángoo drígo', xú'kuí-má dí niṣngóo.»

⁶A'kuí dí Isaák nijxtáa náa Jerár. ⁷Xú'kuí-má xabū bu kúwiin náa jmbaa' rú'kuí nirajxii jmaā numuu a'giūū. Ikú ikaa nigoo': «Dxágiú' ñajuun'», numuu dí nimíñúu gá'tí dí a'giūū ñajuun'. Mu dí naḡumuū dí xabū náa jmbaa' rú'kuí maḡiyáa jmaā numuu Rebéka, numuu dí pú si'yáa wáa kiajxūū ka'nii. ⁸Dí ndóo ni'ni-má mbayūū' mbi'i dí xtáa Isaák ikí, a'kuí dí Abimelék,

^o 25.30 Náa ajngáa ebréó, mbi'yuu Edóm nawáán wáa xóo ewáán ajngáa dí na'tí «maan'». Atayáa náa 25.25.

bū na'tí-ñájúun' xabū filistéó,
ningutiyá' náa iñúu' gu'wá,
ndi'yoo dí Isaák naxkajmaa
baba' Rebéká. ⁹A'kuí dí Abimelék
nindxa'óo Isaák, ikú ni'túun:

—Áán, gajkuun-má dí a'gíaa'
ñajuun' ka'nii xú'. Ndéjuun'
niratá: “Dxágiú' ñajuun'”, xá.

Ikú Isaák nigoo':

—Numuu dí ikúún nikumú':
“Gamíi dí maqañú' gá'ni jmaa
numuu ikaa.”

¹⁰Ikú Abimelék ni'tí:

—Díi numuu dí xígí nitañuxu
rú'. Dí itaán kayuu' migu jmaa
a'gíaa' mbáa xabū xujuin gií,
xú'kuí-má ikáán nidxa' cháa'
a'ká náa ikáan'xu gá'ni.

¹¹A'kuí dí Abimelék ni'túun
mbá xúguíin' xabū xujuin: «Má
mbáa bū maguguaa xabū bigí o
a'giuu, gajkuun dí maní maqañúu
xabū bū'kuí.»

¹²A'kuí Isaák ni'du náa dí
jmbaa' rú'kuí, xú'kuí-má dí sigu'
rú'kuí niguu mbá siéntú (100)
dí mámbá dí ni'du, numuu dí
Anulú Mekuíi na'ni sajku-rámáa'.

¹³A'kuí dí ikaa nijka ragí'doo
wéñúu', xú'kuí-má nijxtáa
míjiúun', jndu nigí'doo wéñúu'
numuu. ¹⁴Nigí'diin mbi'iin mugu,
xedi, xú'kuí-má xtajmá, ikaa
jngóo dí xabū filistéó nixíguun
kuyáa. ¹⁵Xú'kuí-má mbá xúguíi'

púsiuu iya' dí nindii xtajmiúu
Abraám bū anuu Isaák dí náki
nijxtáa, niruguaá xabū filistéó,
nini majtíi kuba'. ¹⁶A'kuí dí
Abimelék ni'túun Isaák: «Tani
kaní-mina' náa ikáan'xu, numuu
dí pú itáan mbaa siekii xta'dáa
ke xóo dí ikáan'xu.»

¹⁷Ikú Isaák niríya-mina' ikí,
nigí' go'óo náa jmbaa' xkuá
Jerár, ikí-má nijxtáa. ¹⁸A'kuí
dí Isaák nigí'wíi būjúu' xúguíi'
púsiuu iya' dí nijui'ndii náki
dí nijxtáa anuu, dí niruguaá
xabū filistéó dí ndóo niémbá
nikáñúu Abraám. Ikaa-má
nijxná mbi'yuu mámbá púsú dí
xóo-má mbi'yuu nijxná anuu.

¹⁹Ndóo dí xtajmiúu Isaák nindii
náa xkuá rú'kuí, ikí nixkamaa
mbá iduu náa nakrá'áan iya'.
²⁰A'kuí dí bū nduñúu xujkú'
náa Jerár nigí'duun gajmiúu bū
nduñúu xujkiúu Isaák. Ikiin niti:
«Ikáan' drígúxu ñajuun' iya'.»
Ikaa jngóo Isaák nijxná mbi'yuu
iduu iya' rú'kuí «Jngáa», mu dí
jmaa numuu ikaa nigí'duun.

²¹Xú'kuí-má nindii imboo' púsú,
nigí'duun-má jmaa numuu
mangaa. Ikaa jngóo nijxná
mbi'yuu «Sian!». ²²A'kuí dí Isaák
niríya-mina' ikí, ni'ndii imboo'
púsú, a'kuí dí nánguá nigí'duun
jmaa numuu ikaa. A'kuí dí púsú

rú'kui nijxnúu mbi'yuu «Jmbaa' majan'», ikú ni'tí: «Ajndu xúgui dí Anulú Mekuí ni'ni dí makuwaa náa majan', ikaa jngóo magajnúu míjián' dí mu'ni náa jmbaa' rígi.»

²³Ikí-má nigájnaa nisimaa náa Beerséba. ²⁴Ikaa-má mbu'un rú'kui, nikujmaa Anulú Mekuí náa inuu, ikú ni'túun: «Ikúún ñajun' Diúu drígoo anaq' Abraám. Xámíña', numuu dí ikúún xtáa jmaa nindxaq', xú'kui-má maní sajku-rámáa', maní dí ma'ni mbi'iin ejín-xíniáa', numuu dí pú nando' kayoo xtajmiú' Abraám.»

²⁵Ikí-má nirngujxi isí náa niríya' mbi'yuu Anulú Mekuí dí ni'túun. Ikí-má nigí' go'óo, xú'kui-má xtajmiúu nindii mbá púsiyu iya'.

Isaák ni'ni mbá awan jmaa Abimelék

²⁶A'kui dí Abimelék bu xtáa náa Jerár, ni'ka gá'yoo Isaák, xú'kui-má Ausát bu nambájxu jmaa, xú'kui-má Fikól, xabu edí bu na'tí-ñájúun' xabu kuda ajuan'. ²⁷Ikú ni'túun Isaák:

—Ndíjka-lá guwa' góyo' ikúún, dí ikáan'-má síyála góyo', xú'kui-má nixkriñuu' náa xtáa jmaa nindxala.

²⁸Ikú ikiin nigoo':

—Nduyaaxu dí Anulú Mekuí xtáa jmaa nindxaq'. Nita-míjná-

máxu dí xúgui maxu'dá-míjná mbá awan, náa ikáan jmaa náa ikáan'xu. ²⁹Xátañuxu dí ramíjián', xóo-má ikáan'xu túñaq'xu dimbá dí ramíjián', ndoó-má dí míjián' niñaq'xu, xú'kui-má gagi nita-ngáwáa'xu. Nduyaq-máxu dí Anulú Mekuí na'ni sajku-rámáa'.

³⁰A'kui dí Isaák ni'ni gajmí mbá ndxaq, náa nipi'su xú'kui-má ni'waaq. ³¹Pú mi'cha niguájxuún dí jmba mbi'i, xú'kui-má nixuda-mijná mbá awan. A'kui dí Isaák ni'tí-ngawúun, a'kui dí ikiin gagi niguún.

³²Ikaa-má mbi'i rú'kui niguá'nuú xtajmiúu Isaák, nitáan jmaa numuu púsú dí nindii: «Nixkamaaxu iya' rá.»

³³Ikú iya' rú'kui nijxnúu mbi'yuu Séba. Ikaa jngóo dí xujuin rú'kui ni'ni mbi'yuu Beerséba jndu-má xúgui.

³⁴Ndoó dí Esaú gí'doo ajmaq-skiñú' siguu', ikú ndiyáa Judít dí ma'ni a'giyu, bu guáxioo-má Béri bu xabu Ét. Xú'kui-má ndiyáa Basemát, guáxioo Elón bu xabu-má Ét. ³⁵Ikiin niní dí ma'ni siin' ajkiyuun Isaák jmaa Rebéka.

Isaák e'ni sajku-rámáa' Jakób

27 ¹Ndoó ni'ni xi'ñáa' ñajuun' Isaák, xú'kui-

má nánguá e'ku-rigoo, a'kuí
nindxa'óo Esaú bu a'dá-gi'nii, ikú
ni'túun:

—A'dió', Esaú.

Ikú Esaú nigoo':

—Gij-má xtáá.

²Ikú Isaák ni'tí:

—Natayáá-má dí ni'ni-má
xi'ñáá' wéñúu' ñajun', séyoo náa
mbi'ii gákáñú'. ³Ayá xkamídáa'
jmaa xkudú drígaq', ayu' náa
xanáá gátq'yáa' mbáa xujkú',
mu dí midxqa' cháa. ⁴Xú'kuí-má
matani míjiáán' xóo-má nanigu'
ikúún, mu dí midxa' cháa' mi'ku.
A'kuí dí ikúún maní sajku-rámáá'
dí náki xóo sákáñú'.

⁵Rebéká na'dxuun dí xká'nii
Isaák na'túun Esaú. Ikú nijka
Esaú xanáá gáyqa' xujkú' bu
ni'dxuun dí ma'kqa kayáa. ⁶A'kuí
dí Rebéká ni'túun Jakób:

—Xígi nidxuun ewán e'túun
anaq' ikaa dxájuaa' Esaú: ⁷“Ayu'
gátq'yáa' mbáa xujkú-xaná mu
dí matani míjiáán' mi'kuu. A'kuí
dí ikúún maní sajku-rámáá' náa
inuu Anulú Mekuí dí náki xóo
sákáñú'.” ⁸Dí xúgui rá, a'dió',
tanimbaa' dí mataan', dí majxna-
ñájuaan' matani. ⁹Ayu' xúgui
náa kajtiin xujkú', aya xtiin ajmii
ejín-sújtuun' bu itáan míjiín', mu
dí maní míjiúun' dí miku anaq',
xóo-má naniguu' ikaa. ¹⁰A'kuí

ikáán midxu' cháa' miku anaq',
mu dí ma'ni sajku-rámáá' dí náki
xóo sákáñúu.

¹¹Ikú Jakób ni'túun rudúu:

—Natayáá-má dí dxáju' Esaú
mbáa xabu gi'doo wéñúu' tásiuun
ñajuun', dí ikúún rá, ndaa tásiún'.

¹²Ma'ni-má dí maxkajmúu' anu'
rá, ikú mba'yoo dí nani-ndúwaa'.
A'kuí dí ma'tí-srígúún, ra'káa-lá
dí ma'ni sajku-rámúu'.

¹³Ikú rudúu nigoo':

—A'dió', ska jndu ikúún
mbaya-mínuu' dí ma'tí-srígúún
ikáán. Ndoó-má tani ka dí
nataan', dí midxa' xtiin ejín-
sújtuun' bu'kuí.

¹⁴Ikú ikaa nijka gáguiin,
ni'kaq kaguin náa inuu rudúu.
A'kuí dí rudúu ni'ni míjiúun'
xóo-má naniguu' miku anuu.

¹⁵A'kuí dí Rebéká niguwíi xtiñúu
Esaú bu a'dá-gi'nii dí pú itáan
míjián', dí gi'doo-má náa go'óo,
ikaa nijxnúu matúwuun' Jakób
bu gi'taá. ¹⁶Xú'kuí-má nirogoo
jmaa xtúún ejín-sújtuun' náa
ñawúun' jmaa sapuu Jakób, náa
ndaa tásiuun. ¹⁷Ikú nixnájxuu
Jakób ganisu jmaa guma dí ni'ni
míjiúun'.

¹⁸A'kuí dí ikaa nijka kayóo
náa inuu anuu, ikú ni'tí:

—Anu'.

Ikú Isaák nigoo':

Naguma m̄jiúun' ganisu dí m̄iku anuu Jakób. (27.14)

—Aya rá. Sáa-lá a'diό'
ñajuaan' ikáán rá.

¹⁹Ikú Jakób ni'túun anuu:

—Ikúún ñajun' Esaú bu a'dá-
ḡi'nii. N̄ini-má xóo dí niratún'
m̄ani. Rajxuun' táan, m̄ara'ún
m̄i'su dí nijká gáyá' xanáá, mu dí
m̄atan̄i sajku-rámúú'.

²⁰A'kūi dí Isaák ni'túun a'diό:

—Xká'nii-lá nitani dí mbá
nach̄ nitaxkamaa xá.

Ikú Jakób nigoo':

—Numuu dí Anulú Mekuí, bu
Diú drígḡa', ni'ni dí mbá nach̄
m̄axkamaa.

²¹A'kūi dí Isaák ni'túun Jakób:

—Aya tá'ngúun mijngii mu dí
m̄axkajmáa mb̄ayoo má dí a'diό'
Esaú ñajuaan' o má nanguá bu'.

²²Ikú Jakób niku'ma-mina'
mijngii náa inuu anuu, a'kūi
nixkajmaa, ikú ni'tí:

—A'óo Jakób ñajuun' dí
a'óo, dí ñawúun', ñawúun' Esaú
ñajuun'.

²³Nanguá ndi'yoo sáa ñajuun',
numuu dí ñawúun' ḡi'doo tásiuun
xóo-má ka'nii ñawúun' Esaú, ikaa
jngóo nigí' m̄ani sajku-rámáa'.

²⁴M̄úú xóo nirajxuun:

—Gajkuun dí ikáán ñajuaan'
a'diό' Esaú ma'.

Ikú Jakób nigoo':

—Aan, ikúún.

²⁵A'kūi-má Isaák ni'tí:

—Aya cháa' mijngii, mu dí
m̄i'ku dí nidxu' gáta'yá' náa
xanáá, mu dí m̄ani sajku-rámáa'.

Ikú Jakób nijka kayóo mijngii, a'kui-má ni'ku Isaák. Xú'kui-má nijka kayóo iyoo' úbá dí ni'kuu ni'gaan anuu. ²⁶Ikú anuu ni'tí:

—Aya tá'ngúun mijngii, mu dí matasi'níi inu'.

²⁷Ikú Jakób niku'ma-mina' mijngii, nisi'nuu inuu anuu. Ikú Isaák ninijun ndi'yoo xká'nii ndatawun xtíńúu, ikú ni'ni sajku-rámáa' jmaq ajngáa rígi:

«Tiá-lá ndatawiin a'dió',

jndu xóo ndatawun xanáa, náa Anulú Mekuíi ni'ni sajku-rámúu' ka'nii.

²⁸Anulú gájxnáa' ru'wa dí na'ka mekuíi, xú'kui-má mbá xúguíi' dí najmaq náa inuu kuba', xú'kui-má gájxnáa' mbaq ejxúu ińuu rajxa jmaq iyoo' úbá.

²⁹Ganindxuún xtajmiáa' xabu mba'a xujuin, xú'kui-má mbá xúguíin' xabu

Isaák na'ni sajku-rámáa' Jakób. (27.27)

xujuin mba'u, gásmbatiguun
inaa'.

Xú'kuí-má ikáán gárata-
ñájúún' angiaan',
mangaa-má náa inaa' ikáán
gásmbatiguun ejiin rudáá'.
Gi'tá-sríguin bu nuti wéñáa',
xú'kuí-má gaguma sajku-
rámíi' bu nuti míjián' jmaq
numaa'.»

³⁰Ndóo niémboo Isaák ni'ni
sajku-rámáa' Jakób, xú'kuí-
má ra'kuún gájnaa Jakób náa
anu, a'kuí ni'kanúu Esáu dí
nijka gáyaa' xujkú' náa xanáa'.

³¹Xú'kuí-má ni'ni míjiúun'
mangaa dí miku anuu, ikú nijka
kayóo náa inuu anuu, a'kuí
ni'túun:

—Araxuun' rá, anu', mu
mi'su dí nijká gáyá' xanáa', mu dí
matani sajku-rámúú'.

³²Ikú Isaák ni'tí:

—Sáa-lá ñajuuan' ikáán rá.

Ikú Esáu nigoo':

—Ikúún ñajun' Esáu, bu
a'diáa' gi'nii.

³³A'kuí dí Isaák pú niguá'aan
wéñúu', ikú ni'tí:

—Sáa-lá ñajuun' bu ni'ka gi
xú'kuí rá, dí ni'ka kayóo nijxnú'
niku mbá xúguí' dí nijka gáyá'
xanáa', náki xoó sédxaa' ikáán.
Xú'kuí-má nini sajku-rámáa',

ikaa jngóo gaguma sajku-rámáa'-
má xá.

³⁴Ndóo ni'dxuun Esáu dí ni'tí
anu, ikú pú gaki nindxa'wá-
ská, xú'kuí-má pú ni'ni siin'
ajkiuun mangaa. Ikú ni'túun
anu:

—Atani sajku-rámúú' táan
mangúún, anu'.

³⁵Ikú Isaák ni'tí:

—Ni'ka gi'tiaa' ni'ni-
nduwúún', ikaa nigruigú dí
ka'yoo maguma sajku-rámáa'
ikáán.

³⁶Ikú Esáu nigoo':

—Áán, ikaa jngóo nijxna-
mbi'íi Jakób ka'nii xú'. Ajma
nutu-má dí na'ni-nduwúún'.
Nigruigú dí ka'yo' dí xabu gi'nii
ñajun', xú'kuí-má xúgui, nigruigú
bujúu' dí ka'yo' maguma sajku-
rámúú'. —Xú'kuí-má xoó ni'tí—:
Lá nánguá ríga xoó dí matani
sajku-rámúú' mangúún rá'.

³⁷A'kuí dí Isaák nigawuu'
Esáu:

—Nángíi ni'gíi' Jakób dí
ma'tí-ñájuaan', xú'kuí-má nini
dí xúguin' anguin manindxuún
xtajmá náa ikaa, xú'kuí-má nita
dí magi'doo ejxúu inuu rajxa
jmaq iyoo' úbá. Díí-lá gándoo
mani jmaq nindxaa' ikáán xúgui
rá, a'dió'.

³⁸Ikú Esáú nigawuu' anuu:
—Lá mbáwíí bu mandoo
matani sajku-rámáa' rá',
anu'. Atani sajku-rámúú' táan
mangúún, anu'.

Ikú xígú níkiixii nimbíya'
Esáú. ³⁹A'kuí dí Isaák ni'túun:
«Dí xúguí rá, ikáán marajxtaa
sínguán' náa kubá' dí
najmaa míjián',
xú'kuí-má ru'wa dí makajtaa
mekuíí.

⁴⁰Jmaa chídiqa'
matambáyí-mina',
xú'kuí-má manindxaq' xtajmá
náa inuu dxájuaa'.
Dí ndóo mbiyaa siekii,
ikú matrígúu yúkú náa rexaq'
dí natiajun' náa ikaa.»

Jakób nagáyúu náa inuu Esáú

⁴¹Esáú nánguá nindoo gá'yoo
Jakób, jmaa numuu dí ikaa ni'ni
sajku-rámáa' anuu. Ikú Esáú
ni'tí-mina': «Na'kanú-má mbi'i dí
makañúu anu'. Ndóo gánójngoo
síniginá rú'kuí, a'kuí dí maxíyaa
gí'tio' Jakób.» ⁴²Ndóo nijui'táán
Rebéká dí ni'tí Esáú, a'diío bu
gí'nii, ikú ikaa nikunguan' ajngáa
dí ma'ka Jakób, a'diío bu gí'taá,
a'kuí ni'túun:

—Lá natayáá rá, dxájuaa'
Esáú na'nii ajkiuun, numuu
namína' dí maxíñaa, mí'. ⁴³Dí

xúguí rá, a'diío', tanimbaa' dí
matqaan'. Tujxaa' midxu' náa
go'oo dxáju' Labán, náa xujuin
Arán. ⁴⁴Xú'kuí-má marajxtaa
jmaa' ikaa nguátá mbi'i wáa,
jndu ndóo gájxaa edxu dxájuaa'
dí naki'náa. ⁴⁵Jndu ndóo gá'nii
ajkiuun dxájuaa' ka'yaa', xú'kuí-
má jndu mambumuu dí nitani,
ikú a'kuí dí mandxa'waa' midxaa'
gii. Díí-lá numuu dí mbóo mbi'i
gándátigáan' nájmáa' rá.

⁴⁶A'kuí dí Rebéká ni'túun Isaák:
—Né'ngoo ajkiun' e'ni jmaa
numúu gua'xiúún' xabu Ét jún
rá. Má dí Jakób gáyáa mbáa
gua'xiúún' xabu Ét, xóo-má bu
kúwiin náa jmbaa' rígi, díí-lá
numuu xoó gájxtáa xú'kuí rá.

28 ¹A'kuí dí Isaák
nindxa'oo Jakób, ikú
ni'ni sajku-rámáa', xú'kuí-má
ni'túun:

—Xáyaq-lá dimbáa gua'xiúún'
xabu náa jmbaa' Kanaán gii.

²Ayu' náa Padán-arám náa go'oo
Betuél, bu anuu rudáa', ayáa
mbáa a'gu íkí bu gua'xee' Labán,
dxájuu-má rudáa'. ³Xú'kuí-má
Anulú bu Gí'doo Xúguí' Siekii
gá'ni sajku-rámáa', dí mawi'tiin
ma'ni mbi'iin ejín-xiniáa' jndu
ma'ganú ma'ni mba'a xujuin
ñajúún'. ⁴Xú'kuí-má ikaa gá'ni

sajku-rámáá' jmiáa'-má ejín-xíniáa' mangiin, jmaq dí nikánáá Abraám, mu dí mbiyaa jmbaa' dí náa xtaa e'choo' xúgui, dí Anulú-má nijxnúu Abraám.

⁵Xú'kui ka'nii dí Isaák niku'maa Jakób ma'ga náa Padán-arám, náa xtáa Labán a'diío Betuél xabú Arám, bu dxájuu-má Rebéká, rudúu-má Jakób jmaq Esaú.

⁶Xú'kui-má ndi'yoo Esaú dí xká'nii Isaák ni'ni sajku-rámáá' Jakób, mangaa-má dí niku'maa nijka náa Padán-arám, mu dí manigúún' ikí. Xú'kui-má ndi'yoo xká'nii kijxná-ñájuín': «Xáyaq-lá jndu dimbáa a'gu bu gua'xiúún' xabú Kanaán.» ⁷Xú'kui-má ndi'yoo dí Jakób ni'nimboo dí ni'túun anuu jmaq rudúu, ikú nijka náa Padán-arám. ⁸Mangaa-má ndi'yoo Esaú dí síyoo anuu gá'ñúú gua'xiúún' xabú Kanaán. ⁹A'kui nijka Esaú náa xtáa Ismaél, ikú ndiyáa imbaa a'gu bu mbi'yuu Maalát, guáxioo Ismaél bu a'diío Abraám, dxágiúu Nebayót. Mbiín-má gu'wii bu ajmii gí'diin náa go'óo.

*Anulú nasngájma-mina'
inuu Jakób náa Bet-él*

¹⁰Nigájnuu-má Jakób náa Beersébá, nijka náa Arán.

¹¹Nijkanú mbá náa mawiji migu, numuu dí nirámáa'-má jka'. Nigujtuun mbá isí dí ríga-má ikí, nigí' náa magí' edxuu, ikí-má nibóo' migu. ¹²Ikí nigundaa ndi'yoo dí wiji mbá ixí adoo jndu mbayíí', nakrá'áan inuu jndu

*Nagundaa Jakób dí nda'ñúú ánkli
naguájtaa nasimaqá
mekuí. (28.12)*

mekuí. Dí nasimúú dí naguájtaán eni ánkli drígoo Anulú ikí e'yoo. ¹³Xú'kui-má ikí wíji Anulú Mekuíí náa inuu ixí adoo rú'kui ndi'yoo. Ikú ni'túun: «Ikúún ñajun' Anaa' Mekuíí, bu Diúu drígoo Abraám jmaa Diúu drígoo Isaák. Jmbaa' dí náa xtabáa' rú'kui, majxnaa' ikáán xú'kui-má ejín-xíniáa' mangiin. ¹⁴Bu ejín-xíniáa' ma'ni mbi'iin jndu xóo yojndoo' kuba', xú'kui-má majuidí-rí'iin mbá xúguí' numbaa'. Xú'kui-má mbá xúguíin' xabu numbaa' maguma sajku-rámíi' jmaa numaa' ikáán jmaa-má ejín-xíniáa' mangiin. ¹⁵Dí xúguí rá, ikúún xtáa' jmaa nindxaa', xú'kui-má mañawaa'n' jndu náa-má gidxú', xú'kui-má ma'káa' kañaa' bujúu' náa jmbaa' rígi. Numuu dí xáni'ñáa' jndu ndóo gáni mbánúu dí nataa'n'.»

¹⁶Ndóo ndijuii Jakób dí nigundaa, ikú ni'tí: «Pú gajkuun dí xtáa Anulú Mekuíí náa jmbaa' rígi, nanguá eyoo ikúún bu'!»

¹⁷A'kui pú nimíñúu, xú'kui-má ni'tí: «Ra'káa táan ngamíi jmbaa' rígi. Ndaa imba dí ñajuun', go'oo Anulú ñajuun', xú'kui-má xkrogoo meku ñajuun'.»

¹⁸Pú mi'cha ndijuii Jakób dí imba-néjsuú, xú'kui-má nigujtuun isí dí nigí' náa edxu, nisiji xóo mbá séñá, xú'kui-

má nixídí-rámúu' sítí inuu isí rú'kui. ¹⁹Dí náa jmbaa' rú'kui nijxnúu mbi'yuu Bet-él, skamá Lús mbi'yuu xujuin rú'kui náki gíni. ²⁰A'kui dí Jakób nikudamina', ikú ni'tí: «Má dí Anulú gá'ga jmaa nindxu', xú'kui-má mañawun' náa kambaa dí náa najká, xú'kui-má majxnú' dí mi'ku, jmaa xtíñú' mangaa, ²¹xú'kui-má má dí símáa gátanguún náa go'oo anu', a'kui dí Anulú Mekuíí gá'ni Diúu drígó' xú'kui rá. ²²Isí dí ni'gí' rígi dí ma'ni xóo mbá séñá, ikaa gá'ni go'oo Anulú ñajuun'. Xú'kui-má mbá xúguí' dí majxnú', marígú mbá dí mámba guwa' dí ka'yoo majxnaa' ikaa.»

Jakób nijkanú náa go'oo Labán

29 ¹A'kui dí Jakób nigujtuun-má kamboo nijka náa numbaa' náa na'ka jka'. ²Xú'kui-má niyajxi, ndi'yoo mbá púsiuu iya' náa jmbaa' rú'kui. Ikí gíwiin' kubúún' mbá ajsú kujtiin mugu, numuu dí iya' rú'kui na'waa'n xujkú'. Xú'kui-má grígú mbá isí mbaa náa rawuun' púsú. ³Xú'kui-má nagimbíin mbá xúguí' kujtiin xujkú' ikí, a'kui dí bu nduñúu xujkú' nurmbijxi isí rú'kui, nujxnúu iya' na'waa'n mugu. Ndáwáa nugrígúu bujúu'

isí náa rawuun' púsú. ⁴A'kuí dí Jakób nirajxuun:

—Anguin', náa-lá guwa' ikáan' nu.

Ikú ikiin nigoo':

—Ká náa Arán gúwá'xu.

⁵A'kuí ni'túun bujúu':

—Lá nunu'wíin' Labán bu a'diío Nakór rá'.

Ikú ikiin nigoo':

—Nunu'wíin'xu.

⁶Ikú ikaa xoó ni'túun:

—Lá míjián' xtáa xá.

Ikú ikiin nigoo':

—Míjián'-má xtáa. Tiáa ñú'úun e'ka Rakél bu guáxioo gajmíi mugu xú'.

⁷Ikú Jakób ni'tí:

—Ka'nií-lá mi'chaá xúgui, xoó séjxtáa dí maguguá-rí'íin mugu. Gujxnuu iya' muwaaan, ndáwáa gá'guaa' xoó gúñuu.

⁸Ikú ikiin nigoo':

—Xándoo mujxnuu muwaaan e'choo'. Jndu magimbíin mbá xúguí' kujtiin mugu, a'kuí dí makajtaa isí náa rawuun' púsú, mu dí mujxnuu iya' muwaaan.

⁹Wíji xú'kuí na'tí-mina' gajmíi ikiin, ndóo ni'kanú Rakél gajmíi mugiyy anuu, numuu dí ikaa ñajuun' bu nda'ñúu mugu. ¹⁰Dí ndóo Jakób ndi'yoo Rakél, bu guáxioo Labán bu dxájuu-má rudúu, xú'kuí-má ndi'ñúu xujkiúu

Labán, a'kuí dí Jakób nijka gárigú isí náa rawuun' púsú, nijxnuú muwaaan iya' mugiyy Labán. ¹¹A'kuí dí Jakób ñisi'nuu inuu Rakél dí nirajxi, ikú ñikijxi ñimbiya'. ¹²Ikú Jakób ni'túun Rakél dí ikaa ñajuun' a'dá-gi'tioo anuu, xú'kuí-má dí ikaa ñajuun' a'diío Rebéka. A'kuí dí Rakél mbá nacha nijkaa gá'túun anuu ajngáa rú'kuí.

¹³Ndóo ni'dxuun Labán dí ni'tí Jakób bu a'diío dxágiúu, ikú mbá nacha nijka gásjnuu, ikú ndiyá-rá'aa, xú'kuí-má ñisi'nuu inuu dí nirajxi, ikú ni'ka kayáa náa go'óo. A'kuí dí Jakób ni'túun Labán mbá xúguí' dí nirígá. ¹⁴Ikú dí Labán ni'tí: «Pú gajkuun dí isu' jmaa xuyu' ñajuaan'.» A'kuí dí Jakób, mbá-gun' nijxtáa náa go'óo Labán.

Jakób nañajun' náa Labán jmaa numuu Rakél jmaa Léa

¹⁵A'kuí dí Labán ni'túun Jakób:

—Skamá dí a'dá-gi'tio' ñajuaan', xátrogo' xú'kuíin'. Ratún' nguátá eyaa' matadaa'.

¹⁶Labán gí'diin ajmii gua'xa'. Bu dxá'gú gi'nii mbi'yuu Léa, bu gi'táa mbi'yuu Rakél. ¹⁷Dí Léa, wáa káyúu' si'yáa ikaa, dí Rakél rá, ra'ká-táan wáa si'yáa kijaixuu

ikaa. ¹⁸Numuu dí Jakób naniguu' ka'yoo Rakél, ikaa jngóo ni'túun Labán:

—Majxtáa magúguáa' mbá juan sigu' jmaq numuu Rakél, guáxiaa' bu gi'taá.

¹⁹Ikú Labán nigoo':

—Iwáa mijián' má dí majxniaa' mbiyaa ikáán, ke xóo dí majxniuu mbayáa imbaa xabu. Gaguanáa'-má makuwaa xú'kui rá.

²⁰Xú'kui ka'nii dí Jakób niñajun' mbá juan sigu' jmaq numuu Rakél, jndu tákumuu xká'nii nijka mbi'i, numuu pú nandoo ka'yoo. ²¹A'kui dí Jakób ni'túun Labán: «Rajxniú'-má mbayaa Rakél rá, numuu dí nigoo'-má mbi'i dí niñajun'.»

²²A'kui dí Labán nindxa'úun mbá xúguin' xabu bu kúwá xujuin rú'kui, ni'ni mbá ndxqa kasigúun'. ²³Ndóo ni'ni mbru'un, ikú Labán nijka kayáa Léa náa Jakób, a'kui-má dí Jakób ni'gu jmaq ikaa. ²⁴Xú'kui-má Labán nijxnáa mbáa xtajmiúu bu mbi'yuu Sílpá, mu dí ma'ni-mbá'wii Léa.

²⁵Ndóo nijsi dí imba-néjsuú, a'kui Jakób ndi'yoo dí Léa ñajuun', ikú ni'túun Labán:

—Díi numuu dí xú'kui nitañu' rú'. Lá ra'káa Rakél niñajun' jmaq numuu rá. Ndéjuun' jngóo nitani-nduwúun'.

²⁶Ikú Labán nigoo':

—Nanguá enixu xú'kui náa xujiunxu gi, dí mujxnii ginii bu gua'taá ke xóo bu gua'nii.

²⁷Ga'goo' mbá xmáná dí ndxoo bigi nu, a'kui dí mbiyaa bu imbaa mangaa, má dí xoó marajxtaa matiajun' imbá-juan sigu' jmaq nindxu'.

²⁸Ikaa rú'kui ni'ni Jakób, dí ni'ni mbánúu mbá xmáná dí ndxoo Léa, ikú ndiyáa-má Rakél mangaa dí ma'ni a'giuu. ²⁹Xú'kui-má Labán nijxnáa xtajmiúu bu mbi'yuu Bílá, mu dí ma'ni-mbá'wii Rakél. ³⁰A'kui-má Jakób ni'gu jmaq Rakél mangaa, a'kui dí itaan nindoo ka'yoo ikaa ke xóo Léa. Xú'kui-má xoó nijxtáa niñajun' imbá-juan sigu' náa Labán.

Xká'nii nigumii ejjin Jakób

³¹Ndóo ndi'yoo Anulú Mekuí dí Jakób sé'ya-majkuu Léa, a'kui-má ni'ni dí magumii ejjin, ndóo-má Rakél nanguá gumii ejjin. ³²Ikú Léa ni'ni endii nigidaa mbáa ada, ikaa nijxnúu mbi'yuu Rubén. r Ikú ni'tí: «Anulú Mekuí ndi'yoo dí ndaya-mínuu',

r 29.32 Náa ajngáa ebréo, mbi'yuu Rubén najxná kuma «guyaqala, mbáa dxámá».

ikaa jngóo dí xúguí ma'ndoo ka'yo' ajmbio' rá.» ³³A'kuí ni'ni endii bujúu' Léa, nigí'daa imbaa ada. Ikú ni'tí: «Numuu dí Anulú Mekuí ni'dxuun dí séjuí'ya-majku', ikaa jngóo nijxniú' bigi mangaa.» Rú'kuí numuu dí nijxnúu mbi'yuu Simeón.^s

³⁴A'kuí-má ni'ni endii bujúu' Léa, nigí'daa imbaa ada. Ikú ni'tí: «Dí xúguí rá, itáan ma'ndoo ajmbio' dí majxtáa jmaa nindxu', numuu dí nigí'diin-má mbá nájsín ejjin.» Ikaa jngóo nijxnúu mbi'yuu Lebí.^t ³⁵Xú'kuí-má ni'ni endii bujúu', nigí'daa imbaa ada. Ikú ni'tí: «Dí xúguí rá, maní mbaa Anulú Mekuí.» Ikaa jngóo nijxnúu mbi'yuu Judá.^u A'kuí niwiji nánguá nigí'diin ejjin.

30 ¹Ndóo ndi'yoo Rakél dí nánguá gumii ejjin jmaa Jakób, ikú nixíguu ka'yoo dxájuu. A'kuí ni'túun Jakób:

—Rajxniú' ejjin. Má dí nánguá rajxniú' ejjin, makañú'.

²Ikú a'kuí niki'náa Jakób ka'yoo Rakél, ikú ni'tí:—Lá ikúún Diúu, bu ni'ni dí xára'diin ejjin rá'.

³A'kuí dí Rakél ni'tí:

—Gii xtáa xtajmiú' Bílá. Anu' jmaa' ikaa mu dí magí'diin ejjin jmaa numu'.^w Ikaa jngóo bu ejjin ikaa ma'ni ejjin' ikúún ñajúún'.

⁴Xú'kuí ka'nii nijxnáa xtajmiúu dí ma'ni a'giuu. Ikú Jakób ni'gu jmaa ikaa. ⁵A'kuí dí Bílá ni'ni endii, nigí'daa mbáa ada jmaa Jakób. ⁶A'kuí ni'tí Rakél: «Anulú ni'ni mbánúu numu', xú'kuí-má ni'dxuun dí nituun, nijxniú' mbáa ada.» Ikaa jngóo nijxnúu mbi'yuu Dán.^x

⁷A'kuí ni'ni endii bujúu' Bílá bu xtajmiúu Rakél, ikú nigí'daa imbaa ada bu e'ni ajmii ejjin jmaa Jakób. ⁸Ikú ni'tí Rakél: «Pú gakií wáa nigí'du' jmu' dxáju', muú ikúún ni'ngo'.» Ikaa jngóo nijxnúu mbi'yuu Neftalí.^y

⁹Ndóo ndi'yoo Léa dí nánguá gi'diin ejjin, ikú nijka kayáa Sílpá, bu xtajmiúu náa Jakób, mu dí ma'ni a'giuu. ¹⁰Ikú Sílpá nigí'daa mbáa ada jmaa Jakób. ¹¹Xú'kuí-má ni'tí Léa: «Ra'káa tán pú kijxnú'.» Ikaa jngóo nijxnúu mbi'yuu Gád.^a

¹²Ndáwáa a'kuí dí Sílpá, bu xtajmiúu Léa, nigí'daa imbaa ada jmaa Jakób. ¹³Ikú ni'tí Léa:

^s 29.33 Naa ajngáa ebréo, mbi'yuu Simeón najxná kuma «Anulú na'dxuun». ^t 29.34 Naa ajngáa ebréo, mbi'yuu Lebí najxná kuma «xtáa jmaa nindxu». ^u 29.35 Naa ajngáa ebréo, mbi'yuu Judá najxná kuma «naguma mbaa Anulú». ^w 30.3 Naa ajngáa ebréo na'tí «magumii ejjin ikaa náa rgómiú'». ^x 30.6 Naa ajngáa ebréo, mbi'yuu Dán najxná kuma «na'ni mbánúu numu». ^y 30.8 Naa ajngáa ebréo, mbi'yuu Neftalí najxná kuma «nagi'du'». ^a 30.11 Naa ajngáa ebréo, mbi'yuu Gád najxná kuma «kijxná».

«Pú nadxu' xúgui rá, numuu dí gu'u-má mangiin mutun' dí nadxu' xtáá.» Ikaa jngóo nijxnúu mbi'yuu Asér.^b

¹⁴Mbá mbi'i Rubén nijka náa xanáá ndóo dí naxtagímboo ejxúu iñuu rajxa. Íkí nixkamaa xndú dí mbi'yuu mandrágora, kagu ni'kqa náa inuu Léa bu rudúu-má. A'kuí dí Rakél ni'túun Léa:

—Nata-káñaá' dí marajxnu' nguátá wáa mandrágora dí ni'kqa kagu a'diáa' mi'ku.

¹⁵Íkú nigoo' Léa:

—Lá ndaa kayuu' dí nitañu' tayáá rá', dí nitrígú-ká'yú'-má ajmbio'. Xú'kuí-má xúguí, nandaa'-má dí matrígú-ká'yú' mandrágora dí ni'kqa kagu a'dió' mangaa.

Íkú ni'tí Rakél:

—Anu' jmaá' ikáán Jakób mbru'un rígi, jmaá numuu mandrágora dí mi'ku.

¹⁶Ndóo ni'kqa Jakób náa xanáá wakí' rú'kuí, ikú nijka Léa gásijnuu. A'kuí ni'túun:

—Mu'nu' ikáán' mbru'un rígi, numuu dí niní-númuu-má dí mu'nu' jmaá mandrágora dí ni'kqa kagu a'dió'.

Íkú Jakób ni'gu jmaá Léa mbru'un rú'kuí. ¹⁷Xú'kuí-má ni'dxawuun Anulú dí ni'tí Léa, ikú ni'ni endii nigí'daa bujúu' imbaa ada, bu e'ni wisiin ejjin jmaá Jakób. ¹⁸Íkú Léa ni'tí: «Anulú nijxnáa' dí wíji mbayaa, numuu dí ikúún nijxniuu xtajmiú' ajmbio' dí mbayáa.» Ikaa jngóo nijxnúu mbi'yuu Isakár.^{ch}

¹⁹Ndáwáá ni'ni endii bujúu' Léa, ikú nigí'daa imbaa ada, bu e'ni majuiin ejjin jmaá Jakób.

²⁰Íkú ni'tí Léa: «Anulú nimínuu' dí pú míjián'. Xúguí dí majxtáa ajmbio' jmaá nindxu' rá, numuu dí nijxniuu mbá majuiin ejin.» Íkú ikaa nijxnúu mbi'yuu Sabulón.^{dx}

²¹Ndáwáá Léa nigí'daa mbáa dxá'gú, ikaa nijxnúu mbi'yuu Díná.

²²A'kuí dí Anulú nimá'áan ajkiuun ka'yoo Rakél, mangaa-má ni'dxawuun dí ni'tí, ikú ni'ni dí mandoo magí'diin ejin.

²³Íkú ni'ni endii, nigí'daa mbáa dxámá. A'kuí ni'tí: «Anulú ni'ni dí nánguá matiyu'.» ²⁴Ikaa nijxnúu mbi'yuu José,^d numuu dí ni'tí: «Anulú Mekuí' gájxniú' imbaa ada.»

^b 30.13 Náa ajngáa ebréo, mbi'yuu Asér najxná kuma «nadxuu». ^{ch} 30.18 Náa ajngáa ebréo, mbi'yuu Isakár najxná kuma «dí wíji mbayáa». ^{dx} 30.20 Náa ajngáa ebréo, mbi'yuu Sabulón najxná kuma «xtamíná'». ^d 30.24 Náa ajngáa ebréo, mbi'yuu José najxná kuma «nagrígúu xoó imba».

Jakób na'ni-nduwa-mina' jmaq Labán

²⁵Dí ndóo nigumaa-má a'diío Rakél bu mbi'yuu José, ikú Jakób ni'túun Labán:

—Tasiñú' ma'gáa' náa jmbayuu' xujiun' rá. ²⁶Xú'kuí-má rajxniáa' gu'wí' bu nijxtáa' niñajun' numúú náa gu'wáa', xú'kuí-má rajxniáa' ejin' mangiin. Natayáa-má ikáán dí xká'nii niñajun' náa gu'wáa', ikaa jngóo tasiñú' ma'gáa'.

²⁷Ikú Labán nigoo':

—Dí xúguí rá, tañu' péñú, dí xoó maquanáa' makuwaa. Numuu ndiyoo-má dí Anulú na'ni sajku-rámúú' jmaq numaa' ikáán. ²⁸—Xú'kuí-má ni'tí—: Aratún' nguátá eyaa' matadaa', mu dí xú'kuí gáni-númaa'.

²⁹Ikú Jakób nigoo':

—Ikáán-má natayáa dí xká'nii niñajun', xú'kuí-má natayáa xká'nii niñawuun xujkiáa'.

³⁰Numuu dí nanguá xta'diin mbi'iin wéñúu' náki dí ni'kánú. Xúguí dí pú ni'ni mbi'iin wéñúu' xá, numuu dí Anulú Mekuí ni'ni sajku-rámáa' dí ndóo-má ni'kánú. Dí xúguí rá, náa-lá mbi'ii gáñajun' dí mambáyú' náa go'ó' rá.

³¹Ikú ni'tí Labán:

—Díí-lá eyaa' majxnqa' rá.

Ikú Jakób nigoo':

—Dimbá-má xarájxnu'. Má dí ma'ndaa' xóo mataan', a'kuí dí xoó mbañuu xujkiáa' xú'kuí rá. ³²Manójngo' ikúún xúguí mbá xúguí' náa kajtiin xujkiáa', magúwíin kaní mbá xúguíin' mugu bu mijxtíin, xú'kuí-má mbá xúguíin' mugu bu skunii', mangaa-má sujtuun' bu mijxtíin. Ikiin bu'kuí gá'ni dí madaa' ikúún. ³³Gájsíí, nawiin, ndóo gídxá' gátayaa dí nídaa', a'kuí matayaa dí séni-ndúwáán'. Mú dí makujmíí sujtuun' bu nanguá mijxtíin, jmaq mugu bu nanguá skunii' náa xujkiú', a'kuí matayaa dí nini ku'wíin' xú'kuí xá.

³⁴Ikú ni'tí Labán:

—Míjián', xá'ñuu-má, ga'ni-má xóo ratá ikáán.

³⁵Muú ikaa-má mbi'i rú'kuí Labán niguwíin wájíí' chibátú bu mijxtíin sma'níí', xú'kuí-má mbá xúguíin' gumbq-sújtuun' bu mijxtíin, jmaq mbá xúguíin' bu tima mi'xá xtúún, xú'kuí-má mbá xúguíin' mugu bu skunii'. Niniñúú' náa ñawúun' ejjin mu dí muñawuun. ³⁶Ikú xujkú' bu'kuí nijka kaguíin, dí mbá ajsú mbi'i dí sínguán' dí náa xtáq Jakób. Xú'kuí-má Jakób niñawuun xoó xujkiúu Labán bu niguanúú.

³⁷A'kui dí Jakób, nirujtu ñawúun' ixí maxa' dí mbi'yuu álamo, jmaq ixí abeyánó, xú'kui-má ixí dí mbi'yuu kastáñú, ikú ni'tóo mijxtiúu xtáyóo jndu nikujmaa ixuu dí mi'xá. ³⁸A'kui dí xkuíyá dí ni'tóo rú'kui nijka rasngua'án náa rgiya' dí náa naguá'núu na'waa*n* iya' mugu, numuu dí ikí nujxka xujkú-ísí ndóo naguwáan' na'waa*n* iya'. ³⁹Xú'kui ka'nii dí nuda-eki mugu náa inuu xkuíyá rú'kui, a'kui dí nagumii ejiuún bu sma'níi' jmaq bu mijxtiin xáníi'.

⁴⁰A'kui dí Jakób naguwiin wájíi' ejín-múgú bu'kui, najka kaguiin náa kajchúun mugiuu ikaa bu sma'níi', xú'kui-má mbá xúguíin' bu skunii' dí náa mugiuu Labán. Naguwiin wájíi' xujkiúu ikaa, nanguá ruwiin gajmii xujkiúu Labán. ⁴¹Mámbá ndóo dí xujkú-é'gú bu gújkuíin' nduñíi' xujkú-ísí, ikú Jakób najka rasngua'án xkuíyá náa dí na'waa*n* iya' mugu, mu dí muda-eki náa inuu xkuíyá rú'kui. ⁴²Ndóo dí naguwá' mugu-e'gú bu sajuíin', nanguá sngua'án xkuíyá ikú. Xú'kui ka'nii dí bu xujkú-sajuíin' naguíin Labán, bu itáan gújkuíin' naguíin Jakób. ⁴³Xú'kui ka'nii dí Jakób nigí'doo wéñúu', xú'kui-má nigí'diin mbi'lin mugu,

mangaa-má nigí'diin xtajmá gu'u jmaq xtajmá xabeka, xú'kui-má xujkú' bu mbi'ñúu kaméyú gajmiúu búru'.

*Jakób namína' dí matangaa
náa Kanaán*

31 ¹Jakób ni'dxuun xká'nii nuti ejiin Labán: «Jakób niguu mbá xúguíi' dí drígo*o* anulú. Dí drígo*o* anulú dí niguu rú'kui, ikaa ni'ni dí nigí'doo wéñúu'.» ²Xú'kui-má nda'yoo Jakób dí Labán nánguá e'ñuu ikaa xóo dí na'ni náki ginii. ³Xú'kui-má Anulú Mekuíi' ni'túun Jakób: «Ayu*u*' náa jmbayuu' anaa', náa kúwiin angiaa*n*', xú'kui-má ikúun majxtáa jmaq nindxaa'.»

⁴A'kui dí Jakób niku'ma ajngáa, dí nindxa'óo ma'ka Rakel jmaq Léa xanáa, dí náa xtáa nda'ñúu mugu. ⁵Ikú ni'túun:

—Ndayoo dí nánguá e'ñu' anala xóo dí náki ginii. Ndoó-má Diúu drígo*o* anu' xtáa jmaq nindxu'. ⁶Nduyaa-má ikáan'la dí pú gaki*i* niñajun' náa anala. ⁷Xú'kui-má ni'ni-nduwúun' anala, dí mbá guw*q*' nutu niri'kuu dí nadaa'. Ndoó-má Anulú tániñuu' ma'ñu' dí ramíjían'. ⁸Má dí ikaa na'tí xígi: “Bu mijxtiin ma'ni dí bu matadaa' ikáan”, a'kui dí mbá xúguíin' mugu nagumii

Jakób na'túún gu'wii dí matangaa náa xuajiun. (31.4)

mijxtiin ejiuún. Má dí ikaa na'tí: “Bū sma'níi' ma'ni bū matadaa' ikáán”, a'kuí dí mbá xúguíin' nagumii sma'níi' ejiuún. ⁹Xú'kuí ka'nii dí Anulú nigruigú ká'yúu' xujkiúu anala, dí nijxniú' ikúún.

¹⁰»Mbá-mí'sú dí ndóo nujxka mugu, nigúndaa ndiyoo dí sma'níi' jmaa mijxtiin xujkú-ísí bū nujxkúún xujkú-é'gú. ¹¹Xú'kuí-má ni'tún' Ánkli drígoo Anulú dí náa nigúndaa: “Jakób.” Ikú ikúún niṭuun: “Gii-má xtáá.” ¹²Ikú ikaa ni'tún': “Atiajxi matayaa dí mbá xúguíin' xujkú-ísí bū nujxkúún xujkú-é'gú sma'níi' jmaa mijxtiin.

Numuu dí ikúún ndayoo mbá xúguíi' dí na'ñaa' Labán. ¹³Ikúún ñajun' Diúu, bū nitayáá náa Bet-él, dí náa ikáán nitaxídí-rámáá' sítí náa inuu isí, dí náa nitaxúda-mina' mbá awan náa ikúún. Atujxaa' tagájnaa' náa jmbaa' rígi, ayuu' náa jmbaa' nigumáá.”

¹⁴Rakél jmaa Léa nigoo':

—Lá xoo kua'dáá dí ka'yuxu dí náa go'oo anuxu kumaa' ikáán rá. ¹⁵Lá ra'káa na'ñuxu jndu xoo-má i'wíin' gu'u' ñajunxu xá'. Jndu nigujuáan'xu, xú'kuí-má niémboo ni'ku mbá xúguíi' dí nigu jmaa numuxu. ¹⁶Numuu dí mbá

xúguíí' niguwí-ká'yúu' Anulú náa ñawúun' anuxu, drígúlú ikáán' ñajuun', jmaq-má dríguún ejiunlú. Ikaa jngóo dí xúgui rá, atani mbá xúguíí' dí ni'taan' Anulú.

Jakób nagájnaa náa Padán-arám

¹⁷A'kuí dí Jakób nitujxuu, nigrua'míi' ejiin jmaq gu'wii náa suduún kaméyú. ¹⁸Ikú-má nigujtuun kambaa gajmíi mbá xúguíin' xujkiúu bu nidaa' numuu, xú'kuí-má jmaq mbá xúguíí' dí nikánúu náa Padán-arám, mu dí matangaa náa xtáa-má anuu, dí náa jmbaa' Kanaán. ¹⁹Muú dí Labán nijka gá'duun mugiúu, ikaa jngóo Rakél ni'ni kúwíin' xándiúu, bu ra'kíin Diúu ñajúún'. ²⁰Xú'kuí-má Jakób ni'ni-nduwaa' Labán bu xabu araméó, nanguá ni'túun mú dí ma'gaa. ²¹Nigáyúu kaguú mbá xúguíí' dí gí'doo, mbá nacha-má ninójngoo náa mañu Éufrates, nijka xígíí' náa kúbá Galaád.

Labán najka rajxkoo Jakób

²²Ndóo ni'ni ajsú mbi'i, ni'dxuun Labán dí nigáyúu Jakób. ²³A'kuí dí Labán nigímbiin anguiin, nijka kidxuu' Jakób. Mbá juan mbi'i nijka kambaa, nijka gáxkamaa náa kúbá Galaád.

²⁴Xú'kuí-má Anulú ni'túun Labán

bu xabu araméó dí náa nigundaa mbru'un rú'kuí: «Atiawan-míná'-lá dí xárataa Jakób ajngáa mijkoo.»

²⁵Labán nixkamaa Jakób náa kúbá Galaád, dí náa-má nigí' gu'wá xtiin drígoo Jakób. Ikí-má nigí' gu'wá xtiin drígoo Labán gajmíi anguiin. ²⁶A'kuí dí Labán ni'túun Jakób:

—Díi ñajuun' nitani rá, dí nitani-nduwúún'. Nidxa' xtiin gua'xe' jndu xóo xabu bu najtiin dí náa nagi'duun xabu ka'nii. ²⁷Ndéjuun' dí ngu'waa nitagáyáa', xú'kuí-má nitani-nduwúún'. Jndu dimbá ajngáa táratun', mu dí mandoo mata-ngáwáa' gagi jmaq ajmúú, jmaq támbúu, jmaq rébée.

²⁸Jndu tási'ñú' dí mi'ku rawúún' ejín-xíní' jmaq gua'xe'. Nitani saskáguaan' kayuu' xúgui rá.

²⁹Gó'dóo mbaa siekii mañala dí ramíjián' nu, muú dí mbru'un ni'tún' Diúu drígoo anaa':

“Atiawan-míná'-lá dí xárataa Jakób ajngáa mijkoo.” ³⁰Xúgui dí nadxuu'-má rá, numuu dí pú nandaa' gidxuu' náa go'óo anaa', díi-lá numuu jngóo nitani ku'wíin' xándiú' rá.

³¹Ikú nigoo' Jakób, ni'túun Labán:

—Ngu'waa nigayú' numuu dí nimíñú', xú'kuí-má nimína'

dí gamíi matrígú-ká'yú' jmaq siekij gua'xiaa'. ³²—Numuu dí nanguá e'yoo Jakób mú dí Rakél ni'ni kúwiin' xándú, ikaa jngóo ni'tí xoó—: Ndoó-má sáa bu náa mataxkamaa xándiaa', gakañúu. Náa inúu ангиулú gi, tayáa mú ríga dí drígaq' náa drígó' ikúún, ada gidxu'.

³³Ikú Labán nito'oo náa gu'wá xtiin drígoo Jakób, jmaq náa go'oo Léa, xú'kui-má nito'oo náa gu'úún nájmi xtajmá, nanguá nixkamaa. Ndoó nigájnaa náa go'oo Léa nito'oo náa go'oo Rakél. ³⁴Muú dí Rakél nirka'wiin-má xándú náa agoo xiliuu kaméyú, ikú ikaa nigrigu suduú náa kútí'iin. Dí Labán ndiñí' mbá xúguí' gu'wá, nanguá nixkamií.

³⁵Ikú ikaa ni'túun anuu:
«Xáki'náa-lá xtayo', anu', dí síyoo matujxu' dí mbaya-majkuaa'. Numuu dí xtáa na'ku awún' xóo-má dí naguáníi gu'u.»

Xóo-má Labán ndiñí' xándú, muú nanguá nixkamií. ³⁶A'kui dí Jakób niki'náa, xú'kui-má niḡi'duu jmaq Labán dí ni'túun:

—Dí-lá ñajuun' dí ra'kí ninj tayáa rú'. Dí-lá a'kún', dí ra'káa táan mijkoo edxa' rajxko' nu.

³⁷Nitayáa'-má mbá xúguí' dí náa go'ó'. Dí ñajuun' nitaxkamaa dí drígaq' ikáán rá. Atastiga náa

inúu anguin' gi, jmaq náa inúu angiaa' ikáán, mu dí ikiin gútí sáa dí ikáán' na'tí dí gajkuun.

³⁸Dí mbá-skiñú' sigu' dí nijxtáa niñajun' jmaq nindxaq', mugiaa' jmaq sujtiaan' nimbí'sú nanguá niḡrájkiin ejiuún, xú'kui-má jndu dimbáa brégiaa' nanguá nikuu.

³⁹Nimbí'sú tá'káa' kayaa xujkiáa' bu nixíyaa xujkú-xána. Ikúún-má eni-númaa snu'wan dí naríga. Bu naguma kúwiin' mbi'i jmaq mbru'un, ikúún-má natrumúú dí nani-numíí. ⁴⁰Dí mbi'i nasikúún jka', dí mbru'un nakrámu', ni-má sé'ka-ninu' migú. ⁴¹Xú'kui ka'nii ngíná nijxtáa mbá skiñú' sigu' náa gu'wáa'. Mbá guwa' ijku sigu' niñajun' jmaq numúú ajmií gua'xiaa', mbá majun sigu' niñajun' jmaq numúú xujkiáa'. Xú'kui-má mbá guwa' nutu niḡri'kuu dí naḡaa'. ⁴²Mú dí tájxtáa jmaq nindxu' Diúu drígoo anu', bu-má Diúu drígoo Abraám, bu na'ni mbaa Isaák, pú gajkuun dí mataxu'múú ma'gáa' ndoo ñawún' xprígú. Muú dí Anulú ndi'yoo dí ndiya-mínuu' weñúu' náa dí niñajun', ikaa jngóo ni'ni-xpríguáa' gu'wiin'.

Jakób jmaq Labán ninj mbá awan

⁴³Ikú nigoo' Labán ni'túun Jakób:

—Bu gua'xa', gua'xe' ikúún ñajúún', xú'kuì-má bu ejiuún, ejin' ikúún ñajúún'. Bu mugu, mugi' ikúún ñajúún', xú'kuì-má mbá xúguí' dí natayáa gi, drígó' ikúún ñajuun'. Dí xúgui rá, dí-lá gándoo mañuu gua'xe' bigi, xú'kuì-má ejiuún bu niguá'diin ikiin xá. ⁴⁴Ikaa jngóo dí xúgui rá, mu'ni-má mbá awan ikúún jma q ikáán, mu dí ikaa masngájma dí nájmáá' ni'tá-míjná.

⁴⁵A'kuì dí Jakób ndiyá' mbá isí nisiji dí ma'ni mbá seńá.

⁴⁶Ikú Jakób ni'túún anguiin: «Gugimbóo isí.»

Ikú ikiin nigimbóo isí, nigí' ndu'. Ikí-má nipi'su náa nigimbóo isí rú'kuì. ⁴⁷Ikí a'kuì Labán nijxnúu mbi'yuu Jegár Saadútá,^e dí Jakób rá, nijxnúu mbi'yuu Galaád.^f ⁴⁸A'kuì Labán ni'tí:

—Isí dí gí' ndu' rígi, nasngájma dí ni'tá-míjná xúgui.

Ikaa jngóo ikaa ni'ni mbi'yuu Galaád. ⁴⁹Xú'kuì-má ni'ni mbi'yuu Míspá,^g numuu dí Labán ni'tí:

—Anulú Mekuí gáyajxulú nájmáá', dí ndóo mámbáa ma'gaa. ⁵⁰Mú dí natani-míni' gua'xe' o má xoó nadiin i'wíin' gu'u, ndawaq-má imbaa sáa

nda'yoo náa dí ikáán'. Atayáa dí Anulú wíji nda'yulú nájmáá'.

⁵¹—Xú'kuì-má xoó ni'tí Labán ni'túun Jakób—: Atayáa isí dí gí' ndu' rígi, xú'kuì-má seńá rígi, dí nisiji náa majiunlú. ⁵²Dí nasngájma gá'ni isí dí gí' ndu' rígi, xú'kuì-má dí nasngájma gá'ni seńá rígi mangaa, dí ikúún xánójngo' náa gí' ndu' isí rígi. Ni-má ikáán xánújngaa' náa isí jma seńá rígi dí mu'ni-mijná dí ra'kí. ⁵³Ga'ni-mbánúu numulú bu Diúu drígoo Abraám jma Diúu drígoo Nakór, bu xi'ñúlú-má.

A'kuì dí Jakób nikuda-mina' náa inuu-má Anulú bu na'ni mbaa Isaák. ⁵⁴Ikú Jakób nigudíin xujkú' segejian' náa inuu kúbá, xú'kuì-má nindxa'úún anguiin mupi'su. Ndóo nímbuun nipi'su, ikí-má ninu' náa kúbá dí mbru'un rú'kuì. ⁵⁵Dí imba-néjsuú mi'cha nitujxi Labán, ni'ku rawúún' ejín-xíní' jma gua'xee', a'kuì-má ni'ni sajku-rámí'. Ikú nitangaa nijkaa náa xtáa-má.

*Jakób na'ni mbánúu dí
maxkama-minaa' jma Esaú*

32 ¹Jakób nigujtuun kamboo nijka. Ikí nida'wíin ánkli drígoo Anulú

^e 31.47 Náa ajngáa araméó, ajngáa Jegár Saadútá najxná kuma «dí gí' ndu' nasngájma».

^f 31.47 Náa ajngáa ebréó, ajngáa Galaád najxná kuma «dí gí' ndu' nasngájma».

^g 31.49 Náa ajngáa ebréó, ajngáa Míspá najxná kuma «dí wíji náa nayajxi-rámá' xabu».

náa inuu. ²Ikú ni'tí Jakób ndóo ndi'ñúú: «Dí náa xtáq Anulú ñajuun' jmbaa' rígi.» Ikaa jngóo dí jmbaa' rú'kui nijxnúu mbi'yuu Maanaím. ³A'kui dí Jakób niku'mii bu magúún kuñuu ajngáa náa Esaú bu dxájuu, náa jmbaa' Seír, numbaa'-má Edóm. ⁴Ni'túún: «Xígi gútaqan xabú nikii Esaú: “Xígi e'tí xtajmiáa' Jakób: ‘Pú mbayuu' nijxtáa' gajmu' Labán, jndu mbi'i-má xúgui. ⁵Gú'diin xedi, jmaq búrú, mugu, xtajmá xabeka, jmaq xtajmá gu'u. Ikaa jngóo nakú'má ajngáa dí nataqan', xabú nikii, numuu dí gú'tuun dí míjián' ajkiaqan' gátayo'.”»

⁶Ndóo niguwáán' náa Jakób xabú bu nigúún kuñuu ajngáa, ikú nitáán: «Nijkuá-máxu náa dxájuaa' Esaú. Na'ka-má mangaa gásijnaa' gajmii mbá ajku siéntú xabeka.»

⁷A'kui dí Jakób pú nimíñúu. Ikú a'kui niku'tiin ajma kujtiin xabií bu najka gajmii, xú'kui-má niku'tiin mugu, xedi, jmaq kaméyú mangiin. ⁸Numuu nikumuú: «Mú dí na'ka Esaú magi'duu gajmii mbá kujtiin, dí imbá-kujtiin makáwíin.»

⁹Ikú-má Jakób ni'tí: «Diúu drigoo anu' Abraám, jmaq anu' Isaák, Anu' Mekuíí, ikáán

niratún': “Ayyu' náa jmbayaa' náa kajchúún angiaqan'. Ikúún gáñaa' dí míjián'.” ¹⁰Ni sí'gíí' raka'yo' mbá xúguíí' dí nangawíin' ajkiaqan' xtayo', xú'kui-má mbá xúguíí' dí gajkuun nambánúu ajngáa' náa xtajmiáa' bigi. Numuu dí ndoó rgótiú' kaya ninóngo' náa mañu Jordán, xú'kui-má dí xúgui nata-ñájúún' ajma kujtiin xabú. ¹¹Atani-kríñuu' xúgui náa ñawúun' dxáju' Esaú, numuu dí namíñú' kayoo, ra'káa ma'ka gágudiáqan'xu, jndu gu'u gajmiúú ejiuún. ¹²Ikáán-má niratá: “Ikúún gáñaa' dí míjián', xú'kui-má ejín-xíniáa' ma'ni jndu xóo jui'i dí ríga náa rawuun' lamáa ka'nii, dí jndu xá'ngoo magijxnii dí mbi'iin.”»

¹³Ikí-má niwanúu Jakób dí migu mbru'un rú'kui, xú'kui-má nira'wíin xujkiúu bu ma'ni segejian' dí majxnúu Esaú: ¹⁴ajma siéntú sujtu-e'gú, jmaq mbá-skiñii' chibátú, ajma siéntú mugu-e'gú, jmaq mbá-skiñii' brégú, ¹⁵mbá-skiñii' guwa' kaméyú gajmiúú ejiuún, xú'kui-má ajma-skiñii' xedi-e'gú, jmaq guwíin' túrú, mbá-skiñii' búrú-é'gú, jmaq guwíin' búrú-isí. ¹⁶Ikú nixnájxiuun xtajmiúu mámba kujtiin xujkú', ikú ni'túún xtajmiúu: «Ganújngala

mu'gua gináa', xú'kui-má majan' gúni'núú' mámbá kujtiin xujkú'.»

¹⁷Bu niku'maa ma'ga ginii ni'túun: «Mú dí nixkamáa dxáju' Esaú, xú'kui-má marajxaa': “Sáa-lá xabii ñajuaan' ikáán rá. Náa-lá edxu'. Sáa-lá xujkiúu bu nadxu' gajmiáa' bigi rá.” ¹⁸Ikú marataa: “Segejian' drígoó xtajmiáa' Jakób ñajuun', dí naku'ma ma'ka náa inaa' ikáán xi, xabu nikii Esaú, xú'kui-má ikaa mangaa na'ka kidxuxu.”»

¹⁹Xú'kui-má niku'maa ma'ga bu e'ni ajmii, jmaa bu e'ni ajsiin, xú'kui-má mbá xúguin' bu nagúún gajmiúú mámbá kujtiin xujkú', ni'túun: «Xú'kui-má gútaan mangáan' Esaú ndóo gúxkamaa. ²⁰Mutanla: “Na'ka-má xtajmiáa' Jakób náa kidxuxu.”»

Numuu nikumuú Jakób: «Mani dí majxaa jmaa segejian' dí najka ginii, ndáwáa mbayoo jmínaa' ikaa. Ma'ni-má magruígúún míjián' xú'kui xá.» ²¹Xú'kui ka'nii dí nijka ginii segejian'. Iki-má ni'gu ikaa mbru'un rú'kui, náa niwiji-má.

Jakób nigí'duu jmaa ánkli náa Peniel

²²Dí mbru'un rú'kui nitujxuú Jakób, gajmii nájmii gu'wii, jmaa-má nájmii xtajmiúu, xú'kui-má mbá guwiiin' imba ejiiin, ikú nikidiin iya' mbawi'

dí náa mañu mbi'yuú Jabók. ²³Xú'kui ni'ni dí makidiin ikiin náa mañu rú'kui, jmaa-má mbá xúguí' dí gí'doo. ²⁴A'kui dí Jakób niganúu mbawíí. Ikú nigí'duu jmaa mbáa xabiya jndu ni'ka rajsí. ²⁵Ndóo ndi'yoo xabiya dí nanguá e'ngoo dí ma'ni-mina' jmaa Jakób, nijxnúu náa kajuqa isu xtiyuu. A'kui nijui'ngúún' níjtú xtiyuu Jakób ndóo náa-má na'ni-mina' jmaa xoó. ²⁶A'kui dí xabiya ni'tí:

—Atasínú', numuu dí na'ka rajsí.

Ikú Jakób nigoo':

—Xáni'náa' mú dí nanguá tani sajku-rámúú'.

²⁷Ikú xabiya nirajxi:

—Díí-lá mbi'yaa' ikáán nu.

Ikú ikaa nigoo':

—Jakób mbi'yu'.

²⁸A'kui dí xabiya ni'túun:

—Naxá'ni mbi'yaa' Jakób rá, Israél pú gá'nii mbi'yaa' rá. Numuu dí nigí'daa' jmaa' Anulú, xú'kui-má gajmiáa' xabu numbaa', ikáán-má ni'ngaa'.

²⁹Ikú dí Jakób nirajxuú:

—Aratún', díí mbi'yaa' ikáán rá.

Ikú xabiya nigoo':

—Díjka-lá trajxi dí mbi'yu' nu.

Jakób naḡi'duu gaḡmaḡ mbáa xaḡiya. (32.24)

Ikú-má ni'ni saḡku-rámáa' ikí. ³⁰Ikú Jakób nijxná mbi'yuu Peniél náa jmbaa' rú'kui, numuu dí ni'tí: «Ndiyoo mijngii xíḡi inuu Anulú, xú'kui-má nikríñuu' tákáñú'.»

³¹Ninójngoo-má náa Peniél, ndóo ni'ka jka'. Narájmbú' ejka jmaḡ numuu níjtú xtiyuu. ³²Ikaa jngóo jndu mbi'i xúḡui sé'pu xaḡu Israél níjtú dí ríḡá náa kaḡuḡa isu xtiñúú xujkú', numuu dí ikí nijuijxnáa Jakób, náa níjtú rú'kui.

Nambáxii Jakób jmaḡ Esaú

33 ¹Ndóo niyaxi Jakób, ikú ndi'yoo dí na'ka Esaú gaḡmí mbá aḡku siéntú xaḡbeka. A'kui dí nikuí'tiin ejin náa Léa jmaḡ Rakél, xú'kui-má náa nájmii xtajmá. ²Ginii kayuu' nisdiajuuin xtajmá gaḡmiúú ejiuún, ndáwáa niwiji Léa gaḡmii ejiin. Kidí-wáa kayuu' niwiji Rakél jmaḡ José. ³A'kui dí ikaa ninójngoo ginii náa inúú ikiin, ikú nijka rasmbátigoo mbá juan

nutu mbayíí', ajndu nijkanú náa inuu dxájuu. ⁴A'kuí dí Esáú nigáyúu ni'ka gásijnuu, ndiyá-rá'aa, nigí'ma rawuun' náa inuu dí nirajxi. Ikú nájmii nimbija'. ⁵A'kuí niyajxi Esáú ndi'ñúú gu'u gajmiúú ejin, ikú ni'tí:

—Sín ñajúún' bu'kuí rú'.

Ikú Jakób nigoo':

—Ejin bigi ñajúún' bu nijxniú'

Anulú ikúún, dí xtajmiáa' ñajun'.

⁶Ndáwáa a'kuí niguwá' xtajmá gajmiúú ejiún, nisibatiguun. ⁷A'kuí ni'ka Léa gajmii ejin, xú'kuí-má nisibatiguun mangiin. Ndáwáa kayuu' ni'ka José jmaq Rakél, mangiin-má nisibatiguun. ⁸Ikú ni'tí Esáú:

—Díí ñajuun' tamína' jmaq

Naxkama-minaa' Esáú gajmaq Jakób. (33.4)

numuu mbá xúguí' kujtiin xujkú' bu nixkamii bigi rú'.

Ikú Jakób nigoo':

—Nimína' dí míjián' ajkiaqan' gátayo', xabu nikii.

⁹Ikú ni'tí Esaú:

—Gó'dóo-má wéñúu' jún, gí'tio'. Ra'dáa-má ikáán dí dríggá'-má ikáán.

¹⁰Ikú ni'tí Jakób:

—Nanguá jan', ikúún eta-káñáa'. Mú dí gajkuun dí míjián' ajkiaqan' xtayo', atrigú segejiun' dí najxnaa'. Dí ndayoó inaa' xúgui, jndu xóo dí ndayoó inuu Anulú ka'nii, numuu dí pú míjián' ajkiaqan' nitrigúún.

¹¹Nata-káñáa', atrigú' segejian' dí na'ká kagu' inaa'. Numuu dí Anulú nijxnú' dí magó'dóo wéñúu', xú'kui-má mbá xúguí' dí ríga gii drígó' ikúún ñajuun'.

Na'ni-káñúu-má xú'kui, a'kui dí Esaú nigruijú. ¹²Ikú ni'tí Esaú:

—Gu'guá rá pé, ikúún ginúú gá'gá inaa'.

¹³A'kui dí Jakób ni'túun Esaú:

—Natayáa-má ikáán, xabu nikii, pú babin' dí ejin, xú'kui-má gú'diin mugu jmaq xedi bu nigumii ejiuún. Mú dí maxu'mii magúún nacha, dí mbá mbi'i maqañúú mbá xúguíin' xujkiú'.

¹⁴Anújngaa' midxu' giníí, xabu

nikii, náa inuu xtajmiáa'. Ma'gá mañúú ikúún, xóo-má na'nguun nagúún xujkú' bu najká gajmí', xú'kui-má xóo na'nguun nagúún ejin. Mbu'ya-mijná-má náa Seír ñú'úún, xabu nikii.

¹⁵Ikú Esaú ni'tí:

—Mañi'ñúú' tikuiin xabu bu naguwá' jmaq nindxu' mu dí mumbayáa', pé.

A'kui nigoo' Jakób:

—Atani mbaq ajkiaqan' xtayo', xabu nikii. Xarájxtaa gajmáa'.

¹⁶Mbi'i-má rú'kui nitangaa Esaú, nijkaq náa Seír. ¹⁷Dí Jakób rá, nijka náa Sukót, ikí-má ni'ni go'óo náa majxtáa. Xú'kui-má ni'ni xtúgúún xujkiúu mangaa, ikaa jngóo náa jmbaa' rú'kui nijxnúu mbi'yuu Sukót.ⁱ

¹⁸Ndóo nigájnaq Jakób náa Padán-arám, ndaa dí nigí'nuu ni'kanúu míjián' jndu náa xujuin Sikém, dí gí' náa jmbaa' Kanaán. Ikí-má nijxtáa náa rídoo xujuin rú'kui. ¹⁹A'kui-má ni'si mbá jmbaa' dí numuu mbá siéntú bújkaq ajuan' náa ejiin Amór, bu anuu Sikém. Ikí-má nigí' gu'wá xtiin dríggoo. ²⁰Xú'kui-má ikí nirngujxi isí náa ma'ni mbaq Anulú, ikaa rú'kui nijxnúu mbi'yuu ÉL-Elóé-Israel.^j

ⁱ 33.17 Náa ajngáa ebréo, mbi'yuu Sukót najxná kuma «xtúguá». ^j 33.20 Náa ajngáa ebréo, ajngáa *ÉL-Elóé-Israel* najxná kuma «Anulú ñajuun' Anuu Israël».

Niguma-numaa dí nigí'nuu Díná

34 ¹Mbá-mí'sú nigájnuu Díná, bu guáxioo Léa jmaa Jakób, nijka gá'ñúú gua'xa' bu kúwá náa xujuin rú'kui. ²A'kui nijui'yáá ni'ni Sikém, a'diódó-má Amór bu xabu ebéó, bu xabu ñajun' náa jmbaa' rú'kui. Ikú nijka kayáa Díná ni'gu jmaa, nangwá ndi'ya-majkuu. ³A'kui dí Sikém pú ninigiúu' Díná bu guáxioo Léa, xú'kui-má nindoo dí mbayáa, ikaa jngóo ni'ni dí mawiji ajkiuun dxá'gú ka'yoo. ⁴A'kui dí Sikém ni'túun anuu: «Atanda'aa dxá'gú bigi mu dí mbayaa.»

⁵Ni'dxuun-má Jakób dí Sikém tá'ya-majkuu Díná. Xóo-má ejiin Jakób rá, náa xanáa kúwíin nuñawuun xujkú', ikaa jngóo jndu nditáan-má tá'tí Jakób jndu niguwáán' ikiin. ⁶A'kui dí Amór, anuu Sikém, nijka gá'yoo Jakób mu dí ma'tí-mina' jmaa. ⁷A'kui dí ejiin Jakób niguwáán' náa xanáa ndóo nidxuun dí nirígá. Pú nijmáa ajkiuún, xú'kui-má pú niki'níi wéñúu' mangaa, numuu dí Sikém ni'ni dí ramíjián' náa Israél, dí ni'gu jmaa guáxioo Jakób, numuu dí ragí'maa marigá kayuu' rú'kui. ⁸Ikú Amór ni'tí-mina' gajmíi:

—A'diódó' Sikém pú ninigiúu' guáxiala. Nata-káñála dí mujxnaa mbayáa ma'ni a'giuu. ⁹Gu'ni dí ku'ya-mijná, gujxnií mudíin ikáan'xu gua'xiala, xú'kui-má ikáan'la mudíin gua'xiuxu. ¹⁰Gakuwaa jmaa nindxuxu, numuu dí jmbaa' ríga-má náa ñawánla a'kui. Gakuwaa, gusi xú'kui-má gagujua náa jmbaa' rígi. Xú'kui-má gudala-má jmbaa' dí ma'ni jmbayala.

¹¹Xú'kui-má Sikém ni'túun anuu jmaa anguiin Díná:

—Pú nata-káñála dí murígúún. Ikúún majxnala jndu ndíi-má gúnda'a. ¹²Mandoo munda'ala jndu guátá-má eyala ikáan', xú'kui-má segejian', ikúún majxnala. Muú gujxniú' dxá'gú mbayaa ma'ni a'giu'.

¹³Ikú nigoo' ejiin Jakób dí ni'tí Sikém jmaa anuu, nitúún jmaa ajngáa mandu'wa', numuu dí tá'ya-majkuu dxá'giúún. ¹⁴Xígi nitáan:

—Maxándoo munixu rú'kui, dí mujxníaa' dxá'giúxu dí xabu bu nangwá gí'doo sina' dijndi ñajuaan'. Numuu dí náa ikáan'xu mbá majti' mbaa ñajuun' rú'kui. ¹⁵Mbóó-má dí mandoo ma'ni rá, dí ikáan' manindxala xóo dí ikáan'xu. Mámáa xabiya dí náa ikáan'la magi'doo sina' dijndi.

¹⁶A'kuí dí mujxnií-má guq'xiuxu, xú'kuí-má mudíinxu guq'xiala ikáan'. A'kuí dí maqúwáaxu jmaq nindxala, xú'kuí-má ma'nií mbóó xujiunlú. ¹⁷Mú dí síyála dí magua'dáá sina' dijndi, mbuyaa dxágiúxu mu'guá gajmiúxu gií.

¹⁸Míjián'-má dí niti ndi'yoo Amór jmaq Sikém. ¹⁹Tájiúu'-má mbayuu' ni'ni-mbánúu dxámá dí nijui'táán, numuu pú niniguu' ka'yoo guáxioo Jakób. Ikaa Sikém pú gí'doo numuu ke xóo dí i'wíin' anguiin, ²⁰ikaa jngóo nijka jmaq anuu náa rawuun' xujuin náa natu'uun xabu. Ikú nitúun xabu xujuin:

²¹—Xabu bigí míjián' ajkiúun jmaq nindxulú, ikaa jngóo gakuwá-má náa xujiunlú, xú'kuí-má musi, magujuq gií. Numuu dí pú majan' jmbaa' dí mandoo makuwá ikiin. Mu'diin ikáán' guq'xiúun' mu'ni gu'yulú, xú'kuí-má ikiin mudiin gu'xiulú. ²²Mbóó-má rígi dí nandúun xabu bigí dí mandoo makuwá jmaq nindxulú, mu dí mu'ni mbóó xujiunlú: dí mbá xúguíin' xabeka dí náa ikáán' magua'dáálú sina' dijndi, dí xóo-má guá'dáá ikiin. ²³Mbá xúguíin' xujkiúun, jmaq xúguíí' dí guá'dáá ma'ni drígulú ikáán'. Ndoó-má ndayóo' dí mu'ni dí nuti ikiin, a'kuí dí makuwá jmaq nindxulú.

²⁴A'kuí dí mbá xúguíin' xabu xujuin ninimbúun dí ni'tí Amór jmaq Sikém. Ikú-má niguá'dáá sina' dijndi mbá xúguíin' xabeka náa xujuin rú'kuí. ²⁵Ni'ni-má ajsú mbi'i, ndóo dí ikiin nakumuú dí na'ku gakii, a'kuí dí ajmii ejiin Jakób, Simeón jmaq Lebí bu anguiin-má Díná, nirajtuun chídiúun. Ndaq suma nigúun náa xujuin, niradín mbá xúguíin' xabeka. ²⁶Xú'kuí-má Amór jmaq Sikém nixiyáa jmaq chídí. A'kuí niriyaq' Díná náa go'óo Sikém, ikú nigúun gajmiúú. ²⁷A'kuí niguwá' i'wíin' ejiin Jakób náa kajchúun bu nikáñúú. Ikú nirawíi mbá xúguíí' dí ríga náa xujuin rú'kuí, jmaq numuu dí tájui'ya-majkuíí dxágiúun. ²⁸Nigúun kudiin mugu, xedi jmaq búrú, jmaq dí ríga náa xujuin xú'kuí-má dí ríga náa jmbaa' kidu. ²⁹Nigúun kudiin ejin, gu'u, xú'kuí-má niní ku'wá' xúguíí' dí ríga gu'wáá, mbá xúguíí'-má kayuu' dí guá'dáá.

³⁰A'kuí dí Jakób ni'túun Simeón jmaq Lebí:

—Ninila dí marigá sian' náa ikúun, dí naxándúun góyo' xabu bu kajchúun náa numbaa' rígi, xabu kananéó jmiúú xabu fereséó. Mú dí ikiin gumbujxi-mijnq dí maguwá' maruguun,

q'kui dí muxiñúu ikúún xú'kui-
má xúguíin' xabiú', numuu dí
nanguá-má mbi'iin xabu gú'diín.

³¹Muú ikiin nigoo':

—Lá míjián' dí ni'ñuu
dxágiúxu, dí xoo nagumaa mbáa
q'gu bu nagujua xuyuu' ni'ñuu
xá.

Anulú na'ni sajku-rámáa'
Jakób náa Bet-él

35 ¹A'kui dí Anulú ni'túun
Jakób: «Ayu' náa Bet-
él ñú'úún, arajxtaa-má ikí.
Xú'kui-má ikí gatarngujxi isí
dí náa matani mbaa Anaq' bu
nisngájma-mina' náa inaa',
dí náki nitagáyaa' náa inuu
dxájuaa' Esaú.»

²A'kui dí Jakób ni'túun
anguíin xú'kui-má mbá xúguíin'
bu xtáa gajmíi: «Guni'ñúú'
kaníi xándú bu ra'kiín Diúu, bu
kua'diín q'kui. Guni ka'u-mijnáa',
xú'kui-má guri'kuu' xtiñála.

³Matujxulú mu'gua náa Bet-él.
Ikí marngujxi isí dí náa maní
mbaa Anulú bu nimbáyú' dí
náki nijxtáa gajmá, ikaa-má bu
nijxtáa jmaa nindxu' jndu náa-
má ejká.»

⁴A'kui nixnajxií Jakób mbá
xúguíin' xándú bu ra'kiín Diúu
bu guá'diín, xú'kui-má xábí dí
jngrígú náa chá'úún. Ikú dí Jakób

ni'duu náa agoo mbá ixí xijxoo
dí wíji mijngii náa Sikém. ⁵Ndóo
nigájnúu, ikú Anulú ni'ni dí pú
mamiñúu mbá xúguíin' xabu
náa xujuin dí triga mijngii ikí,
ikaa jngóo tágúún rujxkúún ejjin
Jakób.

⁶Ikú Jakób nijkanú náa Lús
(dí ikaa-má ñajuun' Bet-él), dí
gí' náa jmbaa' Kanaán. Nijkanú
ikaa gajmíi mbá xúguíin' xabu bu
xtáa-má gajmíi. ⁷Ikí-má niringujxi
isí dí náa ma'ni mbaa Anulú, ikí
nijxnúu mbi'yuu Él-bet-él, numuu
dí ikí nisngájma-mina' Anulú náa
inuu, náki xtáa nagáyúu náa inuu
dxájuu. ⁸A'kui nikáñúu Déborá
bu ni'ni makii Rebéká. Ikí-má
nijui'dii náa mijngii Bet-él náa
agoo mbá ixí xijxoo. Ikaa ni'ni
mbi'yuu Alón-bakút.

⁹Ndóo dí Jakób nitangaa-
má náa Padán-arám, Anulú
nisngájma-mina' bujúu' náa inuu,
ikú ni'ni sajku-rámáa'. ¹⁰Ikú
Anulú ni'tí: «Jakób mbi'yaa'.
Nánguá ma'nii mbi'yaa' Jakób
rá, Israel gá'nii mbi'yaa' rá.»
Ikú-má ni'ni mbi'yuu Israel.

¹¹Xú'kui-má xoó ni'tí Anulú:
«Ikúún ñajun' Anaq' bu Gí'doo
Xúguí' Siekii. Ga'ni mbi'iin
wéñúu' ejín-xíniáa'. Náa ikáán
magajnúu mbá xujuin mbaa,
xú'kui-má mba'a xujuin mba'u.

Náa ikáán-má magajnúú xabu ñajun' mbá'wiiin. ¹²Jmbaa' dí nijxnuu Abraám jmaq Isaák, majxnqa'-má ikáán mangáán, xú'kui-má majxnuu ejín-xíniáa' bu magumii ndáwáa.» ¹³Ikú nijkaq Anulú dí náa ni'tí-míjná jmaq Jakób.

¹⁴A'kui dí Jakób nisiji mbá isí ni'ni séñá dí náa ni'tí-míjná jmaq Anulú. Xú'kui-má nixídí-rámúu' iyoo' úbá jmaq síti náa inuu isí, dí ni'ni nsajku-rámúu'. ¹⁵Ikú nijxnúu mbi'yuu Bet-él dí náa ni'tí-míjná jmaq Anulú.

Nikáñúu Rakél

¹⁶Ndáwáa nigájnúu náa Bet-él. Itaán-má maguá'nú náa Efrátá ndóo Rakél ni'nii a'diíoo. Pú gakií nigí'nuu dí ma'nii a'diíoo.

¹⁷Numuu dí pú gakií nagí'nuu, ikú ni'tí a'gu bu niku'duwiin: «Xámíñáa', numuu dí nara'daa-má imbaq a'diáa' dxámá.»

¹⁸Ndóo nachoo-má maqañúu, ikú nijxnúu mbi'yuu ada, Benóní,^k a'kui nikáñúu. Muú dí Jakób rá, Benjamín' nijxnúu mbi'yuu ada.

¹⁹Xú'kui ka'nii nikáñúu Rakél, ikí-má nijui'dii náa kambaa dí najka náa Efrátá, ikaa-má dí ñajuun' Belén xúgui. ²⁰A'kui dí Jakób nisiji mbá isí dí náa

nijui'dii Rakél. Ikaa ñajuun' mbá séñá dí náa nijui'dii jndu-má xúgui. ²¹A'kui dí Israél nigájnúu, nijka gágí' gu'wá xtíin drígoo náa itáan sínguán' ñú'úún ke xóo Migdál-edár.

Bu ejiin Jakób

²²Ndóo dí Israél xtáq-má náa jmbaa' rú'kui, nijka Rubén gígú jmaq Bílá mbáa bu a'giuu anuu, xú'kui-má ni'dxuun anuu dí ni'ni.

Mbá guwiiin'-ijma ejiin bu xabeka nigí'diin Israél.

²³Bu ejiin Léa: Rubén bu a'dá-gi'nii a'diíoo Jakób, Simeón, Lebí, Judá, Isakár jmaq Sabulón.

²⁴Bu ejiin Rakél: José jmaq Benjamín.

²⁵Bu ejiin Bílá, bu xtajmiúu Rakél: Dán jmaq Neftalí.

²⁶Bu ejiin Sílpá, bu xtajmiúu Léa: Gád jmaq Asér.

Bigi ñajuún' ejiin Jakób, bu nigumii náa Padán-arám.

Nikáñúu Isaák

²⁷Ndáwáa nijka Jakób náa xtáq Isaák bu anuu, náa Mámré, náa xujuin dí mbi'yuu Árbá dí ikaa-má ñajuun' Ebrón, dí náa nijxtáq-má Abraám jmaq Isaák.

^k 35.18 Náa ajngáa ebréó, mbi'yuu Benóní najxná kuma «a'dá-gá'ku». ^l 35.18 Náa ajngáa ebréó, mbi'yuu Benjamín najxná kuma «ada ngajuqa».

²⁸Mbá xúguíi' mbi'i dí nijxtáa Isaák, mbá siéntú ijku-miskíñú' (180) sigu'. ²⁹Ni'ni-má xi'ñáá' wéñúu' ñajuun' ndóo nijka xuú' níkáñúu, xú'kuí-má niguiín anguiín. A'kuí dí Esaú jmaá Jakób, bu ejiín-má, nidii.

Bu ñajúún' ejín-xíní' Esaú

36 ¹Bigi bu ñajúún' ejín-xíní' Esaú, ikaa-má bu mbi'yuu Edóm. ²Esaú niguiín gu'a'xiúún' xabu Kanaán: Ádá, guáxioo Elón bu a'dá-xíní' Ét, jmaá Aolibámá, guáxioo Aná bu a'diío Sibeón xabu ebéó, ³xú'kuí-má Basemát guáxioo Ismaél, dxágiúu-má Nebayót. ⁴Ádá nigí'daa Elifás, bu a'diío jmaá Esaú, xú'kuí-má Basemát nigí'daa Reuél. ⁵Xú'kuí-má Aolibámá nigí'daa Jeús, Jaalám jmaá Koré. Bigi ñajúún' ejiín Esaú bu nigumii náa jmbaa' Kanaán.

⁶A'kuí Esaú niguwíin gu'wii, jmaá ejiín bu jíámá jmaá gu'a'xa', jmaá mbá xúguíin' xabu bu kúwá náa go'óo. Xú'kuí-má niguwíin mbá xúguíin' xujkiúu, jmaá mbá xúguíi' dí níkáñúu náa jmbaa' Kanaán, nijka gájtáa imbrí'ká, dí ni'ni síngué-mina' dí náa inuu Jakób. ⁷Numuu dí ikiin pú mbaa dí guá'dáá, nanguá eyoo dí maqúwá mbóo. Náa jmbaa'

dí náa kúwiin nanguá e'ngoo dí mupí'su xujkiúún. ⁸Ikaa jngóo Esaú nijka gájtáa náa kúbá Seír. Edóm-má mbi'yuu Esaú mangaa.

⁹Bigi bu ñajúún' ejín-xíní' Esaú, bu anuú xabu Edóm, bu kúwiin náa kúbá Seír. ¹⁰Rígi ñajuun' mbi'ñúú ejiín Esaú: Elifás a'diío Ádá a'giúu Esaú, xú'kuí-má Reuél a'diío Basemát a'giúu-má Esaú. ¹¹Bu ejiín Elifás, ikiin ñajúún' Temán, Omár, Séfó, Gatám jmaá Senás. ¹²Xú'kuí-má Tímná ñajuun' mbáa-má a'giúu Elifás, ikaa nigí'daa a'diío bu ni'ni mbi'yuu Amalék. Bu'kuí ñajúún' ejín-xíní' Ádá bu a'giúu-má Esaú. ¹³Bu ejiín Reuél ñajúún': Naát, Sérá, Sámá jmaá Mísá. Ikiin bu'kuí ñajúún' ejín-xíní' Basemát, bu a'giúu-má Esaú. ¹⁴Bigi bu ñajúún' ejiín Aolibámá bu imbaa-má a'giúu Esaú, guáxioo Aná bu a'diío-má Sibeón. Ikaa nigí'daa Jeús, Jaalám jmaá Koré, ejiín-má Esaú.

¹⁵Bigi bu ñajúún' xúguíin' xabu edi náa ejiín Esaú. Bu ejiín Elifás bu a'dá-gi'nii a'diío Esaú: bu xabu edi ikiin ñajúún' Temán, Omár, Séfó, Senás, ¹⁶Koré, Gatám jmaá Amalék. Bu'kuí bu ñajúún' xabu edi náa ejiín Elifás dí náa numbaa' Edóm, bu ñajúún'-má ejín-xíní' Ádá. ¹⁷Bigi bu ñajúún' xabu edi náa ejiín Reuél bu a'diío Esaú: Naát,

Sérá, Sámá, jmaq Mísá. Ikiin bu'kui ñajúún' xabu edi ná ejiin Reuél dí ná numbaa' Edóm, bu ñajúún'-má ejín-xíníi' Basemát, bu a'giuu Esaú. ¹⁸Xú'kui-má bigi ñajúún' xabu edi ná ejiin Aolibámá, a'giuu-má Esaú: Jeús, Jaalám jmaq Koré. Ikiin-má bu'kui ñajúún' xabu edi bu ejiin Aolibámá, guáxioo-má Aná. ¹⁹Mbá xúguíin' bu'kui ñajúún' ejiin Esaú, xú'kui-má xabu edi dríguún. Ikaa Esaú bu mbi'yuu-má Edóm.

²⁰Bigi bu ñajúún' ejiin Seír bu xabu oréó, bu kajchúún-má náa jmbaa' rú'kui: Lotán, Sobál, Sibeón, Aná, ²¹Disón, Esér jmaq Disán. Bu'kui ñajúún' xabu edi dí náa xabu oréó, ejiin-má Seír, dí náa jmbaa' Edóm. ²²Bu ejiin Lotán ñajúún' Órí jmaq Emám, xú'kui-má Tímná ñajuun' dxágiúu Lotán. ²³Bu ejiin Sobál ñajúún' Albán, Manaát, Ebál, Séfó jmaq Onám. ²⁴Bu ejiin Sibeón ñajúún' Ájá jmaq Aná. Ikaa Aná bigi nixkamaa iduu iya' náa jmbajxoo' dí náki nijxtáa ndi'núú búriuu anuu. ²⁵Bu ejiin Aná ñajúún' Disón jmaq imbaa dxá'gú bu mbi'yuu Aolibámá. ²⁶Bigi ñajúún' ejiin Disón: Emdán, Esbán, Itrán jmaq Kerán. ²⁷Bigi ñajúún' ejiin Esér: Bilán, Saabán

jmaq Akán. ²⁸Bigi ñajúún' ejiin Disán: Ús jmaq Arán. ²⁹Ikiin-má bigi bu ninindxuún xabu edi dríguún xabu oréó: Lotán, Sobál, Sibeón, Aná, ³⁰Disón, Esér jmaq Disán. Ikiin bu'kui bu ñajúún' xabu edi dríguún xabu oréó, mámbáa-má na'tí-ñájúún' xabu xujiuun náa jmbaa' Seír.

Xabu ñajun' mba'wiin náa Edóm

³¹Nákí xoó séguá'daa xabu ñajun' mbaa, xabu Israel, bigi ñajúún' xabu ñajun' mba'wiin bu niti-ñajun' náa numbaa' Edóm: ³²Béla a'diío Beór ni'tí-ñájun' náa Edóm. Dinábá mbi'yuu xujiuun. ³³Ndóo nikáñúu Béla, ikú ninújngaa ni'tí-ñájun' Jobáb, a'diío Sérá bu na'ka náa Bósrá. ³⁴Ndóo nikáñúu Jobáb, ikú ninújngaa ni'tí-ñájun' Usám, bu na'ka náa numbaa' Temán. ³⁵Ndóo nikáñúu Usám, ikú ninújngaa ni'tí-ñájun' Adád bu a'diío Bedád. Adád ni'ngoo ni'ni gajmaq Madián náa jmbaa' Moáb. Xú'kui-má xujiuun mbi'yuu Abít. ³⁶Ndóo nikáñúu Adád, ikú ninújngaa ni'tí-ñájun' Sámlá, bu na'ka náa Masréka. ³⁷Ndóo nikáñúu Sámlá, ikú ninújngaa ni'tí-ñájun' Saúl, bu na'ka náa Reobót mijngii náa mañu Éufrates. ³⁸Ndóo nikáñúu Saúl,

ikú ninújngaa ni'tí-ñájun' Baál-anán bu a'diío Akbór. ³⁹Ndóo nikáñúu Baál-anán a'diío Akbór, ikú ninújngaa ni'tí-ñájun' Adár. Ikaa na'ka náa xujuin dí mbi'yuu Páú, xú'kui-má Meetabél mbi'yuu a'giuu, bu guáxioo a'gú-nikii Matréd, a'dá-xíníi'-má Mesaáb.

⁴⁰Rígi ñajuun' mbi'ñúú xabu edí náa ejiin Esau, dí mámbá enii anguiin, xú'kui-má mámbá xujiúun: Tímná, Álbá, Jetét, ⁴¹Aolibámá, Élá, Pinón, ⁴²Senás, Temán, Mibsár, ⁴³Magdiél jmaa Irám. Bu'kui ñajuún' xabu edí náa Edóm, dí mámbá jmbaa' dí guá'dáa náa kúwiiin. Edóm, ikaa-má ñajuun' Esau, bu anuu xabu Edóm.

Dí nigundaa José

37 ¹Jakób nijxtáa náa jmbaa' Kanaán, dí náa-má nijxtáa anuu. ²Rígi na'tí xóo ká'nii níkwá ejiin Jakób: José gí'doo guwa' ijuan siguu', ndóo ndi'ñúú mugu gajmii anguiin. Xtáa gajmii ejiin Bílá jmaa ejiin Sílpá, bu gu'wii-má anuu. Xú'kui-má na'túun anuu dí nawáan numúú anguiin dí ramíjián' eni.

³A'kui dí Israel pú nandoo ka'yoo José ke xóo dí xúguin' ejiin, numuu dí ikaa ada bu'kui nigí'daa ndóo ni'ni-má xi'ñáa' ñajuun'. Xú'kui-má ni'xmí mbá xtíñúu misaan' dí mba'a mijxtiúu. ⁴Ndóo

nduyáa anguiin dí anuu pú nandoo ka'yoo, ke xóo xúguin' ikiin, a'kui niki'nii kuyáa jndu nánguá etáán mijián'.

⁵Mbá mbi'i nigundaa José, xú'kui-má ni'túun anguiin dí xká'nii nigundaa. A'kui iwáa nánguá nindúun gúyáa, ⁶numuu dí ikaa ni'túun:

—Gudxawíin mijián' dí xká'nii nigúndaa. ⁷Náa xanáa, kajcháán' nuru'wá-tájxii' rajxa. Dí xtájxuu drígó' ikúun nitujxuu niwiji jmbu, xú'kui-má xtájxuu drígála ikáan' nigí'i mbájnndi náa xtájxuu drígó' ikúun, xú'kui-má nusmbatiguun ikí.

⁸A'kui dí anguiin nigoo':

—Lá ikáan marata-ñájunxu rá', xú'kui-má muni-mbuxu dí naratá ikáan rá'.

Iwáa nánguá nindúun gúyáa jmaa numuu xnu'ndaa, jmaa-má ajngáa xóo dí na'túun.

⁹Nigundaa bujúu', ikú-má ni'túun anguiin:

—Ikúun xoó nigúndaa bujúu', dí jka' jmaa gun' jmaa mbá guwiiin' imba a'guaan, nusmbatiguun náa inu' eyoo.

¹⁰Xú'kui-má ni'túun anuu jmaa anguiin, ikú ni'ni-xprígúu anuu dí ni'túun:

—Díí-lá e'yoo xnu'ndaa dí nitagundaa rá. Lá ma'ni dí ikúun jmu' rudáa' gajmí' angiaan',

magúwá'xu musmbatíguxu náa
inaa' jndu mbayíí' rá'.

¹¹Dí anguiin naxíguun kuyáá,
ndoó dí anuu namína' jmaq
numuu rú'kui.

Dí nigí'nuu José niní anguiin

¹²Ndáwáá anguiin José nigúún
gúñúú mugiyyu anuu náa Sikém.

¹³Ikú Israel ni'túun José:

—Angiaan' kajchúún nduñúú
mugu náa Sikém, ikaa jngóo
midxu' náa kajchúún ikiin.

Ikú ikaa nigoo':

—Xtáa ma'gá-má.

¹⁴Ikú Israel ni'túun:

—Ayu'-má xúgui gátayaa
xká'nii kúwá angiaan' gajmiúú

xujkú', xú'kui-má midxaa'
gáratun' xká'nii kúwiin.

Ikú-má niku'maa nijka. Nigánuu
náa xkuq Ebrón, nijkanú jndu náa
Sikém. ¹⁵Ikí nixkamaa mbáa xabú,
náa jngu'úun ningawaan José náa
xanáá, ikú ikaa xabú nirajxuu:

—Díí tayá' gii.

¹⁶Ikú José nigoo':

—Anguin' e'ñíí'. Nata-káñáa'
táan dí maratun' náa kajchúún
ruñúú xujkú' tayáá ikáán.

¹⁷Ikú ikaa xabú bu'kui nigoo':

—Nigájnaá-má gii. Kaá'-má
nidxuun niti: “Gu'guq náa Dotán rá.”

A'kui dí José nijka náa
nigúún anguiin, nixkamií jndu
náa Dotán. ¹⁸Ndoó ndiyáá José

José najkanú náa kajchúún anguiin ruñúú mugu. (37.18)

dí ka'nií na'ka sínguán', náki xoó sé'ka mijngii, ikú niti-mijná xká'nii muxiyáa. ¹⁹Xígí niti:

—Guyaala dí a'kuí e'ka xabu xnu'ndaa rú'. ²⁰Xúguí dí pú muxíyaa xá. Muxpátua'áan náa awúun mbá iñá' drígoó iya'. A'kuí mu'tá: “Mbáa xujkú-xáná ni'kuu.” A'kuí mbu'yáa xká'nii gá'ni xnu'ndaa dí nigundaa xú'kuí xá.

²¹Ndóo ni'dxuun Rubén dí xú'kuí eti, nindoo ma'ni kríyaa' náa ñawúun' anguiin. A'kuí ni'tí:

—Xúxiyaa-má. ²²—Ikú ni'túun xoó Rubén—: Maxúxidí-lá e'di. Guxpátua'áan náa iñá' drígoó iya' dí gí' náa jmbaxoo' gií, ni-má xúni-ngawín'.

Xú'kuí ni'tí numuu dí makríyaa' José náa ñawúun' anguiin, mu dí xú'kuí maku'maa ma'gaa náa anuu níkuumu.

²³Ndóo ni'kanú José náa kajchúun anguiin, ikú niriya' xtíñúu dí mba'a mijxtiúu dí kúwuun'. ²⁴Ikú níxpatua'aaan náa awúun iñá', muú dí iñá' rú'kuí mijxoo' nanguá-má kajni' iya'. ²⁵A'kuí nítrigiiin nípi'su. Ikú niyajxi ndiyáa dí naguwa' mbi'iin xabu ismaelítá bu naguwa' náa Galaád. Naguwa' gajmiúu kaméyú kuda iya' ndatawun,

jmaa bájia' tana ndatawun, jmaa-má bájioo' ixuu mírrá. Ikaa rú'kuí nagúun kudúun náa Ejíptó.

²⁶A'kuí dí Judá ni'túun anguiin: «Dí-lá gí'doo numuu dí muxíyaa ngu'waa gi'tiulú rá. ²⁷Itaán míjián' dí mugujuaa mudaa xabu ismaelítá, mu dí xú'ni-ngawín'. Numuu dí gi'tiulú-má ñajuun', xú'kuí-má mbóó e'diulú gajmiúu.» A'kuí dí níniiguun' anguiin dí ni'tí. ²⁸Ndóo nanújngúun xabu madianítá^m bu nagúun ragujua, a'kuí níriyaa' José náa iñá'. Ikú nígujuaa nidaa xabu bu'kuí jmaa mbá-skiñú' bújkaa ajuan' mi'xá. A'kuí níguún kuyaa José náa Ejíptó.

²⁹Ndáwáa ni'kaa Rubén náa iñá', nánguá-lá ku'a'aaan José ikí ndi'yoo. Ikú níxku'tu-wíi xtíñúu dí nangawín' ajkiuun. ³⁰Ikú níjkaa náa kajchúun anguiin, a'kuí ni'túun: «Nánguá-lá ku'a'aaan dxamá náa iñá' rá. Dí-lá gáni ikúun xúguí rá.»

³¹A'kuí nírujtu-ra'áa chágoo mbáa a'dá-sújtuun', ikú níxtajmáa e'di rú'kuí náa xtíñúu José. ³²A'kuí níguún kuñuu xtíin dí mba'a mijxtiúu náa inuu anuu, ikú nitáan:

—Níxkamaaqxu xtíin rígi. Lá ra'káa ikaa xtíñúu a'diáa' ñajuun' tayáa rá.

^m 37.28 Bu xabu madianítá, ikiin-má ñajúun' xabu ismaelítá, xóo-má na'tí náa kíjxnuu 25 jmaa 27.

Nixtagujuaa José nini anguiin. (37.28)

³³Ikú ikaa nininuu', a'kui ni'tí:
—Xtíńúu a'diód' ñajuun'
rígi. Mbáa xujkú-xáná ni'kuu,
niémboo nirujku-rigaa José.

³⁴A'kui dí Jakób nixku'tu-wíi
xtíńúu, xú'kui-má nigúwuun'
xtíin xíní' jmaq numuu dí
ningawíin' ajkiuun. Xú'kui-má
mbayuu' mbi'i nijxtáa gajmúu
jmaq numuu a'diód. ³⁵Mbá
xúguíin' ejiin bu xabeka gajmiúú
gu'u niguwá', mu dí muni dí

ma'nii ajkiuun anuú. Muú dí
ikaa nanguá eyoo dí ma'nii
ajkiuun, ikú ni'tí: «Majxtá-
gajmú' jmaq numuu a'diód', jndu
náa gákáńú' maguii a'diód.» Ikú
nambiya'-má xú'kui jmaq numuu
a'diód.

³⁶A'kui dí xabu madianítáⁿ
nigujuaa José náa Ejíptó, niguii
mbáa xabiyyu Faraónⁿ bu mbi'yuu
Potifár, bu na'tí-ńájúún' xabu
kuda ajuan', bu nuńawaan.

ⁿ 37.36 Bu xabu madianítá, ikiin-má ñájúún' xabu ismaelítá, xóo-má na'tí náa kíjxnuu 25 jmaq 27.

ⁿ 37.36 Faraón nujxnáa mbi'yuu xabu ñajun' mbaa náa Ejíptó.

Judá jmaa Tamár

38 ¹Dí náki mbi'i rú'kuí, nigájnuu Judá náa kúwíin anguiin, nijka gájxtáa jmaa mbáa xabú adulamítá bu mbi'yuu Írá. ²Íki ndi'yoo guáxioo mbáa xabú kananéó bu mbi'yuu Súwá. Íkú ndiyáa, a'kuí-má ni'gu jmaa. ³Íkú ni'ni endii a'gu bu'kuí, nigí'daa mbáa dxámá, bu nijxnúu mbi'yuu Ér. ⁴Ni'ni endii bujúu', nigí'daa imbaa dxámá, bu nijxnúu mbi'yuu Onán. ⁵Ndáwáa ni'ni endii bujúu', nigí'daa imbaa dxámá, bu nijxnúu mbi'yuu Sélá. Náa Kesíb xtáa ndóo nigumaa dxámá bu'kuí.

⁶Ndáwáa a'kuí, Judá ndiyáa' mbáa a'gu bu ma'ni a'giuu Ér bu a'dá-gi'nii, ikaa a'gu bu'kuí mbi'yuu Tamár. ⁷Íkú Ér, a'dá-gi'nii bu a'diío Judá, ni'ni dí ramíjián' náa inuu Anulú Mekuíí, ikaa jngóo dí Anulú Mekuíí ni'ni dí makañúu. ⁸A'kuí dí Judá ni'túun Onán: «Ayáa a'giuu dxájuaa', tani-má dí gí'maa matani, mu dí xú'kuí majxtáa mbáa bu manindxuu a'diío dxájuaa'.» ⁹Nda'yoo-má Onán dí ada bu magumaa xá'ni a'diío ikaa ñajuun'. Ikaa jngóo mámbá ndóo na'gu jmaa a'giuu dxájuu, na'ni dí maxá'ni endii, mu dí xú'kuí xágumaa a'diío dxájuu. ¹⁰A'kuí

dí Anulú Mekuíí tániguu' dí na'ni, ikaa jngóo ni'ni dí makañúu-má mangaa. ¹¹A'kuí dí Judá ni'túun gu'giúun': «Aguanáa'-má a'gú-xuá'a ñajuun' náa go'óo anaa', jndu ndóo mikii a'diío' Sélá.» Numuu dí nimína': «Ra'káa gamí dí makañúu mangaa xóo dí nikáñúu anguiin.» Íkú a'kuí Tamár nijkaa gájxtáa náa go'óo anuu.

¹²Ndóo ninójngoo-má mbayuu' mbi'i, íkú nikáñúu guáxioo Súwá bu a'giuu Judá. Ndáwáa dí ni'nii-má ajkiuun dí nijxtáa gajmúu dí nikáñúu a'giuu, íkú nijka gá'ñúu xabu bu nuduun mugiuu náa xujuin Timnát. Nijka jmaa mígiuu bu mbi'yuu Írá, bu adulamítá. ¹³A'kuí nijui'táán Tamár ajngáa rígi: «Lá natayáa dí jmégiaa' najka náa Timnát gá'duun mugiuu rá.» ¹⁴A'kuí ikaa niríyaa' xtiñúu dí nakujmaa dí a'gú-xuá'a ñajuun', íkú nirogoo inuu jmaa mbá xtiin mbawi'. Mangaa-má nimbrá'a-mina', íkú nigí'i náa rejuun xujuin Enaím, náa nanójngoo kamboo Timnát. Numuu ndi'yoo dí nikii-má Sélá, muú xóo-má séjxniáa dí mbayáa ikaa e'yoo.

¹⁵Ndóo ndi'yoo Judá, íkú nikumuú dí mbáa a'gu bu nagujuu xuyuu' ñajuun', numuu dí kógo inuu. ¹⁶A'kuí niniñuu'

kamboo, nijka náa gí' a'gu. Ikú ni'túun:

—Lá mandoo mu'nu' rá.

Numuu nanguá e'yoó mú dí gu'giúun' ñajuun'. Ikú a'gu ni'tí:

—Díí-lá gárajxnu' dí mu'nu' rá.

¹⁷Ikú Judá nigoo':

—Ikúún maku'nguáan' mbáa a'dá-sújtuun'.

A'kuí a'gu nigoo':

—Xá'ñuu-má. Ndoó-má matasi'ñáá' mbá dí xta'dáá. Jndu ndóo gátaxu'nguáan', ikú gíyaa drígaq'.

¹⁸A'kuí dí Judá ni'tí:

—Díí eyaa' majxnaq' rá.

Ikú a'gu nigoo':

—Arajxnú' sinaa' jmaa jndu ñuñuu, mangaa-má rgótiqa' dí chá a'kuí.

Ikú ikaa nijxnúu, a'kuí ni'gu gajmaa. A'kuí-má ni'ni endii a'gu ni'ni. ¹⁹Ikú nitujxii a'gu nijkaa. A'kuí niríguu xtíin dí kógoó jmaa inuu, ikú nigúwaaan' xtíñúu dí nakujmaa dí a'gú-xuá'a ñajuun'.

²⁰A'kuí ndáwáá niku'maa Judá a'dá-sújtuun' jmaa majiüun' mígiüü bu adulamítá, mu dí xú'kuí mandoo maguü drígoó dí niniñuu' náa ñawúun' a'gu. Muú dí nánguá nixkamaa a'gu. ²¹Ikaa jngóo nirajxuun xabu náa xujuin rú'kuí:

—Náá xtáa a'gu bu nagujua xuyuu', bu nagi'i náa rawuun' kambaa náa Enaím.

Ikú ikiin nigoo':

—Tájxtáa dimbáa a'gu bu nagujua xuyuu' gií.

²²Ikú ikaa nitangaa ni'kaa náa xtáa Judá, ikú ni'túun:

—Nanguá nixkamaa a'gu, xú'kuí-má xabu bu kúwíin ikí niti: “Tájxtáa dimbáa a'gu bu nagujua xuyuu' gií.”

²³A'kuí ni'tí Judá:

—Gaguanúu-má jmaa drígó', ra'káa muti numulú xabu gá'ni. Nitayáá-má dí ikúún niku'nguáan'-má a'dá-sújtuun' bigi, muú dí ikáán nanguá nitaxkamaa.

²⁴Ndóo ni'ni-má mbá ajsú-igun' wáa, nijui'táan Judá:

—Gu'giáan' Tamár ni'gu jmaa mbáa xabu, ikú jmaa numuu rú'kuí ni'ni endii.

Ikú ni'tí Judá:

—Guríyaa'la musikaa.

²⁵Ndóo nuriyaa' a'gu dí mikaa, ikú niku'ma ajngáa náa inuu jmégiüü dí ni'túun: «Xabu bu drígoó rígi, ikaa ni'ni dí ma'ni endiüun. —Xú'kuí-má ni'tí xoó—: Tayáa matayaa sáa drígoó rígi: sina' jmaa jndu ñuñuu, xú'kuí-má rgótí.» ²⁶A'kuí dí Judá nininüü' dí ikaa drígoó, ikú ni'tí: «Iwáá jmbii

ikaa ke xóo ikúún, numuu dí tájxniuu a'diód' Sélá dí mbayáa.» Xú'kui-má jndu nimbisú nánguá ni'gu jmaa.

²⁷Ndóo nijkanú mbi'i dí magumaa a'diód, ikú a'kui nikujmaa dí kuété' ejin kaguiin.

²⁸Ndóo dí nagumii-má, ikú nikruiya' ñawúun' mbáa, a'kui dí a'gu bu naku'duwiin nigujtuun ñawúun', niro'óo jmaa gúma maña'. Ikú ni'tí: «Bigi nikruiya' ginii ñawúun'.» ²⁹Ikú a'kui nijxmátrá'aa ñawúun', a'kui nigumaa gi'tioo. Ikú a'gu bu naku'duun ni'tí: «Xká'nii-lá nitambá'táa kambaa rá.» Numuu rú'kui ikaa nijxnúu mbi'yuu Fárés.º ³⁰Ndáwáa nigumaa dxájuu bu kaxto'óo gúma maña' náa ñawúun', ikú ikaa nijxnúu mbi'yuu Sára.

José jmaa a'giuu Potifár

39 ¹Ndóo nigúún xabu ismaelítá kuyaa José náa Ejíptó, nigujuaa ni'sii Potifár bu nañajun' náa Faraón, bu na'tí-ñájúun' xabu kuda ajuun', bu nuñawaan. ²Muú ndoó-má Anulú Mekuíi xtáa jmaa nindxuu José, xú'kui-má nagájnuu míjián' dí na'ni náa xtáa go'óo xabu nikii ejípsio. ³Ikú ndi'yoo

xabu nikii Potifár dí Anulú Mekuíi xtáa jmaa José, xú'kui-má mbá xúguíi' dí na'ni ikaa, Anulú Mekuíi na'ni dí magajnúu míjián'. ⁴Xú'kui ka'nii dí ndi'ya-majkuu José. A'kui dí nigíi' José dí mambáyúu jmínaa' ikaa, xú'kui-má dí manindxuu xtajmá bu ma'tí-ñájun' náa go'óo. Ikaa jngóo nixnájxuu mbá xúguíi' dí gí'doo. ⁵Jndu náki nijxnúu dí ma'tí-ñájúun' náa go'óo, jmaa mbá xúguíi' dí gí'doo, Anulú Mekuíi ni'ni sajku-rámúu' go'óo bu ejípsio jmaa numuu José. Anulú Mekuíi-má na'ni sajku-rámúu' mbá xúguíi' dí gí'doo, xóo-má dí ríga gu'wáa jmaa dí ríga náa jmbaa' kidu. ⁶Ikaa jngóo dí Potifár niniñuu' náa ñawúun' José mbá xúguíi' dí gí'doo, nanguá ejxná-méjuun' dimbá jmaa numuu dí nixnájxuu, ndoó-má dí miku ejxná-méjuun' e'ni.

Xú'kui-má José si'yáa, gújkuíi' wáa kiajxuu. ⁷Ndáwáa a'kui dí a'giuu xabu nikii nijka iduu ka'yoo José, ikú ni'túun:

—Anu' jmaa nindxu'.

⁸Xóo-má José nanguá nindoo, ikú ni'túun a'gu:

—Natayáa-má dí xabu nikii nanguá ejxná-méjuun' e'ni mbá xúguíi' dí ríga náa go'óo, numuu

º 38.29 Náa ajngáa ebréó, mbi'yuu Fárés najxná kuma «náa pa'too».

dí niniñuu'-má náa ñawún'
mbá xúguí' dí gí'doo. ⁹Ndawaa
jmbaa sáa itaán gí'doo numuu
ke xóo ikúún náa gu'wá rígi.
Jndu dimbá-má nangua' niriko'
dí maxágúguá, ndoó-má ikáán
numuu dí a'giuu ñajuaan'.
Xká'nii-lá gání ikúún dí pú
ramíján' rígi, xú'kui-má dí maní
a'ká náa inuu Anulú rá.

¹⁰Mámbá mbi'i-má xú'kui a'gu
bu'kui na'túun José, muú dí ikaa
sé'nimboo dí migu jmaa, ni-má
dí majxtaa mijngii níjiúun. ¹¹Mbá
mbi'i ndóo dí nito'oo José náa
gu'wá dí ma'ni ñajuun', ndawaa
dimbáa xabu bu nañajun' náa
awúun gu'wáa. ¹²A'kui dí a'gu
nigujtuun xtíñúu José, ikú
ni'túun: «Anu' jmaa nindxu'.»
A'kui dí niguanúu xtíñúu
náa ñawúun' a'gu, ikú ikaa
nikatiyaa' ragáyúu.

¹³Ndóo ndi'yoo a'gu dí
niguanúu xtíñúu José náa
ñawúun' xú'kui-má nikatiyaa'
rexaq, ¹⁴a'kui-má nindxá'úún
bu nuñajun' náa gu'wáa, ikú
ni'túun: «Guyaala, dí xabu
ebréo bu ni'ka kayaa ajmbio'
ni'ka gásijmáa'. Nito'oo dí
mígú gajmu', muú dí ikúún
nindxá'wa-ská gakii. ¹⁵Ndóo
ndi'yoo dí ikúún nindxá'wa-
ská, ikú niniñuu' gii xtíñúu

nikatiyaa' ragáyúu.»

¹⁶Ikú a'gu niyáxii xtíñúu José
jndu ni'kanúu ajmbioo gu'wáa.

¹⁷A'kui dí a'gu ni'túun ajmbioo
ikaa-má ajngáa rú'kui: «Xtajmá
xabu ebréo bu nidxa' cháa, ni'ka
mu dí maríya' majku'. ¹⁸Ndóo ikúún
nindxá'wa-ská, ikú ikaa niniñuu'
xtíñúu gii, nikatiyaa' rexaq.»

¹⁹Ndóo dí ni'dxuun xabu nikii
ajngáa dí ni'tí a'giuu dí xká'nii ni'ni
José, a'kui dí pú nigigaa. ²⁰A'kui dí
xabu nikii nigutuwiin José nikudaa'
guéjuaan', náa kajchúun-má xabu
bu nakudiin' xabu ñajuun' mbaa,
ikí-má nijxtaa. ²¹Muú ndoó-má

Najka guéjuaan' José e'ni ñe'ñii. (39.20)

Anulú Mekuíf xtáa jmaa nindxuu José, xú'kui-má nangawíin' ajkiuun ka'yoo. Ikaa jngóo ni'ni dí xabu edi bu nañawuun guéjuan' mba'ya-majkuu José. ²²A'kui dí xabu bu'kui nixnájxuu José dí mañawuun mbá xúguíin' xabu bu kajchúún náa guéjuan' rú'kui. Ikaa jngóo dí ikaa-má nayajxuu mbá xúguíi' ñajun' dí naguma ikí. ²³Nánguá-má eyóo' kayuu' dí mba'yoo dimbá dí nixnájxi náa ñawúun' José. Numuu dí Anulú Mekuíf xtáa jmaa nindxuu José, xú'kui-má mbá xúguíi' dí na'ni, Anulú Mekuíf na'ni dí magajnúu míjián'.

José na'tájuú ajma xnu'ndaa

40 ¹Ndáwáa dí nirígá-má rú'kui, xabu bu naguxi'ñá' dí na'ggaan xabu ñajun' mbaa náa Ejíptó, jmaa bu na'ni páan, nini dí tániguu' xabu nikii dríguún, bu xabu ñajun' mbaa. ²Ikú Faraón^P niki'náa ka'ñúu nájmii xabiuu, xabu bu na'tí-ñájúún' bu nudaxiña' dí na'ggaan, jmaa bu na'tí-ñájúún' bu nuní páan. ³Ikú nikudiiin' guéjuan' náa gu'wá drigoo xabu bu na'tí-ñájúún' bu nuñawaaan, náa guéjuan' dí náa-má xtáa José. ⁴Ikú bu na'tí-ñájúún' bu nuñawaaan, niniñúú' ikiin náa ñawúun' José mu dí ma'ni-mbá'wiin. Xú'kui-

má mbayuu' mbi'i nijchúún náa guéjuan'.

⁵Nájmii xabu bu kajchúún guéjuan', bu naguxi'ñá' dí na'ggaan xabu ñajun' mbaa náa Ejíptó, jmaa bu na'ni páan, mámbá dí nigundaa mámbáa dí mbóo mbru'un, mámbá-má xnu'ndaa ríga dí eyoo gá'tí. ⁶Ndóo nijka José náa kajchúún ikiin dí mi'cha rú'kui, ikú ndí'yoo dí ngíná inúu kajchúún. ⁷Ikú ikaa nirajxuu xabiuu Faraón, bu xtáa gajmii náa guéjuan' náa go'oo xabu nikii drigoo:

—Díí numuu jngóo ngíná inala xúguí rá.

⁸Ikú ikiin niti:

—Ríga dí nigu'ndaaxu, ndawaa sáa ma'tájuú.

Ikú ni'túún José:

—Lá ra'káa Anulú ñajuun' bu ma'tájuú rá. Gutun'la dí xká'nii nigu'ndaa mbu'yáa.

⁹A'kui dí xabu bu na'tí-ñájúún' bu nudaxiña' iya', ni'túun José dí xká'nii nigundaa:

—Ikúún nigúndaa ndiyoo mbá ajmuu úbá wíji náa inu', ¹⁰dí ríga mbá ajsú ñawúun'. Ndóo narudíin' ikí-má na'nii ri'yuu, xú'kui-má najka ra'ggo juáyúu xndú úbá.

¹¹Xú'kui-má rgúxiuu Faraón kujtúun, nagruígú xndú úbá nquun

*Mbáa xabü na'túun José dí nigúndaa
náa guéjuaan'. (40.9)*

iyoo', najni' náa awúun rgúxiuü.
A'kui dí najxnuü na'gaan ndiyoo.

¹²Ikú a'kui José ni'tí:

—Rígi ñajuun' dí nandoo gá'tí
xnu'ndaa': dí ajsú ñawúun' ajmaa,
ikaa ñajuun' ajsú mbi'i. ¹³Dí ndóo
ma'ni ajsú mbi'i mba'yoo Faraón
numaa', mu dí manújngaa' matani
bujúu' ñajuun', xú'kui-má ikáan
marajxnaá-má rgúxiuü, dí xóo-
má nataní dí náki nadaxíñá' dí
na'gaan. ¹⁴Garmá'áan-lá ajkiqaan'
xtayo', dí ndóo marajxtaa bujúu'
míjiáan', xú'kui-má nata-káñáa'
dí mangawíin' ajkiqaan' xtayo'.
Aratáan táan Faraón jmaa numu',
mu dí mariñáa' náa guéjuan' rígi.

¹⁵Numuu dí niguma kúwuun' náa
jmbañúu' xabü ebréó, xú'kui-má
ndaq dí niní gi, mu dí maxuduun'
guéjuaan'.

¹⁶Ndi'yoo xabü bu na'tí-ñájúun'
bu nuni páan, dí míjián' ni'tájuü
xnu'ndoo bu'kui, ikú ni'túun
mangaa José:

—Ikúun mangúun nigúndaa,
a'kui ndiyoo dí ajsú ejxtiuu' páan
dí mi'xá trámá' náa edxu'. ¹⁷Dí
ejxtu' dí grígú jndu inuú kajti
mba'a enii páan dí tawun miku
Faraón, muú ñu'un naguwá'
na'pu dí kajti náa ejxtu' dí grígú
náa edxu' eyoo.

¹⁸Ikú nigoo' José:

—Rígi ñajuun' dí na'tí xnu'ndaa': dí ajsú ejxtu', ikaa ñajuun' ajsú mbi'i. ¹⁹Dí ndóo ma'ni ajsú mbi'i, Faraón marígú edxaq', xú'kuí-má ikaa ma'ni dí majruajkáán náa mbá ixi, a'kuí dí ñu'un mupu xuyaa'.

²⁰Ndóo ni'ni ajsú mbi'i, ikú nirámaq' siguu' Faraón, ikú ikaa ni'ni mbá ndxaq' gajmíi mbá xúguíin' xabiuu. Náa inúú mbá xúguíin' xabu bu'kuí, niríyaa' guéjuaa'n xabu bu na'tí-ñájúún' bu nudaxiña' iya', jmaq' bu na'tí-ñájúún' bu nunj páan. ²¹A'kuí ni'ni dí matangaa náa ñajun' drígoo xabu bu na'tí-ñájúún' bu nudaxiña' iya', ikú ikaa najxnáa dí na'gaa'n Faraón. ²²Ndóo-má ni'ni dí majruajkáa xabu bu na'tí-ñájúún' bu nunj páan, dí xóo-má ni'tájuíi xnu'ndaa José. ²³A'kuí dí xabu bu na'tí-ñájúún' bu nudaxiña' iya', nánguá nirmá'áan ajkiuun ka'yoo José. Iwáá nimumuu ka'yoo mbá kayuu'.

Dí nigundaa Faraón

41 ¹Dí ndóo ninójpgoo-má ajmaq' siguu', ikú nigundaa Faraón. Náa rawuun' mañu Níló wíji ndi'yoo. ²Ikí náa mañu rú'kuí ndi'yoo dí nagájnúú mbá juiin xedi-e'gú bu pú si'íin, xú'kuí-má pú marangíin', napi'su náa dí maxa' rajxa. ³Náa kidxúún'-má

bu'kuí nigájnúú imbá-juiin-má xedi-e'gú ngíníi sajuíin', niguájun náa inúú xedi bu si'íin bu kajchúún náa rawuun' mañu. ⁴A'kuí e'yoo dí xedi ngíníi sajuíin', ni'puun mbá juiin xedi si'íin bu marangíin'. Ikú ndijuii Faraón.

⁵Ni'guu bujúu', ikú nigundaa dí e'ni ajmaq' nutu. Ndi'yoo dí mbá juan iñuu ejxúu rajxa mba'u xú'kuí-má pú misaan' nakrá'áan dí náa mbóó diñuu. ⁶Ndáwáa a'kuí nikrá'áan imbá-juan iña ngínáa dí nijndu-xtáa ni'ni giñá-jxoo'. ⁷Xú'kuí-má dí mbá juan iña dí ngínáa nijndu-xtáa ni'pu iña dí míjián' mba'u. Ikú ndijuii Faraón, a'kuí ndi'yoo dí mbá xnu'ndaa ñajuun'.

⁸A'kuí dí mi'cha, pú najmúu siin' ajkiuun ndijuii, ikú ni'tí dí maguwá' mbá xúguíin' xabu bu namqañúú xawan bu kúwá náa Ejíptó, xú'kuí-má mbá xúguíin' bu nduyáa. Ikú Faraón ni'túún dí xká'nii nigundaa, muú jndu dimbáa nanguá ni'ngoo gá'yoo dí ma'tájuíi náa inuu Faraón xnu'ndaa rú'kuí.

⁹A'kuí dí xabu bu na'tí-ñájúún' bu nudaxiña' iya' ni'túun Faraón: «Narmá'áan ajkiun' xúgui dí ramíjián' nini. ¹⁰Ndóo dí ikáán niki'náa xtayuxu dí

xtajmiáa' ñajunxu, nitaxúdáan'xu guéjuqaan' náa go'óo xabü bu na'tí-ñájúún' bu nuñawaan, ikúún gajmu' xabü bu na'tí-ñájúún' bu nuni páan. ¹¹Ikaa jmaá ikúún nigu'ndaaxu mbá xnu'ndaa dí mbóó mbru'un. Mámbá xnu'ndaa ríga dí nandoo gá'tí. ¹²Ikí xtáa jmaá nindxuxu mbáa dxamá bu xabü ebréó, xtajmiúu xabü bu na'tí-ñájúún'

bu nuñawaan. Ikaa niñaanxu dí nigu'ndaaxu, xú'kuí-má ikaa ni'tájúí xnu'nduxu, mámbáa ni'túun xóo-má dí nigundaa. ¹³Xóo-má dí ikaa ni'tájúí, xú'kuí-má nirígá. Ikúún nitanguún ninii-má ñajun', xú'kuí-má imbaa nijruajka-maa.»

¹⁴A'kuí dí Faraón nijxná-ñájun' dí ma'ka José, ikú mbá nacha niriyaa' náa guéjuqaan'. Ikú

Najkanú José náa inuu túngaa mbaa náa Ejiptó. (41.14)

José ni'daa stawuun', xú'kuí-má niri'kuu' xtíñúu, ikú ni'ka náa inuu Faraón. ¹⁵Ikú Faraón ni'túun José:

—Ikúún nigúndaa, muú ndawaq sáa ma'tájuí. Ndoó-má nqdxuun numaa' ikáán, dí ndóo natadxawín xnu'ndaa, namañaa' naratájuí.

¹⁶A'kuí nigoo' José dí ni'tí Faraón:

—Ra'káa ikúún matájuí, dí Anulú pú ñajuun' bu ma'tájuí jmbu náa inuu Faraón.

¹⁷Ikú dí Faraón ni'túun José:

—Nigúndaa ndiyoo dí náa rawuun' mañu Níló gújun.

¹⁸Náa mañu rú'kuí nagájnúu mbá juuin xedi-e'gú mba'wiin, xú'kuí-má si'íin, napi'su náa maxa' rajxa. ¹⁹Náa kidxúun'-má bu'kuí nigájnúu imba'-juuin xedi-e'gú sajuuin' pú ngíní ka'nii. Pú ninójnqoo sajuuin', jndu nimbí'sú táñuu xedi bu xkawiin' xú'kuí, náa mbá xúguí' jmbaa' Ejíptó. ²⁰Bu xedi ngíní sajuuin' bu'kuí ni'puun mbá juuin xedi bu mba'wiin. ²¹Ndóo niémbúun ni'puun, tákujmaa mbá kayuu' má dí ni'puun, numuu dí ka'nií sajuuin'-má xú'kuí, xóo-má ka'nii dí náki ginii. Ikú a'kuí ndijui'.

²²»Xú'kuí-má nigúndaa imboo', a'kuí ndiyoo mbá juuin iñuu ejxúu rajxa mba'lu misaan'

nakrá'áan dí mbóo diñuu.

²³Ndáwáá nikrá'áan imba'-juuin iña síjkiin' ngínáa nijndu-xtáa ni'ni giñá-jxoo'. ²⁴Dí iña ngínáa, ni'pu dí mbá juuin iña misaan'. Ikú nituun rígi bu namañúu xawan, muú jndu dimbáa nangua ni'ngoo dí ma'tájuí mqdxuun.

²⁵A'kuí José nigoo' dí ni'tí Faraón:

—Dí xnu'ndoo Faraón mbóo-má ñajuun'. Anulú nasngájma dí wíji ma'ni. ²⁶Dí mbá juuin xedi bu si'íin, ikaa ñajuun' mbá juuin sigu', xú'kuí-má dí mbá juuin iña misaan', mbá juuin sigu'-má mangaa. Mbóo-má dí eyoo gá'tí xnu'ndaa. ²⁷Xú'kuí-má dí mbá juuin xedi ngíní sajuuin' bu nigájnúu ndáwáá, ikaa ñajuun' dí mbá juuin sigu'. Xú'kuí-má dí mbá juuin iña síjkiin' nijndu-xtáa ni'ni giñá-jxoo', ikaa ñajuun' dí mbá juuin sigu' dí ma'ni ewi'.

²⁸Rú'kuí ñajuun' dí nataqan', xabu nikii. Dí wíji ma'ni Anulú, ikaa nasngájmaa'. ²⁹Ma'ka mbá juuin sigu' dí majmaq wéñúu' ganisu mbá xúguí' náa jmbaa' Ejíptó.

³⁰Ndáwáá a'kuí ma'ka imba' juuin sigu' dí ma'ni ewi', mbá xúguí' ganisu dí nijmaq wéñúu' mambumúu kuyáa náa jmbaa' Ejíptó, dí ewi' ma'ni gambaq xujuin. ³¹Ganisu dí nijmaq

wéñúu' nánguá marmá'áan
 ajkiuún kuyáá, jmaq numuu
 ewi' dí ma'ka dí pú gakií
 gá'ni. ³²Dí nitagundaa ajma
 nutu, xabu nikií, rú'kui na'tí
 dí Anulú nigí-mina' dí ma'ni-
 mbánúu, xú'kui-má dí pú nacha
 ma'ni-mbánúu.

³³»Ikaa jngóo dí xúgui rá,
 míjián' dí mata'yáa' mbáa xabu
 bu na'kuro'oo namanuu, mata'gí'
 ma'tí-ñájun' náa jmbaa' Ejíptó.

³⁴Atani rígi, xabu nikii: adrigiin
 xabu ñajun' náa xujuin, mu dí
 magijxii mbóo dí mámbá wisu
 ganisu dí majmaq náa jmbaa'
 Ejíptó, dí mbá juan sigu' dí majmaq
 wéñúu'. ³⁵Xú'kui-má gugimbóo mbá
 xúguí' ganisu dí sigu' míjián' dí
 na'ka. Gagijxii ejxúu iñuu rajxa náa
 ñawáan', mu dí mupu xabu xujuin.

³⁶Gagijxii ganisu rú'kui mu dí mupu
 xabu xujuin, dí mbá juan sigu' dí
 ma'ni ewi' náa jmbaa' Ejíptó. A'kui
 dí xákuéñúu' xabu jmaq ewi'.

José na'tí-ñájun' náa jmbaa' Ejíptó

³⁷Míjián'-má kuma rú'kui
 ndi'yoó Faraón gajmí xabiuu.
³⁸Ikú Faraón ni'túun xabiuu: «Lá
 muxkamaa imbaa xabu bu xígi
 ka'nii, bu gí'doo xuu' Anulú rá.»

³⁹A'kui dí Faraón ni'túun José:
 «Numuu dí Anulú ni'ni dí nindoo
 nitayáá mbá xúguí' rígi, ndawa

imbaa xabu bu na'kuro'oo
 nda'yoó xóo dí ikáán. ⁴⁰Ikáán
 marata-ñájun' náa guájsun',
 xú'kui-má mbá xúguíin' xabu
 xujiun' muni mbáníí dí marata.
 Ndoó-má ikúun dí gún' gií, itáan
 gí'doo numu' ke xóo dí ikáán.

⁴¹—A'kui dí Faraón xoó ni'túun
 José—: Ikúun na'gíin' dí marata-
 ñájuíin' mbá xúguí' náa jmbaa'
 Ejíptó.»

⁴²A'kui dí Faraón niríyaa'
 ajuan' sina' náa a'diáo ñawúun',
 nigídaa' náa ñawúun' José.

Xú'kui-má ni'ni dí magúwuun'
 xtíin dí pú misaan' baba'
 mangaa-má nundu', xú'kui-má
 nijxnúu mara'ngoo mbá xábí
 ajuan' mujmu' dí mbi'yuu óró.

⁴³A'kui ni'ni dí masimuu náa
 suduu káriuu kayuu' xabu ñajun'
 bu e'ni ajmii, xú'kui-má niti gakií
 xabu bu nagúun inuu: «¡Gusmba-
 tígala!» Xú'kui ka'nii dí nigí'
 José ma'tí-ñájun' mbá xúguí' náa
 jmbaa' Ejíptó.

⁴⁴A'kui dí Faraón ni'túun José:
 «Skamá ikúun ñajun' Faraón,
 mú dí ikáán sárata, jndu dimbáa
 xabu xándoo ma'baan ñawúun'
 jmaq rajkúu mbá xúguí' náa
 jmbaa' Ejíptó.»

⁴⁵A'kui dí Faraón ni'tí dí
 Safnát-panéa gá'ni mbi'yuu José,
 xú'kui-má nijxnúu ma'ni a'giuu

a'gu bu mbi'yuu Asenát, bu guáxioo Potiférá dxajkuun náa xujuin Ón. A'kui nigájnuu nijka José mbá xúguí' náa jmbaa' Ejíptó. ⁴⁶José gí'doo mbá skĩnú' guwá' siguu' dí ndóo kixnáxii náa inuu Faraón bu xabu ñajun' náa Ejíptó. Xú'kui-má José nigájnuu náa inuu Faraón, nijka rajngro'oo ra'yoo mbá xúguí' náa jmbaa' Ejíptó.

⁴⁷Dí mbá juan sigu' rú'kui, kajtíí wéñúu' ganisu dí nijmaq náa inuu jmbaa'. ⁴⁸Ikú José nigímbóo mbá xúguí' ganisu dí nijmaq wéñúu' náa jmbaa' Ejíptó dí mbá juan sigu', xú'kui-má nijka ragujxi ganisu náa xujuin. Dí nijmaq-má náa rawuun' mámbá xujuin, ikí-má nigujxi. ⁴⁹José nigímbóo ejxúu inuu rajxa jndu xóo jui'í dí náa rawuun' lamáa ka'nii. Ra'káa tán mbaa nigímbóo jndu nánguá e'ngoo majxtagiawan, numuu dí nánguá xóo magijxnuu.

⁵⁰A'kui nigumii ajmii ejjin José dí náki xoó tá'ka timbá sigu' dí ewi'. Ejjin bu'kui nigí'diin jmaq Asenát guáxioo Potiférá dxajkuun náa xujuin Ón. ⁵¹José nijxnúu mbi'yuu Manasés, r bu a'dá-gí'nii, numuu dí ni'tí: «Anulú ni'ni dí mambumu' mbá xúguí' ñajun',

jmaq mbá xúguíin' bu kúwá náa go'óo anu'.» ⁵²Xú'kui-má Efraíns' nijxnúu mbi'yuu bu e'ni ajmii, numuu dí ni'tí: «Anulú na'ni dí magumii ejin' náa jmbaa' dí ndiya-mínuu'.»

⁵³Xú'kui ka'nii dí nirámáa' mbá juan sigu' dí nijmaq wéñúu' ganisu náa jmbaa' Ejíptó. ⁵⁴A'kui nigí'duu ni'ka mbá juan sigu' ewi', dí xóo-má ka'nii ni'tí José. Nirígá ewi' mbá xúguí' xujuin, ndoó-má mbá xúguí' náa jmbaa' Ejíptó ríga ganisu. ⁵⁵Ndóo dí xabu nigí'duu nijkidxuun mbá xúguí' náa jmbaa' Ejíptó, a'kui dí xabu xujuin nindxa'u-ra'a náa inuu Faraón jmaq numuu ganisu. A'kui dí Faraón ni'túun mbá xúguíin' xabu Ejíptó: «A'gua gúyaa José ñú'úun, guni mbá xúguí' dí ma'tála ikaa.» ⁵⁶Dí ewi' kríga mbá xúguí' xujuin. A'kui dí José nimbá'too mbá xúguí' xtaga'u náa ríga ganisu, nagujua nuda bu Ejíptó, numuu dí najka ra'ni gakii ewi' náa numbaa' rú'kui. ⁵⁷Mbá xúguí' numbaa' naguwá' xabu náa Ejíptó mu dí musi náa José, numuu dí mbá xúguí' numbaa' najka ra'ni gakii ewi'.

Anguiin José nagúin náa Ejíptó

42 ¹Ndóo ni'dxuun Jakób dí ríga ganisu náa

r 41.51 Náa ajngáa ebréó, mbi'yuu Manasés najxná kuma «nambumu». s 41.52 Náa ajngáa ebréó, mbi'yuu Efraín najxná kuma «pú nagumii ejin».

Ejíptó, ikú ni'túún ejiin: «Dí eni a'kui, dí ndoó numindu-mijnála rú! ²Nidxuun dí ríga ganisu náa Ejíptó. Gu'gua gúsi íkí dí mu'pu, mu dí xoó maquwaa.»

³A'kui nigúún mbá guwiin' anguiin José náa Ejíptó musi ejxúu iñuu rajxa. ⁴Muú dí Jakób nanguá nijxnúu ma'ga Benjamín

gi'tioo-má José, dí ma'ga gajmí anguiin, numuu dí ni'tí: «Ra'kaa magí'nuu mbá gaméjun' gá'ni.»

⁵A'kui niguwá' ejiin Israél gajmiúú i'wíin' xabü bü naguwá'- má gúsi, numuu dí ríga ewi' mbá xúguí' náa jmbaa' Kanaán. ⁶Xú'kui-má José ñajuun' bü na'tí- ñájun' náa jmbaa' rú'kui, ikaa-má

Nduya-majkuít anguiin José. (42.6)

nagujua ganisu nuda mbá xúguin' xabū xujuin. Ndóo niguá'nú anguiin José náa inuu, ikú nisbatiguun nigí' inúú jndu mbayíí'. ⁷Ndóo José ndi'ñúú anguiin, naninii'-má dí anguiin ñajúún', muú dí ikaa na'ni xóo dí nanguá ninii' e'ni. Ikú ni'túún ajngáa mijkoo:

—Náa-lá guwa' ikáan' jngóo.

Ikú ikiin nigoo':

—Náa Kanaán gúwá'xu mu dí musixu táan ganisu.

⁸Skamá José naninii'-má anguiin, xóo-má dí ikiin nanguá ninii'nii'. ⁹Ikú nirmá'áan ajkiuun José dí xká'nii nigunda-jmii ikiin, ikú ni'túún:

—Ikáan' ñajuanla xabū bu nuñama ngu'wáá. Ndoó-má naguwa' gúñama mbuyaa xká'nii kriga numbaa' rígi.

¹⁰Ikú ikiin nigoo':

—Nanguá, xabū nikii.

Ndoó-má ganisu naguwa' gúsi xtajmiáa'. ¹¹Mbáwíí-má anuxu dí mbá xúgiáan'. Ikáan' ñajunxu xabū gí'doo majkuu, jndu nimbí'sú tánindxuún xtajmiáa' bu nuñama ngu'wáá.

¹²Ikú José ni'túún:

—Ragájkuun rú'kui, naguwa' gúyaa xká'nii kriga numbaa' rígi.

¹³Xú'kui-má ikiin nigoo':

—Xtajmiáa' ñajunxu mbá guwáan'-ijmaxu, ejiin mbáa xabū

bu xtáa náa jmbaa' Kanaán. Dí gi'tiuxu bu gi'taá niganúu jmaa anuxu, xú'kui-má imbaa nánguá kujmaa.

¹⁴Ikú José ni'túún bujúu':

—Ká natála-má, dí gajkuun ikáan'-má ñajuanla xabū bu nuñama ngu'wáá. ¹⁵Gií gákujmaa má gajkuun dí nuta: Nda'yoo Faraón dí nánguá magajnáa'la gií jndu ndóo gá'kanú gi'tiála.

¹⁶Guxu'máa mbáa dxájuala dí ma'gaa gáyaa gi'tiála, dí ikáan' rá, gaganála náa guéjuan' gií. Mu dí xú'kui mbu'yáa má gajkuun dí nutala. Ndoó-má ragájkuun rá, xtáa Faraón nda'yoo dí ikáan' jngruigala nuñama ngu'wáá.

¹⁷A'kui dí José nikudiin' mbá xúguin' guéjuan', mbá ajsú mbi'i. ¹⁸Ndóo ni'ni ajsú mbi'i, ikú José ni'túún:

—Ikúún nanimbo' kayoo

Anulú. Gunila rígi, mu dí xoó mandoo makuwaa. ¹⁹Má gajkuun dí ikáan' ñajuanla xabū gí'doo majkuu, guni'ñáa' mbáa dxájuala náa guéjuan', gu'guaa' tikuáan' kudala ganisu dí mupu angianla náa gu'wáá. ²⁰Muú dí aguwa' kuyaa gi'tiála bu sí'gíí', mu dí xú'kui mbu'yáa má gajkuun dí nutala, ikaa jngóo xákáñála.

A'kui-má ndiyáa dí nándaq dí muni. ²¹Ikú niti-mijná: «Gajkuun-má

dí ra'kí ni'nii gi'tiulú. Ndóo ndi'yáá dí nda'ya-mínüü', xú'kuí-má dí na'tí-káñúlú, nanguá ni'dxawín dí na'tí. Ikaa numuu rú'kuí jngóo dí ndu'ya-mínii' ikáán' gii xúguí.»

²²A'kuí dí Rubén ni'tí: «Nítala-má jún: “Xúni-mínií'-la dxámá”, müú ikáán' túnimbala. Ikaa jngóo dí nu'ni-numqa jmaa numuu e'diuu xúguí xá.»

²³Müú dí ikiin séyáá má na'dxuun José dí nuti, numuu dí xtáa mbáa bu naguwí-jngaa ajngúún. ²⁴A'kuí dí José niríya-mina' kaníi nimbíya'. Ndáwáá ni'kqa náa kajchúún, dí ma'tí-mina' xoó gajmíi. A'kuí nigutuwiin Simeón náa inúú-má

ikiin, xú'kuí-má nixto'óo.

²⁵Ndáwáá nijxná-ñájun' José dí majti náa gújxtuún ejxúu iñuu rajxa, xú'kuí-má dí martangaa bójkoo mámbáa, dí magiwaan'-má náa gójxtoó, mangaa-má ni'tí dí makánúú dí mupu náa kambaa maguún. Xú'kuí-má ka'nii nini.

²⁶Ikú ikiin nixia'dúún gújxtaa búriiún, nigájnaá niguún.

²⁷Ndóo niguá'nú náa muguajún munu', ikú mbáa nimbá'too gújxtaa dí maguwíi dí majxnúu dí miku búriiü. Ikí gíwán' bójkoo náa awúun gójxtoó ndi'yoo. ²⁸Ikú ni'túún anguiin: «Tiáá lá ján', juirtangaa-lá bójko' jún. Guyaa dí náa awúun gójxto' gii gíwán'!»

Siéngué ni'ni ajkiüün mbáa dxájuu José ndóo ndi'yoo dí kartangaa bójkoo. (42.27)

Ikú a'kuí siénguá ni'ni ajkiuún, ndoó namíñúú drigiin nuti-mijná: «Díí-lá ñajuun' rígi, dí na'ñulú Anulú rá.»

²⁹Ndoó niguá'nuú náa anuú dí náa jmbaa' Kanaán, ikú nitáán mbá xúguí' dí xká'nii niguá'níí:

³⁰«Ikaa xabú bu'kuí, bu na'tí-ñájun' náa jmbaa' rú'kuí, ni'túxu ajngáa mijkoo, xú'kuí-má ni'ñuxu jndu xóo xabú bu jngruiguun nuñama ngu'wáá ka'niáa'xu.

³¹Ikáan'xu nitaan: “Ikáan' ñajunxu xabú bu gí'doo majkuu, jndu nimbí'sú tánindxuxu xabú bu jngruiguun nuñama ngu'wáá.

³²Mbá guwáan'-ijma ñajunxu dí mbáwíí-má anuxu. Nanguá kujmaa mbáa, xú'kuí-má gi'tiuxu bu sí'gíí' xtáa xúguí jmaa anuxu náa jmbaa' Kanaán ñú'úún.”

³³»A'kuí dí xabú bu na'tí-ñájun' náa jmbaa' rú'kuí ni'túxu: “Gii gákujmaa má gajkuun dí xabú bu gí'doo majkuu ñajuanla. Guni'ñáá' mbáa dxájuala gii, a'guaa' kudala dí mupu angianla. ³⁴Xú'kuí-má gaguwa' kuyaa gi'tiala, mu dí xú'kuí mbayoo dí ra'káa xabú bu jngruiguun nuñama ngu'wáá ñajuanla. Ikú a'kuí mbayoo dí xabú gí'doo majkuu ñajuanla xú'kuí rá. A'kuí dí maxnajxíí dxájuala, xú'kuí-má mandoo mangruigala náa jmbaa' rígi.”»

³⁵A'kuí ndoo ikiin nistjngaa gújxtuún, ikí náa gójxtoo mámbáa nikujmaa kaxto'óo bójkoo. Ndoó dí ikiin gajmiúú anuú ndiyáá bújkuún, ikú nimíñúú. ³⁶Ikú Jakób ni'túún:

—Ikáan'la nuni gámbiin ejin'. Nanguá-má kujmaa José, xú'kuí-má Simeón, tiáa mu'gua-má kuyaa mangaa Benjamín rú'. Mbá xúguíí'-má rígi na'ni dí majxtáa gajmú' ikúún.

³⁷Ikú a'kuí dí Rubén ni'túún anuú:

—Arajxniú'-má ikúún gi'tio', mu dí ikúún-má gá'káa' kayaa.

*Síyoo Jakób dí ma'ga Benjamín
náa Ejiptó. (42.38)*

Má dí sé'káa' kayaa, a'kui dí mandoo matani dí maqañúú nájmi ejin' ikúún.

³⁸Ikú Jakób ni'tí:

—Maxá'ga a'dió' mu'gua gajmiála, numuu dí nikáñúu-má dxájuu, mbawíi-má ikaa xoó niganúu. Má dí xú'kui gágí'nuu gaméjun' náa kambaa mu'gua gajmiála, a'kui muni dí xi'ñáá' bigi ma'gaa náa iñá-wájin' jmaa ga'ku.

*Anguin José nagúún kuyaa
Benjamín náa Ejiptó*

43 ¹Pú gakii ejka ra'ni ewi' náa numbaa' rú'kui. ²Dí ndóo niémbúun ejxúu iñuu rajxa dí kuda guwáán' náa Ejiptó, ikú ni'túun anuu:

—Gatangáan'la mugua gúsi xoó inguíjma ganisu mu'pu.

³Ikú Judá nigoo':

—Ikaa xabu bu'kui ni'túxu mbájmboo: “Naxándoo maguwa' gii mú dí nanguá guwa' kuyaa gi'tiqla.” ⁴Mú dí nataxunguaan' gi'tiuxu mu'guá gajmiúxu, a'kui dí mu'guáxu gúsi ganisu. ⁵Mú dí nanguá rajxnáa ma'ga, xú'guá-máxu. Numuu dí xabu bu'kui ni'túxu: “Naxándoo maguwa' gii mú dí nanguá guwa' kuyaa gi'tiqla.”

⁶Ikú Israel ni'tí:

—Díi numuu dí xú'kui ra'kí kayuu' niñu', dí niqaan xabu

bu'kui dí kua'daa imbaa gi'tiqla rú'.

⁷Ikú ikiin nigoo':

—Ikaa xabu bu'kui nirajxuxu xká'nii kúwáaxu xú'kui-má jmaa numúu ангиunxu. Ni'túxu: “Lá ka'nií xtáa anala rá. Lá ka'nií kua'daa imbaa gi'tiqla rá.” Xú'kui-má ikáan' niqaanxu xóo-má dí ni'túxu. Kú-má nduyaaaxu dí ikaa ma'túxu: “Aguwa' kuyaa gi'tiqla” rá.

⁸A'kui dí Judá ni'túun anuu:

—Ataxunguaan' dxamá ma'ga, mu dí mu'guá gajmiúxu, mu dí xú'kui xákáñúlú, ikáan'xu, ikáan, ni-má ejiunxu mangiin. ⁹Ikúún gátanda'aa' jmaa numuu ikaa, xú'kui-má ikúún gári'ñuu mú ríga dí nigí'nuu. Mú dí nanguá e'káa' kayaa maxnaxjií náa inaa', ikúún gí'múú a'ká inaa' jndu kámuu mbi'i xú'kui rá. ¹⁰Mú dí táguá'tiinxu gii, nigúwaa'-máxu xígíí dí ma'ni ajma nutu xú'kui rá.

¹¹A'kui dí anuu nigoo':

—Mú dí ndaa dí ma'ni, xígí gá'ni xú'kui rá. Gudríyá' náa gújxtala dí mijián' dí najmaa náa jmbaa' rígi, a'gua kudala xóo mbá segejian' náa inuu xabu bu'kui: sí'gíi' bájia' tana ndatawun, sí'gíi' jiáá', jmaa iya' ndatawun, jmaa bájioo' ixuu mírrá, xú'kui-má

sídáa jmaa alméndrá. ¹²Xú'kuí-má gudala ajma kujtuun bújkaa, mu dí ma'gaa bújkaa dí kajti ni'kaa náa awúun gújxtala. Ma'ni-má dí ningawaan bu nigru'yá'. ¹³A'gua-má gajmiála gi'tiala mangaa, gatángáan'la náa inuu xabu bu'kuí. ¹⁴Anulú bu Gí'doo Xúguí' Siekií gá'ni dí xabu bu'kuí mangawíin' ajkiuun ka'yala, dí maniñuu' imbaa dxájuala xú'kuí-má Benjamín mangaa. Mú dí ikúún ka'yoo dí matígíin ejin', gatígíin-má xú'kuí xá.

¹⁵Ikú ikiin nida segejian', jmaa ajma kujtuun bújkaa, xú'kuí-má Benjamín mangaa. Ikú nitujxuun nigúún náa Ejiptó, a'kuí nixnaajxi-mijná náa inuu José. ¹⁶Ndóo ndi'yoo José dí na'ka Benjamín gajmíi anguiin, ikú ni'túun xtajmá bu na'tí-ñájun' náa go'oo: «Ayu' xtiin gu'wáa xabu bigí, xú'kuí-má ataxíyaa mbáa xedi matani míjiáan' dí mi'kuu gajmí'. Mu dí xabu bigí makuí'su gajmí'

waka'.» ¹⁷A'kuí dí xtajmá ni'ni xóo-má nijui'táán, nijka kaguiin xabu bu'kuí náa go'oo José.

¹⁸A'kuí dí ikiin nimíñúú ndóo nijka ki'diin náa go'oo José. Ikú niti: «Jmaa numuu bújkaa dí kajti nijkaa náa awúun gújxtulú dí ginii, ikaa numuu rú'kuí ni'ka ki'dáán' gií, mu dí xú'kuí mandoo marugua-ra'áán', dí maguguáán' manindxulú xtajmá, xú'kuí-má búriúlú mangiin.» ¹⁹A'kuí niguwá' mijngii náa inuu xtajmá bu na'tí-ñájun' náa go'oo José, náki náa rejuun gu'wá niti:

²⁰—Tani mbaa ajkiaaán', xabu nikií. Ikáan'xu pú gajkuun-má dí nigúwá' gúsixu ganisu náki ginii. ²¹Ndóo dí nijkuánúú'xu dí náa mbuyaa-xujxu a'kuí niraajkuí' gújxtuxu. Iki gíwán' bójkoó mámbáa náa awúun gójxtoó ndiyaaaxu, mbá káxixi-má bújkuxu. Ikaa jngóo dí kuya-má gúwaa'xu xúguí. ²²Xú'kuí-má kuya-gúwá'xu bujúu' bújkaa dí musí-má ganisu. Nanguá eyaa sáa ñajuun'

Naguún xígíí ejíin Jakób náa Ejiptó. (43.15)

nirajkuáa bújkaa náa gújxtuxu.

²³Ikú ikaa nigoo':

—Maxútaan ajkianla, xamíñála. Díúu drígála jmaa Díúu drígoo anala, nijxnála bújkaa dí nigíwaaan' náa gújxtala. Ikúún nigruígú-má bújkala.

Ikú niríyaa' Simeón nixnájxi náa inúú. ²⁴A'kui dí ikaa ni'túún dí manújngúún náa go'oo José, xú'kui-má nijxnúú iya' dí mujiáan rajkúún, xú'kui-má nijxnúú dí mupu búriúún. ²⁵Ikú ikiin nini míjiáan' segejian', dí kuá'tiin ma'kanúu José xuájka', numuu dí nidxawíin dí ikí-má gápi'su.

²⁶Ndóo ni'kanúu José gu'wáá, ikú ikiin niguwá' kudúún segejian' dí guá'dáá-má xawii, xú'kui-má nisbatiguun náa inuu, nigí' inúú jndu mbayí'. ²⁷Ikú José nirajxuun dí xká'nii kúwá, xú'kui-má ni'túún:

—Anala bu nitála dí xi'ñáá'-má ñajuun', lá míjián' xtáa ikaa xá. Lá ka'nií'-má xtáa xá.

²⁸Ikú ikiin nigoo':

—Míjián'-má xtáa xtajmiáa' bu anuxu, ka'nií'-má xtáa mangaa.

Ikú niguá'ndu-tigá dí ndiya-majkuí. ²⁹Ikú niyajxi José ndi'yoo Benjamín bu gi'tioo, bu a'diío-má rudúu, ikú ni'tí:

—Lá bigí ñajuun' gi'tiala bu sí'gí' bu nitun' dí xtáa rá'. —Ikú

ni'túun Benjamín—: Anulú gá'ni sajku-rámáá', a'diío'.

³⁰A'kui ndóo ndi'yoo gi'tioo José, mbá nacha ni'ni ajkiuun dí mambiya', numuu dí gagi xtáa jmaa numuu gi'tioo. Ikú ndiyá' dí náa mambiya'. A'kui nitá'aa dí náa na'gu, ikí-má nimbíya'.

³¹Ndóo ni'nii ajkiuun, a'kui-má ni'xmbóo nigájnaa, ikú ni'tí: «Gajkuáa-má ganisu rá.»

³²Mbájí' nitrámá' dí miku José, xú'kui-má mbájí' dí mupu ikiin, mbájí'-má dí mupu xabu Ejíptó bu makui'su-má gajmii ikaa. Numuu dí xabu Ejíptó síyoo dí mupi'su gajmiúú xabu ebréó, numuu dí mbá majtí' mbaa eyáá ikiin. ³³Ikú nitrigiin náa inuu José xóo-má nijui'túún. Gini bu gi'nii nigí'i, xóo-má ejka sigúún' nitrigiin, ajndu kidí-wáa kayuu' nigí'i bu gi'táa. Xóo-má ikiin, ndóo ndiyáá rú'kui, jndu siénguá ni'ni ajkiuún, mboó nduya-mijná. ³⁴A'kui José nijxnúu mupu dí trámá' náa méxoo. Mbá wisu nutu itáan mbaa nijxnúu miku Benjamín ke xóo dí i'wiin'. Xú'kui-má ni'waaan, níkuwiin gagi gajmiúú José.

Rgúxiuu José

44 ¹A'kui dí José nijxná-ñajuun' xtajmiúu bu na'tí-ñájun' náa go'oo: «Atani majtí ganisu náa gújxtuún

xabu bigi jndu nguátá-má na'nguun muda gáguún, xú'kui-má atagíwaan' bójkoó mámbáa dí náa gójxtoó. ²Xú'kui-má atagíwán' rgúxiú', dí rgúxí ajuan' mi'xá, náa gójxtoó bu gi'taá, xú'kui-má jmaa bójkoó dí ni'ni numuu ejxí iñuu rajxa.» Xú'kui-má ni'ni xtajmá xóo-má ni'tí José.

³Ndóo nijsi, a'kui dí niguún anguiin José gajmiúú búriúún.

⁴Ndóo dí nigájnaá ikiin náa xujuin, jndu xoó tágúún-má sínguán' wéñúú' ndóo José ni'túun xtajmiúú bu na'tí-ñájun': «Ayu' kidxúún' xabu bu'kui. Ndóo gátaxkamii xígi gáratuun: “Ndéjuun' dí nurtangaa dí ramíjián' jmaa dí míjián' rú'. Ndéjuun' dí niní ku'wá' rgúxí dí ajuan' mi'xá drígoó xabu níkií rá. ⁵Lá ra'káa rígi najmuu na'gaan jmaa iya' xabu níkií drígó', xú'kui-

Xtajmá bu ginii nijka rajxkúún anguiin José. (44.4)

má ikaa najmuu na'ni jmaḡ xawan xá'. Pú ramíjián' dí xú'kuḡ ka'nii ninila."»

⁶Ndóo dí xtajmá nixkamii, ikú ni'túún-má ajngáa rú'kuḡ. ⁷Ikú ikiin nigoo':

—Ndéjuun' dí xú'kuḡ ratá ikáán rú', xabü nikiḡ. Jndu nimbí'sú maḡúni xtajmiáa' dí xú'kuḡ ka'nii. ⁸Natayáa-má, bújkaḡ dí nixkamaḡaxu náa gújxtuxu, kuya gúwáa'xu jndu náa jmbaa' Kanaán, ikaa-má ndiyáa. Xká'nii-lá gúni ku'wá'xu ajuan' mujmu' jmaḡ ajuan' mi'xá, dí náa go'óo xabü nikiḡ drígaa' rá. ⁹Ikaa

xtajmiáa' bu náa gákujmaḡ rgúxi, gakañúu. Xú'kuḡ-má ikáan'xu maḡindxuxu xtajmiúu xabü nikiḡ.

¹⁰Ikú xtajmá ni'tí:

—Ga'ni xóo-má nuḡa ikáan'. Ndóo-má bu náa gákujmaḡ, ikaa ma'ni xtajmiú' ñajuun'. Xóo-má i'wáan'la, ndaa-má a'kála gá'ni.

¹¹A'kuḡ dí ikiin mbá nacha nidrigú gújxtuún jndu mbayí'. Mámbáa nimbá'too gójxtoḡ.

¹²A'kuḡ nigí'duü ndiyáa' náa gójxtoḡ bu gi'nii, ajndu niriyaa' ndiyáa' náa gójxtoḡ bu gi'taa'. Dí rgúxi nikujmaḡ náa gójxtoḡ Benjamín. ¹³Ikú nixku'tu-wíi

Nakujmaḡ rgúxiúu José náa gójxtoḡ Benjamín. (44.12)

xtíñúú dí nangawíin' ajkiuún,
xú'kui-má mámbáa nixiá'doo
xujkiúu, nitangiín náki náa xujuin.

¹⁴Ikú ni'kaa Judá gajmíi
anguiín náa go'óo José, ka'níi-
má xtáa ikí ikaa. Xú'kui-má
nismbatiguun náa inuu, nigí' inúú
jndu mbayíi'. ¹⁵Ikú José ni'túún:

—Díi ñajuun' rígi dí niníla rú'.
Lá séyaa dí mbáa xabu bu xóo
ikúún xígi nda'yoo xawan rá'.

¹⁶A'kui Judá ni'tí:

—Díi-lá gútaan'xu rá, xabu
nikii. Xká'nii-lá gúsngajmá-
míjnáxu dí ndaa a'kúxu rá. Anulú
nixkamaa a'kúún xtajmiáa' rá.
Dí xúgui rá, xtajmiáa' ñajunxu,
ikáan'xu jmaa-má bu náa
nikujmaa rgúxiáa' náa gójxtoo.

¹⁷Ikú José nigoo':

—Jndu nimbí'sú maxání dí
xú'kui ka'nii jún. Ndoó-má xabu
bu náa nikujmaa rgúxi, ikaa ma'ni
xtajmiú' ñajuun'. Xóo-má ikáan'
rá, símáa gú'guaa' gúyaa anála.

Judá na'tá-jkáan jmaa numuu Benjamín

¹⁸A'kui dí Judá nijka tá'ngúun
mijngii náa inuu José, ikú ni'túún:

—Xabu nikii, nata-káñáa'
dí matasi'ñá-mina' dí ma'táan'
xtajmiáa' mbá ajngáa dí
matadxawíin. Xáki'náa-lá xtayáa
xtajmiáa', numuu dí ikáan-má
ñajuaan' xóo-má Faraón.

¹⁹»Ikáan-má, xabu nikii,
nitrajxuun xtajmiáa': "Lá xtáa
anála rá' o gi'tiála bu'." ²⁰Xóo-má
ikáan' nigáwáa'xu, xabu nikii:
"Xtáa anuxu, xi'ñáa'-má ñajuun',
xú'kui-má xtáa imbaa gi'tiuxu
bu sí'gíi', bu nigí'daa anuxu
dí xi'ñáa'-má ñajuun'. Xú'kui-
má mbáa dxájuu ikaa nikáñúu.
Mbawíi bu sí'gíi' niguánúu dí
mbawíi-má rudúún, xú'kui-má
anuu pú nandoo ka'yoo." ²¹Ikáan
niratúún xtajmiáa': "Gaguwa'
kuyaa mu dí maní'níi'." ²²Ikáan'xu
ni'taan', xabu nikii: "Dí dxamá
xándoo dí maniñuu' anuu. Mú dí
maniñuu', makañúu anuu gá'ni."
²³Xú'kui-má ikáan niratúún
xtajmiáa': "Mú dí nanguá guwa'
kuyaa gi'tiála, nanguá-má
mandoo maguwa' gi'." "

²⁴»Ndóo nijkuánúu'xu náa
anuxu, bu xtajmiáa', nitaaanxu
mbá xúguíi' dí niratá, xabu nikii.
²⁵Ikú ni'tí anuxu: "A'guaa' gúsi
inguíjma ganisu bujúu'." ²⁶Ikú
ikáan'xu ni'goo': "Maxándoo
mu'guáa'xu. Ndoó-má mú dí
gi'tiuxu najka mu'guá gajmiúxu,
a'kui dí mu'guáxu. Numuu dí
xándoo mu'guáxu náa xabu
bu'kui, mú dí nanguá ejka
gi'tiuxu ma'guá gajmiúxu."

²⁷»A'kui dí xtajmiáa' anuxu
ni'túxu: "Nduyaa-má ikáan'la

dí ajmíí ejin' nigí'diin a'giu'.

²⁸Mbáa nigájnuu náa inu' nijka. Nakumu' dí gajkuun-má dí xujkú-xáná nirujku-rigaa, jndu náki xú'kui nánguá eyoo. ²⁹Mú dí muríyaa' a'dió' bigí náa inu', xú'kui-má mú dí magí'nuu mangaa dí ramíjián' xá, a'kui muni dí xi'ñáá' bigí ma'gaa náa iñá-wájin' jmaa gajmá."

³⁰»Dí xúgui rá, ndóo matanguún ikúún náa anu' bu xtajmiáa', mú dí nanguá ejkáa' jmu' dxámá gá'yoo, ³¹ikú makañúu, numuu dí xóo mbá iduu-má gí'daa dxámá bu'kui. A'kui dí xtajmiáa' muni dí ma'gaa náa iñá-wájin' jmaa gajmá xi'ñáá' anuxu bu xtajmiáa'. ³²Ikúún niku'dá-mina' dí mañawuun dxámá náa inuu anu', dí nituun: "Mú dí tá'káa' kayaa dxámá náa inaa', ikúún-má gí'múú a'ká náa inaa' mbá xúguí' mbi'i xú'kui rá."

³³»Ikaa jngóo nata-káñáa' dí maguanú' ikúún xúgui dí xti'kuu gi'tio', mu dí manindxu' xtajmiáa', xabu nikii. A'kui dí dxámá ma'gaa gajmíí anguiin. ³⁴Xká'nii-lá gátanguún náa inuu anu' mú dí nanguá ejkáa' jmu' dxámá rá. Síyó' mbayoo dí mba'ya-mínúu' anu'.

José na'ni dí muni'nii' anguiin

45 ¹José tá'ngoo gá'ni gakií ajkiuun náa inúu mbá xúguíin' bu nuñajun' náa ikaa. Ikú gakií ni'tí: «Gagajnáa mbá xúguíin' bu kajchúún gií.» Jndu dimbáa xtajmá táguanúu jmaa ikaa ndóo ni'ni dí muni'nii' anguiin sáa pú ñajuun'. ²A'kui pú gakií nimbiya', jndu nidxawín xabu Ejíptó, xú'kui-má jndu nidxawín bu náa go'oo Faraón^t mangaa. ³Ikú José ni'túún anguiin:

—Ikúún ñajun' José. Lá ka'nií xoó xtáa anu' rá'.

Ikú anguiin nanguá ni'nguun gúga'wíí', numuu dí siénguá nijka ajkiuún ni'ni. ⁴A'kui dí José ni'túún anguiin:

—Guxu'má-míjná mijngii náa inu'.

Ikú ikiin nixu'ma-mijná. Ikú ikaa ni'tí:

—Ikúún ñajun' José, gi'tiala bu nigujuqa ma'ga náa Ejíptó lo. ⁵Ikaa jngóo dí xúgui rá, xájmála xú'kui-má xáki'náa'la kuya-mijná dí nigujuunla gií. Numuu dí Anulú-má niku'múú dí ma'ká-ka ginúú, mu dí mandoo maguma-káwíin xabu. ⁶Ni'ni-má ajma sigu' ríga ewi' náa inuu numbaa',

^t 45.2 Faraón nujxnáa mbi'yuu xabu ñajun' mbaa náa Ejíptó.

José na'túún anquün: «Ikúún ñajun' gi'tiala.» (45.4)

xú'kui-má ndayóó' ìmbá wisu
 sigu' dí xárigá dí majui'du ni-má
 xágixii ganisu. ⁷Anulú niku'múú
 ma'ká gínúú, mu dí xoó maḱuwá
 ejín-xíniála náa inuu numbaa',
 xú'kui-má dí maḱáwáan' jmaḱ
 dí nimbí'sú túyaa. ⁸Numuu dí
 ra'káa ikáan' nixu'múúla ma'ká
 gi, Anulú pú niku'múú ma'ká.
 Ikaa nigíúun' dí maḱindxu' jndu

xóo anuu Faraón, dí maḱindxu'
 xaḅu nikii mbá xúguí' náa go'óo,
 xú'kui-má maḱa-ñájun' mbá
 xúguí' náa jmbaa' Ejíptó.

⁹»Mbá nacha gúní mu'guaa'
 náa xtáa anu', xú'kui-má gutaan:
 “Xígí e'tí a'diáa' José: ‘Anulú
 nigíúun' dí maḱa-ñájun' mbá
 xúguí' náa jmbaa' Ejíptó. Mbá
 nacha gídxá' gátayo', ¹⁰mu dí

marajxtaa náa jmbaa' Gosén, náa mijngii wáa xtáá ikúún. Midxa' ikáán gajmiáa' ejiqan', mangiin-má ejín-xíniáa', xú'kui-má xujkiáa', jmaq-má mbá xúguí' dí xta'dáá. ¹¹Ikí majxnqa' dí mi'su, numuu dí imbá wisu sigu' xoó dí ma'ni ewi'. A'kui dí maxákuéyaa' ikáán gajmiáa'-má bu kúwá náa gu'wáa', xú'kui-má maxámbáa mbá xúguí' dí xta'dáá.” ¹²Dí xúgui rá, ikáan'la nduyaa, xú'kui-má nda'yoo gi'tio' Benjamín dí gajkuun dí ikúún ñajun' bu natqala xúgui. ¹³Gutaan anu' mbá xúguí' dí xká'nii naguma mbuun náa Ejiptó, xú'kui-má mbá xúguí' dí ndiyaa. Nacha gúní, mu'guaa' gúyaa anu' ma'ka gií.

¹⁴A'kui dí José ndiyá-rá'aa Benjamín bu gi'tioo, ikú nimbíya'. Xú'kui-má nimbíya' Benjamín mangaa ndoo ndiyá-rá'aa. ¹⁵Ikú José ni'ku rawúún' mbá xúguíin' anguiin, xú'kui-má nimbíya' gajmíi. Jndu a'kui dí anguiin nigriyaa' wáa nitáán.

¹⁶A'kui-má nijkanú ajngáa jndu náa go'oo Faraón dí niguwá' anguiin José. A'kui dí Faraón niniguu' dí ni'dxuun, xú'kui-má xabiyyu mangiin. ¹⁷Ikú Faraón ni'túun José: «Aratúún angiaqan': “Guniáa rígi, guxiá'dúún xujkiáa, gatangáan' mu'guaa' náa jmbaa'

Kanaán. ¹⁸Gaguwa' kuyaa gií anqala, xú'kui-má angianla mangiin. Mu dí ikúún majxnqala jmbaa' dí itáan míjián' dí ríga náa numbaa' Ejiptó, xú'kui-má mupula dí najmaa náa jmbaa' rígi.”

¹⁹»Xú'kui-má arajxná-ñájúún' angiaqan': “Guni rígi, gu'gua jmaq kárú dí ríga náa Ejiptó gií, mu dí maguwa' kudiin ejianla jmaq gu'yala. Xú'kui-má aguwa' kuyaa anqala mangaa. ²⁰Xájmála jmaq numuu dí kua'dáa a'kui, numuu dí ma'nii drígála ikáan' ñajuun' mbá xúguí' dí itáan míjián' dí ríga náa jmbaa' Ejiptó.”»

²¹Xú'kui-má ka'nii nini ejiin Israél. A'kui dí José nijxnúú kárú dí xóo-má nijxná-ñájun' Faraón, xú'kui-má nijxnúú dí mupu náa kambaa' dí náa magúún. ²²Mámbáa dí mbá xúguíin' ikiin nijxnúú mbá edii xtiin, xóo-má Benjamín nijxnúú ajsú siéntú bújkaa ajuan' mi'xá, jmaq mbá wisu edii xtiin. ²³Xú'kui-má niku'ma rígi náa inuu anuu: Mbá guwiin' búru-isí bu kuda dí pú itáan míjián' dí ríga náa Ejiptó, xú'kui-má imbá-guwiin' búru-é'gú bu kuda ejxúu iñuu rajxa. Xú'kui-má niku'ma páan jmaq ganisu, dí miku anuu náa kambaa' ma'ka.

²⁴Ikú José ni'tí-ngawúún anguiin,

α'kui-má ni'túun xóo: «Xá'guaa'la ragi'dala náa kambaa.»

²⁵Nigájnaá náa Ejíptó, nigúnuú náa jmbaa' Kanaán dí náa xtáa Jakób bu anuú. ²⁶Ikú nitáán ajngáa nuxi': «Ka'nií-lá xóo xtáa nda'ya José ndiyaaxu. Ikaa na'tí-ñájun' mbá xúguí' jmbaa' Ejíptó.» Ikú Jakób siéngúá ni'ni ajkiuun, numuu dí sé'nimboo dí nuti. ²⁷Ikú ikiin nitáán mbá xúguí' ajngáa xóo dí ni'tí José. A'kui ndóo ndi'yoo Jakób kárú dí niku'ma José dí ma'ga jmaa ikaa, ikú-má nidxi ajkiuun. ²⁸A'kui Israél ni'tí: «¡Ikí-má rá! ¡Ka'nií-má xóo xtáa nda'ya a'dió! José! Ma'gá-má gáyoo náki xóo sákáñú!.»

Jakób najka náa Ejíptó

46 ¹A'kui dí nigájnuu Israél jmaa mbá xúguí' dí gí'doo, ni'ka náa Beersébá, ikí nixnájxiin xujkú' segejian' náa inuu Diúu drígoo Isaák bu anuu. ²A'kui dí Anulú ni'tí-mina' jmaa Israél dí náa nigundaa. Xígi ni'túun:

—Jakób, Jakób.

Ikú Jakób nigoo':

—Gii-má xtáa.

³Ikú ni'tí Anulú:

—Ikúún ñajun' Diúu, bu Diúu drígoo anaa'. Xámiñaa' dí midxu' náa Ejíptó, numuu dí ikí maní mbá xujuin mbaa jmaa majiaan' ikáán. ⁴Ikúún ma'gá jmaa

Jakób najka gajmú mbá xúguíin' xabii náa Ejíptó. (46.6)

nindxaa' ná Ejíptó, ikúún-má gání dí matangaán, xú'kuí-má ñawúun' José xtaa ndóo gákáñaa'.

⁵A'kuí Jakób nigájnuu náa Beerséba. Bu ejiin-má nini dí masimuu Jakób, xú'kuí-má ejiuún jmaa gu'ñuú, dí náa kárú dí niku'ma-má Faraón dí magúún jmaa. ⁶Xú'kuí-má kudiin nigúún xujkiúún jmaa dí nikánúú náa jmbaa' Kanaán. Xú'kuí ka'nii dí Jakób nijka gajmí mbá xúguín' ejín-xíní' náa Ejíptó. ⁷Nijka ikí gajmí ejiin jiámá jmaa gu'a'xa', xú'kuí-má ejín-xíní', jiámá jmaa gu'a'xa', mbá xúguín'-má ejín-xíní' nijka kaguín náa Ejíptó.

⁸Rígí ñajuun' mbi'ñúú xabu Israél, bu nitu'uun náa Ejíptó, bu ñajuun'-má Jakób gajmí-má ejiin:

Rubén ñajuun' a'dá-gi'nii náa ejiin Jakób. ⁹Bu ejiin Rubén: Anók, Falú, Esrón jmaa Kármí.

¹⁰Bu ejiin Simeón: Jemuél, Jamín, Oád, Jakín, Soár, xú'kuí-má Saúl bu a'diáo a'gu na'ka Kanaán.

¹¹Bu ejiin Lebí: Jersón, Koát jmaa Merarí.

¹²Bu ejiin Judá: Ér, Onán, Sélá, Fárés jmaa Sára. (Ndóo Ér jmaa Onán nikáñúú náa jmbaa' Kanaán.) Bu ejiin Fárés ñajuún' Esrón jmaa Amúl.

¹³Bu ejiin Isakár: Tólá, Fúá, Jób jmaa Simrón.

¹⁴Bu ejiin Sabulón: Seréd, Elón jmaa Jaleél.

¹⁵Bu'kuí ñajuún' ejiin Léa, bu nigí'diin jmaa Jakób náa Padán-arám. Dí jndu Díná mangaa bu guáxioo-má, na'ni mbá-skíñí' guwa' ijsiin (33) dí mbá xúguín' ejiin.

¹⁶Bu ejiin Gád: Sifión, Ágí, Esbón, Súní, Érí, Aródí jmaa Arélí.

¹⁷Bu ejiin Asér: Ímná, Isúwá, Isúwí, Beríyá jmaa Sérá, bu dxágiúún-má ikiin. Bu ejiin Beríyá: Éber jmaa Malkiél.

¹⁸Bu'kuí ñajuún' ejiin Sílpá, xtajmá bu Labán nijxniúu Léa. Mbá guwiin' majun ejiin dí mbá xúguín' bu nigí'diin jmaa Jakób.

¹⁹Bu ejiin Rakél, a'giuu Jakób: José jmaa Benjamín.

²⁰Bu ejiin José bu nigumii náa jmbaa' Ejíptó: Manasés jmaa Efraín. Bu'kuí nigí'diin jmaa Asenát, bu guáxioo Potiférá dxajkuun náa xujuin Ón.

²¹Bu ejiin Benjamín: Bélá, Bekér, Asbél, Jéra, Naamán, Éí, Rós, Mupím, Upím jmaa Árd.

²²Bu'kuí ñajuún' ejiin Rakél bu nigí'diin jmaa Jakób, mbá guwiin' ijku xabu ñajuún' dí mbá xúguín'.

²³Bu a'diáo Dán: Usím.

²⁴Bu ejin Neftalí: Jaseél, Gúní, Jesér jmaq Silém.

²⁵Bu'kui ñajúún' ejin Bílá, xtajmá bu Labán nijxniúu Rakél. Mbá juin ejin dí mbá xúguín' bu nigi'diin jmaq Jakób.

²⁶Mbá xúguín' xabu bu ni'ka gajmii Jakób náa Ejíptó, bu mbóó-má náa e'diuu ikaa nigájnúu, mbá ajsú-skiñí' majun (66) xabu dí mbá xúguín', dí ségijxnii gu'ñuu ejin Jakób.

²⁷Ajmii ejin José nigumii náa Ejíptó. A'kui dí mbá ajsú-skiñí' guwá' (70) xabu dí mbá xúguín' bu nigumii náa go'oo Jakób, bu nitu'uun náa Ejíptó.

²⁸Jakób niku'maa ginii Judá dí ma'ga gátúun José, mu dí ma'ka gátúun náa Gosén. A'kui nigúnú náa jmbaa' Gosén. ²⁹Ikú José ni'ni-mbánúu káriuu ni'ka gágruiguí Israel bu anuu náa jmbaa' Gosén. Ndóo ndi'you anuu, ikú nijka gáyá-rá'aa, xú'kui-má mbayuu' nimbíya' náa apuu anuu. ³⁰A'kui dí Israel ni'túun José:

—Mandoo-má mąkañú' ikúún xúgui rá. Ndiyoo-má inaa' rá, xú'kui-má ndiyoo dí ka'nií-má xoó xtaa.

³¹Ikú José ni'túun anguin, xú'kui-má bu kúwá náa go'oo anuu:

*José naxkama-minaa'
jmaq anuu. (46.29)*

—Ma'gáa' gátúun Faraón rígi: “Anguin' jmaq bu kúwá náa go'oo anu', bu kúwá náa jmbaa' Kanaán, niguá'nú-má xá. ³²Xabu bu nduñúu xujkú' ñajúún', xú'kui-má niguwá' gajmiúu mugiúun jmaq xediúun, jmaq-má mbá xúguí' dí guá'dáa.” ³³Ndóo Faraón mandxa'wála, ikú marajxala: “Díí-lá ñajuiin' eni ikáan' nu”, ³⁴ikú mutaan: “Xabu bu nduñúu xujkú' ñajúún' xtajmiáa' jndu náki síjkiáan'xu jndu-má xúgui, xú'kui-má nininxuún xi'ñúxu wajiúu' mangiin.” A'kui dí maguanála mąkuwaa náa jmbaa' Gosén,

numuu dí xabü Ejíptó síñúú mbá kayuu' gúñúú xabü bü nduñúú mugu.

Jakób najka inuu Faraón

47 ¹A'kui nijka José gá'túun Faraón:

—Anü' jmaā anguin', xú'kui-má gajmiúú mugiuún jmaā xediúun jmaā mbá xúguí' dí guá'dáá, niguwá' náa jmbaa' Kanaán. Kúwiiin-má náa jmbaa' Gosén xúguí xá.

²A'kui dí José bapa-má nira'wíin mbá wisiin anguiin, nijka kaguiin náa inuu Faraón.

³A'kui dí Faraón niraxuun anguiin José:

—Díí-lá ñajuiin' eni ikáan' nu.

Ikú ikiin nigawíí' Faraón:

—Bü nduñúú xujkú' ñajúún' xtajmiáa', xú'kui-má ninindxuún xi'ñúxu wajiúú' mangiin. ⁴—Xoó nitáán Faraón—: Nigúwá'xu dí makúwáa náa jmbaa' rígi, numuu dí ndaa rajxa mupu xujkiúún xtajmiáa', numuu dí rǫ'káa táán e'ni ewi' náa jmbaa' Kanaán. Ikaa jngóo nuta-káñáa' xúguí dí matasi'ñúú' makuwá xtajmiáa' náa jmbaa' Gosén.

⁵A'kui dí Faraón ni'túun José:

—Anaa' jmaā angiaān'

niguwá' náa xtaa. ⁶Dí jmbaa' Ejíptó, náa ñawáan'-má ikáán ríga. Náa jmbaa' dí itáan míjián' gátani dí majxtáa anaa' gajmii angiaān'. Gakuwá-má náa jmbaa' Gosén xú'kui xá. Mú dí natayáá dí kúwiiin sikuiin xabü bü ñamañúú nuñajun', arajxná-ñájúún' dí muñawuun xujkiú' mangúún.

⁷Xú'kui-má José nijka kayáa anuu náa inuu Faraón. Ikú Jakób niraxii jmaā gamajku. ⁸Ikú Faraón niraxuü Jakób:

—Nguátá-lá siguaa' ikáán rá, xabü nikii.

José najka kayáa anuu náa inuu Faraón. (47.7)

⁹Ikú Jakób nigawuu' Faraón:

—Mbá siéntú imba-maskiñú' guwá' (130) sigu' gó'dóo, dí nijngro'o' xúgui. Rambáa xú'kui-má ramíjián' wáa mbi'i dí na'ká ragún'. Xóo sé'ngo' gákrú'úún xóo sigu' dí nigúún rakúw_in xi'ñú' wajiúu'.

¹⁰Ndawáa a'kui Jakób ni'ti-ngawuu Faraón jmaq gamajku, ikú-má nigájnaq nijkaq. ¹¹Xú'kui ka'nii ni'ni José dí marigá náa majxtáa anuu gajmíi angui_in. A'kui-má nijxnúú jmbaa' dí ma'ni jmbañúú' dí makuwí_in náa Ejíptó, jmbaa' dí itáan míjián' náa mbi'yuu Ramesés, dí xóo-má nijxná-ñájun' Faraón. ¹²Xú'kui-má José najxnúu ganisu anuu gajmíi angui_in, mangiin-má mbá xúguí_in' bu kúwá náa go'óo anuu, jndu xóo-má nguátí_in ejiúún.

José nagujua dí mupu xabu

¹³Nánguá ríga ganisu mbá xúguí' numbaa' rú'kui, ra'káa táan e'ni ewi'. Náa jmbaa' Ejíptó jmaq náa jmbaa' Kanaán, pú né'nguyun xabu naxkidxuyun e'ni ewi'. ¹⁴A'kui dí José nigujxi_i mbá xúguí' bújkaq dí ríga náa jmbaa' Ejíptó jmaq náa Kanaán, jmaq numuu ganisu dí nisi. Ikú nijkaq kaguu bújkaq rú'kui náa go'óo

Faraón. ¹⁵Ndóo niémbá bújkuún xabu náa jmbaa' Ejíptó jmaq náa Kanaán, a'kui dí mbá xúguí_in' xabu Ejíptó niguwá' gútáán José:

—Arajxnúxu táan dí mupúxu, ra'káa makañúxu náa inaa', numuu dí nándaq-má bújkuxu dí mus_i.

¹⁶A'kui José ni'ti:

—Mú dí niémbá bújkala, gujxniú' xujkiála mu dí ikúún majxnala ganisu jmaq numúú ikiin.

¹⁷Ikú niguwá' kudiin xujkiúún náa inuu José. A'kui dí José nijxnúú ganisu, jmaq numúú guáyú, jmaq mugu, jmaq xedi, jmaq búrú. Xú'kui ka'nii dí José nijxnúú dí mupu sigu' rú'kui jmaq numúú xujkiúún. ¹⁸Ndóo ninójpgoo sigu' rú'kui, niguwá' bujúu' gútáán José dí imboo' sigu':

—Sérka'uxu, xabu nikii.

Niémbá-má bújkuxu rá, xú'kui-má xujkiúxu náa ñawáan'-má ikáán kúwí_in. Nándaq nditáan dí mujxnqa'xu rá, ndoó-má ikáan'xu xóo kúwáa, jmaq-má jmbayuxu.

¹⁹Díí-lá numuu gákañúxu náa inaa', xú'kui-má dí maguanúu xú'kui_in' jmbayuxu mangaa rá. Arasiáan'xu, ikáan' xú'kui-má jmbayuxu mangaa, mu dí marajxnuxu ganisu. A'kui dí manindxuxu xtajmiúu Faraón xú'kui-má jmbayuxu mangaa.

Arajxnúxu dí mudúxu, ikaa jngóo xákáñúxu, ni-má xáguanúu xú'kuiín' jmbayuxu.

²⁰A'kui dí José ni'sii mbá xúguíí' jmbaa' náa Ejíptó, dí ma'nií jmbayuu' Faraón. Mámbáa-má xabu Ejíptó nigujuaa jmbayuu', numuu dí ra'káa táan e'ñúú ewi'. Ikaa jngóo dí jmbañúú' ni'nií jmbayuu' Faraón. ²¹A'kui dí mbá xúguíí' kayuu' numbaa' Ejíptó niguwáán' xabu dí makuwíin náa xujuin mbá'u. ²²Ndóo-má jmbañúú' dxajkuun tá'sii, numuu dí Faraón-má na'ni-numúu dxajkuun. Bújkaa-má rú'kui napi'súún jmaa ikiin, ikaa jngóo dí tágujua-má jmbañúú'.

²³A'kui dí José ni'túún xabu xujuin:

—Dí xúgui rá, ikúún nisiáan'la ikáan' jmaa jmbayala mangaa, dí ma'nií drígoo Faraón ñajuanla. Guyaala dí gii ríga sígá' rá. Gudula náa jmbaa'. ²⁴Ndóo gájmāa dí mudu, gí'maa dí mujxnaá Faraón mbóo dí mámbá wisu dí nijmaa. Xú'kui-má dí ímbá-ijkú ma'nií dí mi'duu náa jmbaa' bujúu', jmaa dí mupula ikáan', jmaa ejiānla, xú'kui-má mbá xúguíin' bu kúwá náa gu'wála.

²⁵Ikú ikiin nigoo':

—Pú míjián' ajkiaan' dí nitani-káwáan'xu, xabu nikii, ganindxuxu-má xtajmiúu Faraón rá.

²⁶A'kui dí José nigí' mbá xtángoo náa jmbaa' Ejíptó dí ríga jndu xúgui, na'tí dí magruigúu Faraón mbóo dí mámbá wisu dí najmaa náa jmbaa'. Ndoó-má náa jmbañúú' dxajkuun ségruigúu, numuu dí tá'ni-má jmbayuu' Faraón ikaa.

Nanda'a Jakób dí xájui'dii náa Ejíptó

²⁷A'kui dí xabu Israel níkwíin náa jmbaa' Ejíptó, náa jmbaa'-má Gosén. Ikí-má ni'nií jmbañúú', xú'kui-má pú ni'ni mbi'iin wéñúu'. ²⁸Guwā' ijuan sigu' nijxtāa Jakób náa jmbaa' Ejíptó. Dí mbá xúguíí' sigu' dí nijxtāa Jakób, ni'ni mbá siéntú ijma-maskiñú' ijuan (147) sigu'. ²⁹Ni'kanú mbi'i dí nachoo makañúu Israel, ikú nindxa'óo José ni'túun:

—Mú dí pú nandaa' xtayo', nata-káñáa' dí mataxkajma táan náa agoo xtiyu' gii, xú'kui-má mataxu'dá-mina' dí gajkuun matani dí mataan'. Nata-káñáa' dí xatadiín náa jmbaa' Ejíptó. ³⁰Ndóo gákáñú' maguín wajin' xi'ñú', matrñúú' náa Ejíptó,

^u 47.21 Ríga i'wá' iyí' ebréo dí wayuu náa na'tí «mbá xúguíin' xabu ninindxúún xtajmá».

midxuú'-chúún matadiín náa iná-wájúún' ikiin.

Ikú nigoo' José:

—Mani-má xóo ratá ikáán, anu'.

³¹Ikú Israél ni'tí:

—Ataxúda-mina'.

Ikú José nikuda-mina'. A'kuí dí Israél nigí'ndu-támá' náa edxuú xiawuu dí ni'ni mbaq Anulú.

Jakób na'ni sajku-rámú' ejjin José

48 ¹Ndáwáa dí ninójngoo-má rú'kuí, q'kuí nitáán José: «Nandoo káñúu anqa'.» Ikú q'kuí José nijka gajmii nájmii ejjin, Manasés jmaq Efraín. ²A'kuí nitáán Jakób: «Na'kq a'diáa' José gá'yaa'.» Ikú ni'ni siekii nitujxuú Israél, nigrigu náa xiawuu. ³Ikú José jui'táán e'ni anuu:

—Anulú bu Gí'doo Xúguí'

Siekii nikujmaa inu' náa xujuin Lús náa jmbaa' Kanaán, xú'kuí-má ni'ni sajku-rámúú'. ⁴Xú'kuí-má ni'tún': “Dí xúguí rá, ikúún maní dí mara'diin mbi'iin ejiqaan', xú'kuí-má dí manindxqa' edxuú mba'a xuajin mba'u. Mangaa-má majxnuu jmbaa' rígi ejín-xíníaa' bu makuwá ndáwáa, dí ma'ni dríguún mbá kámuu mbi'i.” ⁵Dí xúguí rá, bu nájmii ejiqaan', Efraín jmaq Manasés, bu nigumii náa

jmbaa' Ejíptó, dí náki xoó tá'ká gáyaq' náa xtaa gii, ejin' ikúún-má ñajúún', xóo-má ñajuun' Rubén jmaq Simeón. ⁶Ejin bu mara'diin ndawáa, ejiqaan'-má ikáán ñajúún' gá'ni. Muú dí jmaq numúú-má dxájúún, ikiin mudrigúu mangiin jmbañúú'. ⁷Numuu dí ndóo ikúún ni'káq' náa Padán-arám, nikáñúu rudáa' Rakél niní náa jmbaa' Kanaán, náa kambaa' dí itaán-má maguá'núxu Efratá. Iki-má nidii náa kamboó Efratá, dí mbi'yuu-má Belén.

⁸Ndóo Israél ndi'ñúú ejjin José, ikú ni'tí:

—Sín ejjin ñajúún' bigí rú'.

⁹Ikú José nigawuu' anuu:
—Ejin' ikúún ñajúún', bu nijxniú' Anulú gii.

Ikú Israél ni'tí:

—Aya xtiin mijngii náa inu', mu dí maní sajku-rámí'.

¹⁰Israél ni'ni xi'ñáa'-má wéñúu' ñajuun', nánguá e'ku-rigoo dí mayajxi míjián'. Ikaa jngóo dí José nijka kaguiin mijngii ejjin náa inuu anuu, ikú anuu nigu-ri'iin ni'ku rawúún'.

¹¹A'kuí dí Israél ni'túun José:

—Nánguá nikumu' dí xoó mbayoo inaa'. Muú Anulú ni'ni dí mbañuu jndu ejiqaan' mangiin.

¹²A'kuí dí José niguwíin ejjin náa rgómíuu anuu, xú'kuí-má

nismbátigoo nigí' inuu jndu mbayí'. ¹³Ikú dí José nigutuwiin nájmii ejjin, Efraín nigutuwiin jmaq ñawún-míjiúun', dí masijii náa ñawún-xtiyuu' Israél.

Xú'kuí-má Manasés nigutuwiin jmaq ñawún-xtiyuu' dí masijii náa ñawún-míjiúun' Israél. Ikú nisdiajuuin mijngii náa anuu.

¹⁴Xóo-má dí Israél nikruiyá' ñawún-míjiúun', ikú nixkrámá' náa edxuu Efraín bu gi'taqá. Dí ñawún-xtiyuu' nixkrámá' náa edxuu Manasés. Xú'kuí ka'nii dí niri'kungúún' ñawúun', skamá a'dá-gi'nii ñajuun' Manasés. ¹⁵Ikú ni'ni sajku-rámáa' José, dí ni'túun:

«Diúu bu nijngruigoo jmaq xi'ñú' Abraám,
xú'kuí-má jmaq anu' Isaák,
ikaa Diúu bu niñawun',
jndu náki nigumúú, jndu mbi'i-má xúgui,

¹⁶ikaa-má Ánkli bu na'ni-kríñuu' mbá xúguí' dí náa ramíjián',
Diúu bu'kuí gá'ni sajku-rámí'
jiámá bigi.

Jmaq majiuún' ikiin xándátiga
mbá kayuu' mbi'yuu',
xú'kuí-má mbi'yuu xi'ñú'
Abraám jmaq mbi'yuu anu'
Isaák.

Xú'kuí-má gagumii mbi'iin
wéñúu' ejiuún, dí makuwá
náa numbaa'.»

¹⁷Ndóo ndi'yoo José dí anuu nixkrámá' jmaq ñawún-míjiúun' náa edxuu Efraín, tániguu' rú'kuí. Ikú nigujtuun ñawúun' anuu náa edxuu Efraín dí matámaq' náa edxuu Manasés. ¹⁸A'kuí dí José ni'túun anuu:

—Xátani xú'kuí, anu', numuu dí bigi ñajuun' a'dá-gi'nii. Ataxkrámá' jmaq ñawún-míjiáan' náa edxuu ikaa.

¹⁹Muú dí anuu nanguá nindoo, ikú ni'tí:

—Ndayoo-má, a'dió'. Ndayoo-má dí ikaa mangaa manindxuu mbá xujuin, xú'kuí-má dí magi'doo numuu. Muú dí gi'tioo itáan magi'doo numuu ke xóo ikaa, xú'kuí-má ejín-xíní' manindxuún mba'a xujuin mba'u ñajuún'.

²⁰Ikú ni'ni sajku-rámí' dí mbi'i rú'kuí, dí ni'tí: «Jmaq majiuun' mbi'yala muni sajku-rámá-mijná xqbu Israél, dí muti: “Anulú gá'ni sajku-rámáa' xóo-má dí ni'ñuu Efraín jmaq Manasés.”» Xú'kuí ka'nii nisijii ginii Efraín náa inuu Manasés.

²¹Ikú dí Israél ni'túun José:

—Ikúún, maqañú'-má xúgui rá. Ndoó-má Anulú gájxtáa jmaq nindxala, xú'kuí-má ikaa gá'ni dí mu'guqa' náa jmbañúú' xi'ñála.

²²Ikúún najxnqa' itáan mbaa ke xóo dí nijxnuu angiaan', ikaa

bríjniúu kúbá^w dí nírígú-ká'núú'
xábu amorréó jmaá chídiú'
xú'kui-má jmaá xkamídó'.

*Jakób na'túún ejjin dí marigá
ndáwáá náa ikiin*

49 ¹Jakób nindxa'úún ejjin,
ikú ni'túún: «Gugímbá-
míjnáq'la mu dí maṭala dí
ñajuun' marigá náa ikáan' mbi'i
dí na'ka.

²»Guxu'má-míjnála mijngii dí
mudxawíin, ejjin Jakób.
Gudxawíinla dí ma'tála anala
Israél.

³»Rubén, ikáán ñajuaan' a'dió'
gi'nii,
siekiu' dí ginii kayuu'
ñajuaan',
gamajku jmaá siekii dí ginii
ñajuaan'.

⁴Pú nachaa' xóo yambuú
ñajuaan',
ikaa jngóo naṣánindxaa' xabu
gi'nii rá.
Numuu dí nisimaa' náa
xiawuu anaa',
nitani xkawi' dí nitabáa' náa
xiawu'.

⁵»Simeón jmaá Lebí kaníkiín
ñajúún',

ajuun' dí na'ni dí ramíjián'
ñajuun' chídiúún.

⁶Xájxtáá awúun dí nuti-mijná,
ni-má xámbáxuu' gajmí'.
Numuu dí ndóo niki'níi
niradíin xabu,
xú'kui-má támíñúú dí nírjtu
níjtú ru'úún xedi.

⁷Pú xkawi' eni' dí naki'níi wéñúú',
xú'kui-má dí ra'káa táán
manguun'.

Ikúún maquí'tiin náa jmbayuu'
Jakób,
xú'kui-má maní dí majuidí-
rí'iin náa Israél.

⁸»Ikáán, Judá, muni mbaan
angiaan'.
Numuu dí na'ngaa' natani
gajmiáa' xabu sian',
ikaa jngóo ejjin anaa'
musmbatiguun náa inaa'.

⁹Xóo a'dá-éndii' ka'nii a'dió' Judá.
Niémboo ni'kuu bu niguguaa,
nigi'ndu-tiga nibóo' xóo mbáa
éndii',
xú'kui-má jndu xóo-má
endi-ajmbaa.

Sáá-lá gá'ni gajmúu xá.

¹⁰Xákajta-káyúu' nixúu Judá,
ni-má xágájnuu náa numuu
rajkúu,
jndu ndóo gá'kaa bu pú drígoo
nixí,

^w 48.22 Náa ajngáa ebréó, dí ajngáa [sikém] najxná kuma «dí itáan mbaa», xú'kui-má najxná kuma dí «bríjniúu kúbá» mangaa.

- ikaa bu munimbúún xabu
xujuin kuyáá.
- 11 Judá narájmaa búriuu náa
ajmuu úbá,
xú'kui-má a'dá-búriuu
narájmaa náa ixuu xndú
úbá.
Na'jiáan xtińúu jmaa iyoo'
xndú úbá,
xú'kui-má na'jiáan xáyoo' náa
e'diuu úbá.
- 12 Dí iduu, maña' skuni' jndu xóo
iyoo' úbá ka'nii,
xú'kui-má ińuu', mi'xá jndu
xóo mi'xá yá'dú.
- 13 »Sabulón majxtáa náa
rawuun' lamáa,
náa maguá'núu rguwa' dí
najka náa inuu iya',
xú'kui-má ndawoo ma'ni jndu
náa jmbaa' Sidón.
- 14 »Isakár ñajuun' xóo mbáa
búru xkujii',
bu najka raboo' náa numuu
náa naxtúgua-ri'ín xujkú'.
- 15 Ndóo mba'yoo dí pú míjián'
mbayáa xuu',
xú'kui-má dí mba'yoo dí pú
misaan' jmbaa'.
Magi'ndu-tiga dí magu
e'da,
xú'kui-má manindxuu mbáa
xtajmá.
- 16 »Dán ma'ni-mbánúu numúu
xabu xujuun,
numuu dí ikaa ñajuun' mbá
kujtiin xabu Israél.
- 17 Ganindxuu Dán jndu xóo bipii
mbáa abun'
bu nagi'i náa kambaa.
Gakijmaa miku rajkúu guáyú,
xú'kui-má ga'ni dí
majxpátriguú xabu sian' bu
kriguú guáyú.
- 18 »Gú'tuun-má dí matani
kríńuu', Anu' Mekuíf.
- 19 »Gád maruguaa xabu sian',
muú ndawáa ikaa maguguiin
ngu'waa dí ma'ni-jmíi.
- 20 »Asér magi'doo wéńúu' ganisu,
ikaa majxnúu ganisu dí
ndasku' miku xabu ñajun'
mbaa.
- 21 »Neftalí ñajuun' xóo mbáa
aan' bu jngruigoo ikaá,
xú'kui-má misaan' ajngoo jndu
xóo si'ín ejín-áán' ka'nii.
- 22 »José ñajuun' xóo mbá ñawúun'
ixi dí pú najmqa xndúu,
dí wíji náa rawuun' iya',
xú'kui-má ñawúun' dí
narudín', nasimuu mbá
xúguí' náa xun'.

²³ Xabu bu nuda' xkamídá nini dí
ma'ni siin' ajkiuun,
nida-ta'aa xkudúu xkamídá,
xú'kui-má nini gajmáá.

²⁴ Muú dí xkamídoo ikaa, niwiji xa',
numuu dí gújkú' ñawúun'.
Gújkú' ñawúun' e'ni bu Xkujii',
bu jmaa-má Jakób,
bu ñajuun'-má Pastúu, bu Isí
Skiyuu-má Israél.

²⁵ Jnúma Diúu drígoo ana' dí
nambáyáa',
xú'kui-má jnúma bu Gí'doo
Xúguí' Siekii dí ma'ni
sajku-rámáá'.
Ma'ni sajku-rámáá' jmaa dí
na'ka náa mekuí',
ma'ni sajku-rámáá' jmaa dí
na'ka náa mijnu' mbayí',
ma'ni sajku-rámáá' jmaa dí
na'ka náa chá'dúu jmaa náa
awúun a'gu.

²⁶ Dí na'ni sajku-rámáá' ana',
itáan mba
ke xóo dí nini sajku-rámúú'
wajin' xi'ñú'.
Jndu xóo mbá kámuu wájun
kúbá,
xú'kui mbá kámuu gáguma
sajku-rámáa' José,
ikaa-má bu kixta'wí-riyaa' náa
majiuún' anguiin.

²⁷ »Benjamín ñajuun' xóo mbáa
iña' nu'waan.

Dí mi'cha na'kuu bu niguguaa,
xú'kui-má dí wakí' nakui'táa
dí nipíduun.»

²⁸ Mbá xúguíin' bu'kui ñajúún'
bu guwa' ijma kujtiin ejiin
Israél, xú'kui-má rú'kui ñajuun'
dí ni'túún anuú, ndóo ni'ni
sajku-rámíi'. Mámbáa-má ni'ni
sajku-rámáa' xóo-má dí ka'yoo.

Nikáñúu jmaa nijui'dii Jakób

²⁹ A'kui ni'tí-ñájúún' ejiin:
«Nacho-má maqañú' rá.
Gudiuúnla náa nibáán' wajin'
xi'ñú', náa iñá' dí gí' náa
jmbayuu' Efrón, bu Ét. ³⁰ Ikaa iñá'
dí gí' náa jmbaa' Makpélá, náa
na'ka jka' níjiúun Mámré, dí náa
jmbaa' Kanaán. Iñá'-má rú'kui
ni'si jmaa jmbaa' Abraám náa
Efrón bu Ét, mu dí ikí gá'ni iñá-
wájuiun'. ³¹ Ikí nidii Abraám jmaa
Sára. Ikí-má nidii Isaák jmaa
Rebéká, xú'kui-má ikí nidii Léa
mangúún. ³² Ki'si jmbaa' jmaa
iñá' dí ríga-má ikí náa ejiuún
xabu Ét.»

³³ Ndóo Jakób niémoo nijxná-
ñájúún' ejiin, ikú nibáa' náa
xiawuu. Nijka xuu', a'kui-má
nikáñúu.

50 ¹A'kui dí José ndiyá-
rá'aa anuu, ikú jndu

nimbija' nisi'nuu inuu anuu.
²Ndáwáá a'kuí José nijxná-
 ñájúún' xtajmiúu bu nuni tana,
 mu dí muni tanáá xuyuu' anuu dí
 maxágá bapa. Ikú-má dí bu nuni
 tana nini tanáá Israél. ³Nini-
 magáá' ajma-skiñú' (40) mbi'i, mu
 dí xú'kuí mbayuu' mbi'i dí nuni
 tanúu wajin'. Xóo-má xabú Ejíptó
 nimbija' jmaá numuu Jakób mbá
 ajsú-skiñú' guwa' (70) mbi'i.

⁴Ndóo ninóingoo mbi'i dí
 nimbija' jmaá numuu, ikú José
 ni'túún xabiúu Faraón:

—Mú dí nduyaa dí míjián'
 ajkiun', guñu' péñú dí mutaan
 táan Faraón: ⁵“Anu' ni'ni dí
 makú'dá-mina', dí ni'tún': ‘Dí
 xúguí rá, ikúún nachoo-má
 makañú'. Náa iñá-wájin' dí
 nindii náa jmbaa' Kanaán, ikí-má
 gátadiúún.’ Ikúún nata-káñáa'
 dí ma'gá gádií anu' ikí. Ndáwáá
 ma'káa' ndóo gámbó' radii.”

⁶Ikú Faraón ni'tí:

—Ayu'-má gátadií anaa', xóo-
 má dí ni'táan' matani.

⁷A'kuí dí José nijka gá'dii
 anuu, xú'kuí-má nijka gajmí mbá
 xúguíin' xtajmá drígoo Faraón,
 jmaá xabú wani bu kúwá náa
 go'óo, xú'kuí-má mbá xúguíin' xabú
 wani bu kúwá náa jmbaa' Ejíptó,
⁸mangaa-má mbá xúguíin' bu kúwá
 náa go'óo José, jmaá anguiin, mbá

xúguíin'-má bu kúwá náa go'óo
 anuu. Ndoó-má ejiúun niniñuu' náa
 jmbaa' Gosén, mangiin-má mugu
 jmaá xedi niguanúú. ⁹Xú'kuí-má
 nigúún gajmiúú bu kuda kárú,
 jmaá bu trámiúú' guáyú. A'kuí ni'ni
 dí pú mbi'iin xabú nigúún. ¹⁰Ndóo
 niguá'nú náa naxtjusií ejxúu iñuu
 rajxa náa Atád, dí gí' imba ridoo
 mañu Jordán, ikí nigimbiin dí
 pú ningawíin' ajkiúún nimbija'
 gajmúú. Xú'kuí-má nijxtáa-gajmúu
 José jmaá numuu anuu, mbá juan
 mbi'i. ¹¹Ndóo ndiyáá xabú Kanaán
 bu kúwiin náa jmbaa' rú'kuí dí
 nimbija' náa Atád, ikú niti: «Rígi
 ñajuun' dí pú mbaa xtambija' dí
 nuni xabú Ejíptó.» Ikaa jngóo ikí
 ni'ni mbi'yuu Abel-misráim, dí gí'
 náa imba ridoo mañu Jordán.

¹²A'kuí dí ejjin Jakób nini-má
 xóo dí ikaa nijxná-ñájúún' muni.
¹³Niguún kuyaa náa jmbaa' Kanaán.
 Ikí-má nidii náa iñá' náa jmbaa'
 Makpéla, dí náa na'ka jka' níjiúun
 Mámre, dí ni'si-má Abraám náa
 Efrón bu Ét, mu dí ikí gá'ni iñá-
 wájuun'. ¹⁴Ndóo José niémboo ni'dii
 anuu, ikú nitangaa náa Ejíptó gajmí
 anguiin, xú'kuí-má mbá xúguíin' bu
 nijka gajmí.

José na'ni dí ma'nii ajkiúún anguiin

¹⁵Numuu dí nikáñuu-má
 Jakób, ikú niti-mijná anguiin

José: «Ma'ni-má naxándoo gá'yulú José, ma'ni dí mu'ni-numaa mbá xúguí' xóo-má dí ramíjián' ni'ni*í* ikáán'.» ¹⁶Ikú nixu'ma ajngáa inuu José, dí nitáán: «Aaa' nijxná-ñájun' dí náki xóo sékáñúu dí mutaan': ¹⁷“Xígi gútaan José: ‘Nata-káñaá' dí matani mbaa ajkiaa*n*' xúgui xtayáa a'kúún angiaa*n*', numuu dí ramíjián' niña*a*'.” Ikaa jngóo dí xúgui rá, nuta-káñaá' dí matani mbaa ajkiaa*n*' xtañúu xtajmiúu Diúu drigoo a*aa*' dí ramíjián' niña*a*'xu.» Kúwiin nutáán xú'kui ndóo José nimbija'.

¹⁸A'kui niguá'nú anguiin náa inuu nismbatiguun, ikú nitáán: —Gii kúwáaxu. Xtajmiáa'-má ñajunxu rá.

¹⁹Ikú nigoo' José:

—Xámíñála. Lá bu' ikúún ñajun' Diúu rá'. ²⁰Ikáan' nimíj*na* dí muñu' dí ramíjián', ndoó-má Anulú ni'ni*í* dí m*í*jián'. Ikaa rú'kui dí ndu'yáa xúgui, dí nikáwiin mbi'iin xabu. ²¹Dí xúgui rá, xámíñála. Ikúún gáxn'i'sala xú'kui-má eji*an*la mangiin.

Xú'kui ka'nii ni'ni dí ma'ni*í* ajkiuún, dí ni'túún ajngáa dí misaan'.

Nikáñúu José

²²José nijxtáa-má náa Ejíptó, gajmíi-má bu kúwá náa go'oo anuu. Mbá xúguí' mbi'i dí nijxtáa José, mbá siéntú guwa' (110) sigu'. ²³A'kui ndi'yoo nigumii jndu bu ejín-xíní-egioo Efraín. Xú'kui-má ndi'ñúu mangiin eji*in* Makír bu a'diío Manasés, bu ninindxuún-má jndu xóo-má eji*in*^x ikaa José.

²⁴A'kui dí José ni'túún anguiin: «Ikúún m*a*kañú'-má rá. Ndoó-má Anulú gajkuun dí ma'ka gámbáyála, xú'kui-má ma'ni dí mu'guaa' náa jmbaa' rígi, mu dí mu'guaa' náa jmbaa' dí nikuda-mina' j*ma*q Abraám, Isaák j*ma*q-má Jakób.» ²⁵A'kui dí José ni'ni dí ma*x*uda-mij*na* eji*in* Israel, dí ni'túún: «Anulú pú gajkuun dí ma'ka gámbáyála, ikú dí muríyaa' isu' gi*i* dí mu'guaa' kuyala.»

²⁶Mbá siéntú guwa' (110) siguu' José dí ndóo nikáñúu. Ikú nini tanáa xuyuu' dí ma*x*ágá bapa, a'kui nixumaa' mbá ej*na* náa Ejíptó.

^x 50.23 Náa ajngáa ebréo na'tí «nigúún-ranii náa rgómiuu».